

ผลของการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม และการสนทนาเสริมจริยธรรม
ที่มีต่อการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์

ของ

เบญจพร สมานมาก

๒-๘ ๒๕.๒. 254๕.

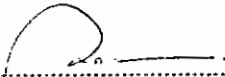
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

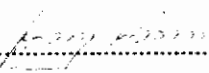
ตุลาคม 2540

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

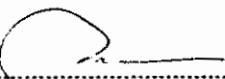
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

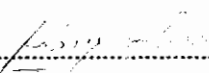
คณะกรรมการควบคุม

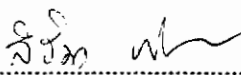

..... ประธาน
(ผศ.ดร.กัญญา ตันติผลาชีวะ)

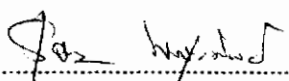

..... กรรมการ
(ผศ.เชาวนา ขวลิตรำรง)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผศ.ดร.กัญญา ตันติผลาชีวะ)

..... กรรมการ
(ผศ.เชาวนา ขวลิตรำรง)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผศ.ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(คร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยุภา บุตรสุวรรณ)

วันที่ 4 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2540

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือและการให้คำแนะนำ
ปรึกษาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ ประธานกรรมการที่ปรึกษา
ปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เชาวนา ขวลิธธำรง กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ กรรมการสอบ
ปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ในการนี้ขอขอบพระคุณท่านผู้มีพระคุณดังนี้

อาจารย์ ดร.พัชรีย์ ผลโยธิน อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นัยนา
จันทร์เรือง อาจารย์มานวิกา ผลพิรุฬห์ อาจารย์ขจิตพรรณ ทองคำ และอาจารย์กัญญา เกตุกล้า
ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือและให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการศึกษาค้นคว้า

อาจารย์เสวียน บริบาล ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์รุ่งนภา ศรีสันติธรรม คณะครู
อนุบาลและนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ
และอำนวยความสะดวกอย่างดียิ่งในการศึกษาทดลองครั้งนี้

ความสำเร็จของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยระลึกในพระคุณคณาจารย์แผนกการศึกษาปฐมวัย
ทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ขอขอบคุณ คุณจิรพรรณ นิสสกา คุณวิไลวรรณ เกื้อพาน
คุณจินดา น้ำเจริญ คุณสมคิด ชนแดง คุณกอบเกียรติ สมานมาก คุณสุพจน์ สมานมาก พี่ ๆ นิธิศ
ปริญญาโทเอกศิลปศึกษา พี่ และน้องนิสิตปริญญาโทเอกการศึกษาปฐมวัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ
ช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณพ่อ
สำภา คุณแม่เหลือ สมานมาก ที่ได้อบรมเลี้ยงดู ตลอดจนคุณครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เบญจพร สมานมาก

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการละคร	35
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย	46
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	53
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ	55
แบบแผนการดำเนินการทดลอง	60
วิธีดำเนินการทดลอง	61
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	66
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	71
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	72

5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	76
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	76
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	76
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	76
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	77
	วิธีดำเนินการทดลอง	78
	การวิเคราะห์ข้อมูล	79
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	79
	อภิปรายผล	79
	ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	82
	ข้อเสนอแนะทั่วไป	83
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป	83
	บรรณานุกรม	84
	ภาคผนวก	96
	ภาคผนวก ก	97
	ภาคผนวก ข	117
	ภาคผนวก ค	128
	ประวัติย่อของผู้วิจัย	130

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนการทดลอง	61
2	วัน เวลา ทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมก่อนการทดลอง	62
3	วัน เวลาดำเนินการทดลอง	62
4	ตารางการจัดกิจกรรมเสริมจริยธรรม	63
5	แผนการจัดกิจกรรม	64
6	วัน เวลาทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมหลังการทดลอง	65
7	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย และความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ทางจริยธรรม ของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง	72
8	สรุปผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของ เด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่มก่อนการทดลอง	73
9	สรุปผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของ เด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่มหลังการทดลอง	74
10	ความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย ทั้ง 3 กลุ่มเป็นรายคู่	75

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงมีพระบรมราโชวาท พระราชทาน เนื่องในงานวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ.2535 (สำนักพระราชเลขานุการ. 2536 : 1) ว่า

"...เด็กทุกคนมีหน้าที่ต้องทำ แม้เป็นเด็กก็มีหน้าที่อย่างเด็ก คือศึกษาเล่าเรียน หมายความว่า จะต้องเรียนให้รู้วิชา ฝึกหัดทำการงานต่าง ๆ ให้เป็น อบรมขัดเกลากฎความประพฤติ และความคิด จิตใจให้ปราณีต ให้สุจริตแจ่มใส และเฉลียวฉลาดมีเหตุผล เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง..."

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งได้พระราชทานไว้ เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นว่า การอบรมขัดเกลากฎความประพฤติและจิตใจที่ดี เป็นองค์ประกอบสำคัญของคนที่มีความสามารถ ซึ่งการพัฒนานั้นจะต้องเริ่มมาตั้งแต่เด็ก

สภาพของสังคมปัจจุบัน มุ่งเน้นที่เด็กเรียนเก่งเป็นสำคัญ โดยเด็กถูกบังคับให้เรียนหนังสือตั้งแต่เช้าจรดค่ำ แต่ไม่คำนึงถึงการปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรม (โกวิท วรพิพัฒน์. 2538 : 25) ซึ่งนับวันจะมีปัญหามากขึ้น โดยเฉพาะในภาวะที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม การดำเนินชีวิตแบบไทยที่เต็มไปด้วยความเมตตาปรานี และเอื้อเฟื้อกันในสังคมกลับลดลง ทุกคนในสังคมเริ่มมีความเห็นแก่ตัว จิตใจคับแคบชิงดีชิงเด่นกันมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาเชิงวัตถุ ทำให้คนมีคุณภาพ แต่ขาดคุณธรรม เกิดปัญหาความบกพร่องในสังคมต่าง ๆ ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น (ชาติชาย กู้กิตติโมศรี. 2534 : 49) จากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้บุคคลและสังคมปรับตัวตามไม่ทัน ก่อให้เกิดปัญหาด้านวัตถุนิยมและจริยธรรมอย่างรุนแรง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (ก) 2537 : 172)

✓ สาเหตุที่ศีลธรรมและจริยธรรมแปรเปลี่ยนไปเนื่องจากผู้คนในสังคมปัจจุบันเกิดค่านิยมที่ผิด ๆ ยกย่องบูชาเงินตรามากกว่าความดี นิยมวัตถุมากเกินไป (สว่าง ไชยสงค์. 2536 : 4) การให้ความสำคัญต่อวัตถุเป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะค่านิยมเหล่านี้จะถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไปบุคคลจะไม่

สนใจเรื่องคุณธรรม ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ การแข่งขัน ขาดความเคารพต่อผู้ใหญ่มุ่งทำตาม
 ค่านิยมใหม่ ๆ จนลืมนคุณธรรม การขาดคุณธรรมจริยธรรมจึงกำลังสร้างปัญหาให้กับสังคม (พัชร
 สวนแก้ว. 2532 : 15) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กไทยในปัจจุบันมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้าง
 เสวร้ายมากขึ้นที่เด่นชัด เช่น การโกหก การลักทรัพย์ การหนีโรงเรียน ปัญหาเสพติด ทำให้มอง
 ย้อนไปว่าการเรียนการสอนเน้นวิชาการยกย่องคนเก่ง แต่ไม่เคยยกย่องคนดี (วัลลภ ปิยะมโนธรรม.
 2538 : 24)

การให้การศึกษาซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของประชากร ส่วนมากมุ่ง
 พัฒนาความสามารถความเป็นเลิศทางสติปัญญา เพื่อให้ประชากรมีความเฉลียวฉลาดมากขึ้น
 (ชมพูนุจ ศรีเสาวลักษณ์. 2530 : 1) แต่หย่อนการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี เพราะค่านิยมของ
 ผู้ปกครอง ผู้เรียนและของสังคมเป็นส่วนใหญ่ คือ เรียนแล้วให้รู้และจำให้ได้มาก เพื่อจะได้
 สามารถสอบผ่านการแข่งขันต่าง ๆ ได้ ระบบการเรียนรู้อาจมีผลต่อพฤติกรรม ทั้งผู้สอนและผู้เรียน
 คือ ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนไปในทางเห็นแก่ตัวมากขึ้น (สำนักงานพัฒนาคุณธรรม. 2532 : 7) การ
 ศึกษาควรมุ่งเน้นที่สอนคนให้เป็นคนดี จะช่วยให้การพัฒนาด้านวิชาการเข้มแข็งขึ้น เมื่อเด็กรู้จัก
 หน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ อุดมคติ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเก่งจะตามมาเป็นผลของความดี
 (มูทรา. 2539 : 5)

รัฐบาลได้ตระหนักถึงเรื่องการพัฒนาจริยธรรมและกำหนดในแผนพัฒนาการศึกษาแห่ง
 ชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2535 - 2539 ระบุว่ามุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้
 มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยเร่งพัฒนาคนให้มีความรู้
 ด้านเทคโนโลยีควบคู่ไปกับเป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมให้บุคคลมีพฤติกรรมที่
 เหมาะสม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 1) และจากนโยบายการศึกษาตามแผนพัฒนา
 การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540 - 2544 มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมดุลระหว่าง
 เทคโนโลยีสมัยใหม่ผสมผสานกับภูมิปัญญาของไทย อนุรักษ์ พัฒนาสิ่งแวดล้อม และคุณธรรม
 จริยธรรม เพื่อความสงบสุขในสังคมไทยยุคปัจจุบันที่เพิ่มเติม คือ ให้มีวินัย คุณธรรม ตามหลักธรรม
 ของศาสนา มีเสรีภาพ ความยุติธรรม เมตตากรุณา เคารพในสิทธิมนุษยชน (คณะกรรมการการศึกษา
 แห่งชาติ. 2539 : 21) การที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาจริยธรรมควบคู่กับการพัฒนาด้านอื่น
 ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการปลูกฝังจริยธรรมด้วยความอดทนและต่อเนื่อง และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องต้อง
 ทำคนให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมในยุควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้น จึง
 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรมและคุณสมบัติของ
 มนุษย์ที่พึงมีตั้งแต่ต้น (ครุอ่วม. 2538 : 10) โดยเน้นการพัฒนาเด็กให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี รู้จัก

ทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์สังคม และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (พัชรี ผลโยธิน. 2540 : 59)

เด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเด็กมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเป็นไปอย่างรวดเร็ว พัฒนาการด้านต่าง ๆ ในช่วงนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในวัยต่อไป (Bloom. 1964 : 215) และเด็กในวัยนี้จะง่ายต่อการปลูกฝังพฤติกรรมและการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเด็กปฐมวัยเป็นวัยทองของชีวิตคน ควรฉวยโอกาสเตรียมให้พร้อมที่เด็กจะได้เติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต (ราตี ทองสวัสดิ์. 2539 : 5) การเสริมสร้างจริยธรรมควรเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กยังอยู่ในระยะที่จะเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมรวมทั้งกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมด้วย เนื่องจากเด็กวัยนี้เปรียบเหมือนผ้าขาวที่บุคคลรอบด้านจะนำกฎเกณฑ์และแนวการประพฤติปฏิบัติมาปลูกฝังได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กในวันข้างหน้า (ธีระพร อูรรณโณ. 2526 : 3)

การปลูกฝังจริยธรรมต้องเริ่มปูพื้นฐานชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เยาว์วัย โดยอาศัยการศึกษาเป็นแกนนำเพื่อเตรียมคนเข้าสู่สภาพการดำรงชีวิตที่สังคม (นิรมล กิตติวิบูลย์. 2526 : 3) เด็กปฐมวัยเป็นช่วงอายุที่จะปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมต่าง ๆ ได้ดีที่สุด หากเด็กไม่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะช่วยป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในอนาคต ด้วยการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเหมาะสมตามวัย และต่อเนื่องเท่าที่ควร ความบกพร่องด้านคุณธรรมและลักษณะนิสัยนั้น แม้จะไม่แสดงออกอย่างเด่นชัดในช่วงอายุ 0 - 12 ปีก็ตาม แต่จะปรากฏในช่วงวัยรุ่นและเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็ก. 2535 : 7) ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่ต้องกระทำพร้อมกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เพื่อที่เด็กและเยาวชนจะได้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศต่อไป (รพีพรรณ เอกสุภาพันธุ์. 2539 : 33)

ครูส่วนใหญ่เน้นการให้ความรู้ และข้อเท็จจริงในการสอน จึงไม่เห็นความสำคัญและจำเป็นที่ควรปลูกฝังด้านจริยธรรมให้กับเด็ก (วาริ อธิระจิตร. 2530 : 10 - 11) ซึ่งการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กสามารถใช้วิธีสอนได้หลากหลาย อาทิ เช่น เกม นิทาน สถานการณ์จำลอง การอภิปราย การทำงานเป็นกลุ่ม และวิธีการเล่นละคร (สุพล วังสินธุ์. 2531 : 45) การสวมบทบาทจัดเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อการปลูกฝังจริยธรรม จากการศึกษาของรุ่งรัตน์ ไกรทอง แสดงให้เห็นว่า การใช้บทบาทสมมติสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อได้ (รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537 : 81) กิจกรรมการละครเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ใช้ในการสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการละครเป็นกระบวนการที่เป็นธรรมชาติ เพราะลักษณะของละครจะช่วยให้เด็กตั้งคำถามต่อสิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อมอยู่ในชีวิตของเด็กได้และเปิดโอกาสให้เด็กเลือกและแสดงออกอย่างเป็นตัวของตัวเอง โดยเด็กได้คิด ลงมือปฏิบัติ และแสดงออก

นอกจากนี้ยังได้รับความสนุกสนาน และเรียนรู้เนื้อหาจากการแสดง (สันติ จิตระจินดา. 2535 : 14) ละครที่เด็กวัยนี้ชอบคือ การแสดงจากนิทาน จินตนาการ เพลง บทกลอน และจากประสบการณ์ที่มีอยู่ในขณะที่เด็กแสดงบทบาทของใครก็ตาม เด็กจะเรียนรู้ถึงความรู้สึกของคนอื่น และเรียนประสบการณ์ในแง่ต่าง ๆ ของชีวิตได้มากขึ้น (ภรณ์ คุรุรัตน์. ม.ป.ป. : 10 - 19) ถ้าเด็กได้แสดงตัวละครนั้น ๆ เด็กจะมีความรู้สึกประทับใจและเข้าถึงบทบาท รวมทั้งการปรับบุคลิกภาพตามลักษณะตัวละครนั้น (Heinig and Stillwell. 1981 : 8) การกระตุ้นของครูโดยใช้คำถามขณะแสดงและการแสดงเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทั้งความคิด ภาษาและท่าทาง เมื่อครูยอมรับความคิดของเด็กจากการทำกิจกรรมง่าย ๆ เด็กจะรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จ และยังช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กดำเนินไปอย่างมีความหมายและน่าสนใจเหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กวัยนี้ (มานวิกา ผลพิรุฬห์. 2533 : 3) การจัดกิจกรรมการเล่นละครยังส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพจิตดี เกิดความคิดริเริ่ม ความเข้าใจตนเอง เด็กจะพัฒนาการรับรู้ ความรู้สึกและจินตนาการผ่านการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ละคร (มารีสา แสงกุลศิริศักดิ์. 2534 : 99)

จะเห็นได้ว่า การสอนจริยธรรมโดยให้เด็กได้ประสบการณ์ตรง ได้ปฏิบัติจริงจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างสนุกสนาน เด็กได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง มีโอกาสได้ฝึกคิด วิเคราะห์ตัดสินใจด้วยตนเอง และร่วมกับผู้อื่น เกิดความรู้ ความเข้าใจในคุณธรรมที่ศึกษารู้จักเปลี่ยนแปลงหรือปรับเจตคติพฤติกรรมของตนเองได้ (ทิสนา เขมมณี. 2536 : 205) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเลือกเทคนิควิธีที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่เบื่อหน่ายและศรัทธาที่จะประพฤติปฏิบัติตาม อันจะส่งผลให้การเสริมสร้างพฤติกรรมที่น่าพึงปรารถนาได้ดีกว่าการบรรยายและคำหนดิเตือน (สุมน อมรวิวัฒน์. 2526 : 153 - 158)

ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการละครมาเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น มานวิกา ผลพิรุฬห์ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์ ในกิจกรรมในวงกลมกับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์มีความสามารถในการเล่าเหตุการณ์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (มานวิกา ผลพิรุฬห์. 2533 : 81) และพจนาน เทียนมนัส ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นบทบาทแสดงละครสร้างสรรค์กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นบทบาทการวาดภาพ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นบทบาทการแสดงละคร

สร้างสรรค์มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตาม
ประกอบภาพวาดภาพ (พจนาน เทียนมนัส. 2539 : 58) แต่ยังไม่มีการนำละครมาใช้ในแง่ของ
การพัฒนาจริยธรรม วิมลศรี อุปรมย์. (2524 : 7 - 8) กล่าวว่า การแสดงละครสามารถพัฒนาและ
ปลูกฝังค่านิยม หรือบุคลิกภาพของเด็กให้เหมาะสมไว้ทีละน้อยจนเป็นรูปแบบที่ดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับ
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 64) ว่าการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมต่าง ๆ
และจะเกิดความเข้าใจในคุณค่าทางจริยธรรมได้ จากการให้เด็กแสดงออกทางด้านการกิจกรรมการละคร
ซึ่งสามารถจัดได้หลายช่วงเวลา ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของจุดประสงค์ในการเรียนรู้นั้น ๆ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจะพบว่า ผู้ปกครองจะเน้นให้มีการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กเก่ง
มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบกับภาวะสังคมปัจจุบันเน้นวัตถุนิยม ซึ่งโอกาสที่
จริยธรรมจะลดลงด้วยเหตุนี้ ทำให้มีความจำเป็นต่อการพัฒนาจริยธรรม โดยเฉพาะเด็กเล็ก ซึ่งเป็นวัย
ที่ง่ายต่อการปลูกฝังพฤติกรรมและการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รวมทั้งกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม ประกอบกับ
แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ระบุถึงเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะจากข้อ
เสนอแนะการวิจัยของ รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2537) ว่าควรทดลองใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาการใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเด็กในทุกระดับชั้น แต่ยังไม่มีการนำละครมาใช้ในการพัฒนา
จริยธรรม จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ ซึ่งการรับรู้ทาง
จริยธรรมจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น จะเป็นสื่อกลางสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดประสบการณ์และจดจำ
สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นไว้ สำหรับเป็นพื้นฐานในการสร้างความคิดรวบยอด และใช้ในการแก้ปัญหาหรือ
ค้นคว้าหาความรู้ต่อไป เมื่อเด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรม
สนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ แล้วจะมีการรับรู้ทางจริยธรรมแตกต่างกันหรือไม่
อย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในการสร้างเสริมจริยธรรมในเด็กปฐมวัย
ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวด
เสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ

๔. ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบผลการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรม สันทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ ที่มีต่อการรับรู้ทางจริยธรรมในเด็กปฐมวัย ที่จะช่วยให้ ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้เลือกใช้อย่างเหมาะสม และเป็นแนวทางในการจัด กิจกรรม เพื่อส่งเสริมจริยธรรมให้เด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุ 5 - 6 ปี กำลังศึกษา อยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 6 ห้องเรียน 288 คน

๒. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลัง ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างจากประชากร จำนวน 1 ห้องเรียน และสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งเพื่อแบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดย

2.1 กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม

2.2 กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการจัดกิจกรรมสันทนาเสริมจริยธรรม

2.3 กลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ

๓. ระยะเวลาในการทดลอง

การศึกษานี้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๓ วัน วันละ 15 นาที รวมเวลาที่ทำการทดลองทั้งสิ้น 24 ครั้ง

๔. ตัวแปรที่ศึกษาค้นคว้า

4.1 ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรม 3 ลักษณะ ได้แก่

4.1.1 การจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม

4.1.2 การจัดกิจกรรมสันทนาเสริมจริยธรรม

4.1.3 การจัดกิจกรรมแบบปกติ

4.2 ตัวแปรตาม คือจริยธรรม ได้แก่

- 4.2.1 ความรับผิดชอบ
- 4.2.2 ความซื่อสัตย์
- 4.2.3 ความมีระเบียบวินัย
- 4.2.4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 4.2.5 ความเมตตากรุณา
- 4.2.6 วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2. การรับรู้ทางจริยธรรม หมายถึง การบอกหรือแสดงออกที่บ่งชี้ถึงความรู้ความเข้าใจในการประพฤติปฏิบัติที่พึงามถูกต้อง เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยการตัดสินใจเลือกประพฤติจากภาพของแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กำหนดทั้งหมด 6 ด้านดังนี้

2.1 ความรับผิดชอบ หมายถึง การรับรู้ถึงหน้าที่ของตนเอง การทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี การตรงต่อเวลา

2.2 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การรับรู้และแสดงออกโดยการที่เด็กพูดแต่ความจริง ยอมรับผิดเมื่อทำผิด ไม่หยิบยืมของผู้อื่นมาเป็นของตน มีความยุติธรรม การไม่โกงผู้อื่น

2.3 ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การรับรู้และสามารถบังคับควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข ข้อตกลง ที่กลุ่มกำหนดไว้ การรู้จักรอคอยตามลำดับก่อน - หลัง เก็บอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัวเข้าที่เองโดยไม่ต้องมีครูคอยตักเตือน

2.4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง การรับรู้ถึงการกระทำเพื่อผู้อื่น แบ่งปันของเล่นขนม ของใช้ให้เพื่อน ให้ความช่วยเหลือเพื่อน ยอมให้เพื่อนเข้ามาเล่นด้วย โดยไม่ได้ถูกบังคับหรือขอร้อง

2.5 ความเมตตากรุณา หมายถึง การรับรู้ถึงความต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข ต้องการให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ และพยายามหาทางช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ การไม่เอาเปรียบผู้อื่น

การไม่รังแกสัตว์ การดูแลสัตว์

2.6 วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ หมายถึง การรับรู้ถึงการแสดงออกต่อผู้ใหญ่ และผู้อื่นอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความประพฤติเรียบร้อย เช่น การแสดงความเคารพผู้ใหญ่ โดยการไหว้ ไม่พูดหยาบคายรู้จักกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ เสียใจ การใช้คำลงท้าย ค่ะ ครับ ตลอดจนการพูดคุยสนทนาได้ตอบกับผู้อื่นได้ด้วยความสุภาพ

3. การจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมให้เด็กแสดงละคร กลุ่มละ 5 คน เรียกว่ากลุ่มผู้แสดง แสดงในช่วงระหว่างเวลาเตรียมตัวกลับบ้าน โดยแสดงตามบัตร เรื่องที่ครูกำหนดแนวคิดของละครโดยเน้นจริยธรรมให้เด็กแสดงประจำวัน วันละ 1 กลุ่ม เมื่อแสดงเสร็จแล้วเด็กและครูร่วมกันสรุปการแสดงออกของจริยธรรมจากละครที่แสดงประจำวันนั้น

4. การจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมในช่วงระหว่างเวลาเตรียมตัวกลับบ้าน โดยครูนำสนทนาจริยธรรมประจำวันในแต่ละวัน โดยเด็กและครูร่วมกัน สนทนาซักถามความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมที่มักพบจากประสบการณ์

5. การจัดกิจกรรมแบบปกติ หมายถึง การจัดกิจกรรมในช่วงระหว่างเวลาเตรียมตัวกลับบ้าน โดยใช้การสนทนาซักถามเพื่อสรุปจากกิจกรรมประจำวัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
 - 1.1 ความหมายของจริยธรรม
 - 1.2 องค์ประกอบของจริยธรรม
 - 1.3 ความสำคัญของจริยธรรม
 - 1.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
 - 1.4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์
 - 1.4.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก
 - 1.4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับแม่แบบ
 - 1.5 รูปแบบของจริยธรรมในเด็กปฐมวัย
 - 1.5.1 ความรับผิดชอบ
 - 1.5.2 ความซื่อสัตย์
 - 1.5.3 ความมีระเบียบวินัย
 - 1.5.4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 - 1.5.5 ความเมตตากรุณา
 - 1.5.6 วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ
 - 1.6 การปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม
 - 1.7 การรับรู้ของเด็กปฐมวัยต่อจริยธรรม
 - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
 - 1.8.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 1.8.2 งานวิจัยในประเทศ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการละคร
 - 2.1 ความหมายของกิจกรรมการละคร
 - 2.2 ละครสด
 - 2.3 รูปแบบกิจกรรมการละคร
 - 2.4 ละครการศึกษาสำหรับเด็ก

- 2.5 คุณค่าของละครการศึกษา
 - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการละคร
 - 2.6.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 2.6.2 งานวิจัยในประเทศ
 - 3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย
 - 3.1 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก
 - 3.2 จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมสนทนา
 - 3.3 ประโยชน์ของกิจกรรมสนทนา
 - 3.4 บทบาทของครูในกิจกรรมสนทนา
 - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสนทนา
- สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

1.1 ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม (Moral) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง และลึกซึ้ง การจะกำหนดความหมายให้เฉพาะเจาะจงทำได้ยากและการกำหนดมักขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นพื้นฐาน ก็จะกำหนดความหมายแตกต่างกัน ดังที่บุคคลต่าง ๆ ให้ความหมายไว้ดังนี้

เพียเจท์ (Piaget. 1960 : 1) ให้ความเห็นไว้ว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจและอนามัยบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของการกระทำ และสิทธิ

กู๊ด (Good. 1964 : 314) กล่าวว่า จริยธรรมหมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้อง หรือดีงาม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งใน 2 ประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้ร่วมกระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายาม

จำกัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกรู้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

สุมน อมรวิวัฒน์ (2527 : 32) สรุปความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม คือ แบบแผนของความประพฤติที่ยึดหลักของศีลธรรม ลักษณะที่แตกต่างระหว่าง "ศีลธรรม" และ "จริยธรรม" ก็คือ ศีลธรรมเป็นหลักของคุณงามความดีที่มนุษย์ยึดถือปฏิบัติ อิงหลักศาสนาและมีลักษณะเป็นสากล ส่วนจริยธรรมนั้นแม้จะมีความหมายบางส่วนคล้ายคลึงกับคำว่าศีลธรรม แต่มักเป็นคำที่ใช้ในสาขาวิชาพฤติกรรมศาสตร์ เน้นลักษณะของความประพฤติที่สังคมนิยมชมชอบว่าถูกต้อง เหมาะสม

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ และคณะ (2527 : 6) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมจริยธรรมไว้ว่า พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมเจตนาเป็นพฤติกรรมที่ผ่านกระบวนการตัดสินใจของผู้กระทำแล้วว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกสำหรับตน เป็นพฤติกรรมที่ดีและเป็นพฤติกรรมที่ตนควรทำในสภาพการณ์หนึ่ง ๆ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529 : 1) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่าง ๆ และจะเกิดเมื่อคนมีความขัดแย้งเกี่ยวกับคุณธรรม หรือค่านิยมตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป เช่น ถ้ามีเหตุการณ์ขัดแย้งเกิดขึ้น ทำให้เรากอดอยู่ในสภาพที่ต้องแก้ปัญหาแล้ว เราตัดสินใจแก้ปัญหาโดยยึดผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาเพื่อสังคม เรามีจริยธรรมสูงกว่าคนที่แก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ตนเอง

สุชาติ ไข่มณฑล (2533 : 17) ได้ให้ความเห็นว่า จริยธรรมเป็นแนวทางความประพฤติในสังคมที่กำหนดไว้ว่าสิ่งใดเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดีงาม และพฤติกรรมใดไม่เหมาะสม ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด และตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

นิสาร์ตน์ ศิลปะเดช (2534 : 11) ได้สรุปความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทาง แบบแผน หรือหลักการที่ว่าด้วยความดีงามซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักการของศาสนา หรือสิ่งที่คนในสังคมยอมรับว่าเป็นความดีความถูกต้อง เป็นต้นว่า หลักของศีล สมาธิ หลักของการยึดประโยชน์ส่วนรวม หรือหลักของการพัฒนาประเทศ ส่วนพฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมทุก ๆ ด้านที่สอดคล้องกับมาตรฐานของความดีงามที่คนในสังคมยอมรับ และก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ประพฤติเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม เป็นต้นว่า ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้มีเหตุผล

วารี นิยมธรรม (2536 : 9) ได้ให้ความเห็นว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติอันเป็นลักษณะที่สังคมต้องการ และประเมินแล้วว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งผู้กระทำก็จะได้ได้รับความพึงพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ สรุปความหมายของจริยธรรมว่า เมื่อสรุปแล้ว จริยธรรมคือ แนวทางของการประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยอาจแยกพิจารณาจริยธรรมออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ค่านิยมจริยธรรม (Moral Value) เป็นส่วนที่เป็นลักษณะจิต (Trait) ที่สังเกตเห็นไม่ได้โดยตรงมีลักษณะเป็นความเชื่อ ความเห็นคุณค่า ความพอใจ เต็มใจ ปราศจากความยึดถือ (Commitment) นำหลักจริยธรรมต่าง ๆ เข้าไว้ในลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของตนเอง ค่านิยมนี้จะมีอิทธิพลเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับค่านิยมที่ตนเองยึดถือ

2. พฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Conduct) เป็นส่วนที่เป็นมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติที่สังคมต้องการกระทำใด ๆ ของบุคคล ถ้าสอดคล้องกับมาตรฐานของการประพฤติถูกต้อง ดีงาม ก็จัดว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมจริยธรรมหรือจริยธรรม (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. 2524 : 3)

สรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับว่าถูกต้องเหมาะสม ดีงาม เพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม

1.2 องค์ประกอบของจริยธรรม

ฮอฟแมน (Hoffman. 1974 : 958 - 966) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรม จริยธรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน (Internalization) ขององค์ประกอบจริยธรรม 3 ประการที่เป็นอิสระจากกัน คือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมจริยธรรม (Moral Behavior)

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976 : 4 - 5) นักจิตวิทยาสังคมที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม กล่าวถึงจริยธรรมว่า มีพื้นฐานของความยุติธรรม คือ เอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้งกันเป็นอุดมคติ ดังนั้น พันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

สาโรช บัวศรี ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ในการสัมมนาจริยธรรม และแนวทางพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทยไว้ว่า จริยธรรม คือ แนวทางในการประพฤติตนเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม จริยธรรมมีโครงสร้างสำคัญอย่างน้อย 2 ข้อ คือ คีลธรรม (Moral Value) คือ สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม (Ethical Value) คือ สิ่งที่เราควรปฏิบัติซึ่งทั้งสองข้อรวมกัน เรียกว่า จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2522)

สรุปได้ว่า จริยธรรมประกอบไปด้วยโครงสร้างสำหรับการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อความสงบสุขในสังคม และคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ

1.3 ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญมาก เพราะจริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติของจิตใจคน จะกำกับหรือบันดลพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งพฤติกรรมของบุคคลย่อมเป็นไปตามแนวคิดเชิงจริยธรรมของเขา หรือเป็นไปตามจริยธรรมของสังคม และยังในสภาพปัจจุบันสภาวะแวดล้อมในสังคมก่อให้เกิดความกดดันแก่มนุษย์เป็นอย่างมาก ทำให้มนุษย์ต้องตระหนักในความสำคัญของจริยธรรมมากขึ้น ดังเช่นที่ สาโรช บัวศรี (ม.ป.ป. : 5 - 6) ได้กล่าวว่า เหตุที่นักการศึกษาในปัจจุบันให้ความสนใจแก่จริยศึกษามากขึ้น เพราะนักการศึกษาเริ่มตระหนักว่า การพัฒนามนุษย์ให้เกิดความเฉลียวฉลาดในเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Intelligence) แต่เพียงอย่างเดียวอาจทำให้สังคมมนุษย์เจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและทางวัตถุ แต่ไม่สามารถทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างหรือพัฒนาความฉลาดที่จะอยู่ร่วมกัน (Social Intelligence) เพื่อก่อให้เกิดสันติสุขโดยอาศัยจริยธรรมให้มากขึ้น

ธำรง ขุทัต (2528 : 51 - 54) ได้สรุปสาระสำคัญของการประชุมคองเกรสแห่งสมาคมการศึกษาเปรียบเทียบทั่วโลกไว้ว่า สภาพสังคมมนุษย์ในปัจจุบันมีสภาพแห่งความเดือดร้อน เพราะประสบวิกฤตการณ์ทางจริยธรรม ประชากรจำนวนไม่น้อยมีคุณธรรมต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะมนุษย์สมัยใหม่มีศรัทธาและความเชื่อต่อศาสนาน้อยลงก็เป็นได้

เจริญ ไวรวัจกุล (2531 : 172 - 173) ได้กล่าวว่าเมื่อสังคมไทยพัฒนามากขึ้นและมีลักษณะเป็นสังคมเมืองมากขึ้นจะทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมมากขึ้น เช่น เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหายาเสพติด ปัญหาความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวจะลดลงและเกิดความเครียดมากขึ้น

ชาญชัย อินทรประวัติ (2535 : 11) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมนุษย์ เพราะมันจะช่วยสร้างสันติสุขให้แก่สังคม ลดการข่มเหง การเอารัดเอาเปรียบ และการทำลาย

ล้างซึ่งกันและกัน ยิ่งสังคมพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองและสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้นเท่าใด จริยธรรมก็ยิ่งมีความจำเป็นต่อสังคมมนุษย์มากขึ้นเท่านั้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมนุษย์และก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม

1.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ในการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น นักทฤษฎีจริยธรรมส่วนใหญ่ เชื่อว่า จริยธรรมมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่นใหญ่ นอกจากนี้ นักทฤษฎีจริยธรรมส่วนใหญ่ยังเชื่อว่า แหล่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมขึ้นอยู่ที่การเรียนรู้ทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดการพัฒนาทางจริยธรรมนี้ก็ยังมีแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1.4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์ พบว่า กระบวนการที่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงพัฒนาย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคมนั่นเอง เพียเจต์ได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น และได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม (สุภาวดี สุจริต. 2531 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. 1962 : 16 - 19) ไว้ดังนี้

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (แรกเกิด - 2 ปี) เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมและระบบกฎเกณฑ์ได้ การประพฤติปฏิบัติจะกระทำเพื่อสนองความต้องการทางร่างกาย
2. ขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง (อายุ 2 - 8 ปี) เด็กสามารถรับสภาพแวดล้อม และบทบาทของตนต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม
3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (อายุ 8 ปีขึ้นไป) เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาค้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา ซึ่งเด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจจะประเมินความถูกต้องโดยดูจากเจตนาผู้กระทำและตั้งเกณฑ์ของตนเองได้

เพียเจต์ ได้อธิบายว่า จริยธรรมมีแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ทุกชนิด และเขาได้สังเกตการเล่นของเด็ก พบว่า เด็กที่อยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปี เป็นระยะที่ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็ก และยึดถือกฎเกณฑ์ที่ได้จากผู้ใหญ่เป็นกฎเกณฑ์ตายตัว

เพียเจท์ ได้วัดพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก โดยสร้างเรื่องเป็นการกระทำของเด็ก 2 คน ในลักษณะที่คล้ายกัน แต่มีความตั้งใจและจุดใจต่างกัน และผลที่เกิดขึ้นมาแตกต่างกัน กฎเกณฑ์ที่เพียเจท์นำมาพิจารณามี 6 เกณฑ์ดังนี้

1. การตัดสินจากเจตนากระทำ (Intentionally in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินจากปริมาณที่เกิดขึ้น แต่เด็กโตตัดสินจากเจตนาของการกระทำ
2. การตัดสินที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ (Relativism in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินจากการนำไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น หากผู้ใหญ่ว่าสิ่งใดถูกผิดก็ยึดตามนั้น แต่เด็กโตจะตัดสินตามสถานการณ์
3. ความผิดไม่เกี่ยวข้องกับลงโทษ (Independence of Sanction) เด็กเล็กจะตัดสินการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดี เพราะจะถูกลงโทษ ส่วนเด็กโตจะตัดสินการกระทำว่าไม่ดี เพราะสิ่งนั้นได้ไปขัดกับกฎเกณฑ์และเกิดอันตรายกับบุคคลอื่น
4. ใช้ระบบตาต่อตา (Use of Reciprocal) ในเด็กเล็กมักไม่ค่อยใช้ระบบตาต่อตาในการพิจารณาตัดสินบุคคล แต่เด็กโตใช้บ่อย
5. ในการลงโทษเพื่อล้างบาป และดัดนิสัย (Use of Punishment as Restitution and Reform) ในเด็กเล็กจะสนับสนุนให้มีการลงโทษอย่างหนักเพื่อดัดนิสัยผู้กระทำผิด แต่เด็กโตจะมีนิสัยเช่นนี้น้อยลง
6. การยึดหลักธรรมชาติของโชคร้าย (Naturalist Views of Misfortune) มีความคิดว่าจะถูกพระเจ้าลงโทษ

1.4.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก เชื่อว่า การพัฒนาการทางจริยธรรมมิใช่การรับรู้ ความรู้จากการพร่ำสอนของบุคคลอื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วย เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับลักษณะต่าง ๆ ของสังคมของบุคคลอื่น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และสัมพันธ์กับลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล คือ อายุ ระดับสติปัญญาและลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก แบ่งเป็น 3 ระดับ ในแต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2520 : 43 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1964) ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2-7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2-10 ปี)
ขั้นที่ 1 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ(10-13 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม(13-16ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี)
ขั้นที่ 1 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 2 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

นอกจากโคลเบอร์กจะกล่าวถึงลำดับขั้นของพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ขั้นแล้วนั้น โคลเบอร์กยังกล่าวถึงขบวนการในการพัฒนาจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุดซึ่งมีขบวนการดังนี้คือ

1. พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับขั้น (Sequential Stage)
2. การรับรู้ทางสังคม การมีบทบาทในสังคมมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรม
3. พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะสูงขึ้น เมื่อบุคคลมีความสามารถในการใช้

เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ และสามารถรับรู้ทางสังคม (Social Perception) ในระดับที่สูงขึ้น

โคลเบอร์ก เชื่อว่า พัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปตามขั้นจากขั้นที่หนึ่งผ่านไปตามลำดับจนถึงขั้นที่หก จะข้ามขั้นไม่ได้เพราะคนเราจะให้เหตุผลในขั้นต่ำกว่าอยู่ก่อนต่อมาเมื่อได้ประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจประสบการณ์เก่าได้ดีขึ้น ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและเหตุผลในขั้นที่สูงมากขึ้น ส่วนเหตุผลในขั้นต่ำวกก็จะถูกละทิ้งไป แต่อาจจะยังคงติดอยู่กับขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งเป็นตัวหนึ่งที่กำหนดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และเป็นไปไม่ได้ที่จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา โคลเบอร์ก พบว่า เด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่สองเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นปฏิบัติการนามธรรมขั้นต้น ๆ จะมีพัฒนาการทาง

จริยธรรมถึงขั้นที่สามหรือสี่และผู้ใหญ่มากมีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่สี่เท่านั้น (ทิพย์สุดา นิลสินธุพ. 2523 : 18 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1973 : 31 - 52) ดังนั้น การฝึกอบรมเด็กในชั้นอนุบาลซึ่งเป็นผู้มีจริยธรรมอยู่ในขั้นที่หนึ่งเป็นส่วนมากนั้น ควรมุ่งหมายในการเตรียมความพร้อมของเด็กเท่านั้น เคย์ (Kay. 1970) ได้เน้นความสำคัญของการฝึกอบรมเด็กอนุบาลว่า ควรมีลักษณะเป็นการเตรียมให้เด็กพร้อมที่จะรับคำอบรมสั่งสอนทางจริยธรรม เช่น ฝึกให้เด็กคุ้นเคยกับเรื่องราวทางจริยธรรมที่ง่าย ๆ มีการเล่นเกมที่แสดงถึงจริยธรรมบางประการ ซึ่งเป็นรากฐานของจริยธรรมขั้นสูงต่อไป เช่น ความมีระเบียบ ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์ เป็นต้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2520 : 209)

1.4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับแม่แบบ

ทฤษฎีการเรียนรู้จากแม่แบบ (Modeling or Observational Learning)

การเรียนรู้ทางสังคมของมนุษย์นั้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นผลมาจากการได้รับแบบอย่างกระตุ้นจากสังคม บุคคลใดมีลักษณะชอบฟังจะมีพฤติกรรมการเล่นแบบสูงกว่าบุคคลอื่น (Jakubzak and Walters. 1959 : 102 - 107) แบนดูรา ได้ทำการทดลองพบว่า การเรียนรู้ในลักษณะของการเลียนแบบเท่านั้นที่จะนำไปสู่การสร้างค่านิยมทางศีลธรรมของเด็ก อิทธิพลของรูปแบบทางสังคมจะมีผลต่อความคิดทางศีลธรรมของบุคคลอย่างยิ่ง (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2520 : 195 - 196 ; อ้างอิงมาจาก Bandura. 1972)

กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตของแบนดูรา

ในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมนั้น แม่แบบมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคลได้มาก กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้เห็นแม่แบบก็จะสามารถรับรู้สัญลักษณ์ของการกระทำนั้นได้ และสัญลักษณ์เหล่านั้น ก็จะชี้ให้เห็นแสดงพฤติกรรมตอบสนองทางสังคมได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบนี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความสนใจ (Attentional Process) มนุษย์จะเกิดการรับรู้หรือเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อมีความสนใจในการสังเกตและรับรู้
2. การจดจำ (Retention Process) เป็นกระบวนการของการจำอันเกิดจากการรวมพฤติกรรมของแม่แบบที่สังเกตได้ไว้ เพื่อใช้ในการวางแผนพฤติกรรม เพราะการสังเกตอย่างเดียวจะไม่มีผลต่อการเรียนรู้มากเท่ากับการเก็บจำสิ่งที่สังเกตนั้นไว้ได้
3. การแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการของการคัดแปลงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของพฤติกรรมมาเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม หลังจากการได้สังเกต

แม่แบบและมีการเก็บจำไว้แล้ว กระบวนการแสดงออกนี้เกี่ยวข้องกับระบบของร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมที่ปรากฏออกมาจะเป็นการรวบรวมการตอบสนองอย่างละเอียดที่สุดทุกขั้นตอน เพื่อให้สอดคล้องกับแม่แบบ

4. การจูงใจ เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างความรู้ที่ได้รับมา (Acquisition) กับการแสดงออกในการเรียนรู้ทางสังคมมนุษย์ไม่อาจแสดงออกได้ตามที่รับรู้มาทั้งหมด จึงมีการเลือกพฤติกรรมของแม่แบบที่ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองมากกว่าการเลือกในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียก่อน การประเมินคุณค่าของพฤติกรรมของแม่แบบโดยผู้สังเกตแบบจะเป็นไปในรูปของการรับเอาสิ่งที่ตนพึงพอใจไว้ และไม่ยอมรับสิ่งที่ตนไม่พึงพอใจ (วารี นิยมธรรม. 2536 : 16 ; อ้างอิงมาจาก Bandura. 1977 22 - 29)

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ เพียเจท์ โคลเบอร์ก และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา สรุปได้ว่า พฤติกรรมทางด้านจริยธรรมนั้นเกิดจากการเรียนรู้เหมือนพฤติกรรมอื่น ๆ ดังนั้น ในการส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรม ต้องเข้าใจถึงธรรมชาติและพัฒนาการทางจริยธรรม โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย เพียเจท์ กล่าวว่า เด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง เด็กสามารถรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนต่อผู้อื่น และเด็กจะเกิดการเรียนรู้ ได้ดีจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โคลเบอร์ก กล่าวว่าอยู่ในขั้นของการกระทำเพื่อหลบหลีกการลงโทษไปสู่ขั้นของการกระทำเพื่อให้ได้รับรางวัล และจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา จะกล่าวถึงการเลียนแบบบทบาทของบุคคลในสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมเด็กส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลจากการสังเกตถึงวิธีการแสดงออกของผู้อื่น เด็กได้คิด และตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมอย่างเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งจะช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นได้ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างเหมาะสมและจะต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เพราะหากเด็กได้รับการพัฒนาจริยธรรมในวัยนี้แล้ว นับว่าเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาจริยธรรมของเด็กในวัยที่สูงขึ้น

1.5 รูปแบบของจริยธรรมในเด็กปฐมวัย

จากโครงการวิจัยวิธีการเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย (อำไพ สุจริตกุล และคณะ. 2531 : 421) สรุปได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมเพื่อปลูกฝังให้แก่เด็กในระดับอนุบาลไว้ 8 ประการ คือ

1. ความมีวินัย
2. มีสติ

3. กตัญญู
4. เมตตา
5. อคทน
6. ซื่อสัตย์
7. ประหยัด
8. ขยัน

วราภรณ์ รักวิชัย (2535 : 114) ได้กล่าวไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น จะมีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเด็กปฐมวัยมีดังนี้

1. มีระเบียบวินัยและเคารพสิทธิของผู้อื่น
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. รู้จักเสียสละ
4. มีความกตัญญูทุกเวที
5. มีความขยันหมั่นเพียร
6. มีความรับผิดชอบ
7. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
8. สามารถควบคุมตนเองได้
9. การประหยัด

สุนน อมรวิวัฒน์ (2524 : 147) ได้รวบรวมลักษณะค่านิยมเชิงพฤติกรรมที่สำคัญซึ่งเป็นพื้นฐานจริยธรรมของเด็กไทยในระดับปฐมวัยได้ ดังต่อไปนี้

1. กิริยามารยาทเรียบร้อยตามธรรมเนียมไทย
2. สำนึกและควบคุมตนเองได้
3. มีสัมมาคารวะ
4. มั่นใจในตนเอง
5. มีระเบียบวินัย
6. กล้าแสดงออก
7. แก้ไขปัญหาได้
8. มีเหตุผล
9. ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
10. มองโลกในแง่ดี

11. มีสุนทรียภาพ
12. รับผิดชอบ
13. เป็นประชาธิปไตย
14. ขยัน
15. ประหยัด
16. ซื่อสัตย์
17. เมตตาและเอื้อเฟื้อ

ราตี ทองสวัสดิ์ (2539 : 3) กล่าวว่า คุณธรรม - จริยธรรมที่ปรากฏในแนว
การจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล พอสรุปได้ดังนี้

1. วาจาสุภาพ
2. การมีสัมมาคารวะ
3. ความอดทน
4. การรู้จักรอคอย
5. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6. ความเพียร
7. ความรับผิดชอบ
8. ความเมตตากรุณา
9. การเป็นผู้ให้ ความเอื้อเฟื้อ
10. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
11. ความซื่อสัตย์ การไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
12. ความประหยัด
13. การให้อภัย
14. ความเกรงใจผู้อื่น

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกจริยธรรมที่ควรสร้างเสริมในระดับปฐมวัยเพียง 6 ด้าน
โดยพิจารณาจากพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เสนอมาข้างต้น และที่เห็นตรงกันว่าควรสร้างเสริมให้
กับเด็กปฐมวัยที่สุดดังนี้

1. ความรับผิดชอบ
2. ความซื่อสัตย์
3. ความมีระเบียบวินัย

4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- /5. ความเมตตากรุณา
6. วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

1.5.1 ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม ถ้าทุกคนมีความรับผิดชอบดีแล้วสังคมก็ย่อมสงบสุขดังที่

ฟังก์ และแวกแนลล์ (Funk and Wagnall. 1961 : 1073) ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ดังนี้ คือ การแสดงออกถึงการรับผิดชอบในการกระทำของตน มีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้ สามารถจัดการกับการใช้จ่ายของตนได้อย่างเหมาะสมตามสถานภาพ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งพยายามตอบสนองต่อหน้าที่ หรือข้อตกลงตามที่ตั้งไว้ในอุดมคติและหลักธรรมด้วย

ฟลิปโป (Flippo. 1966 : 122) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัยสามประการ คือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงาน และวัตถุประสงค์

วิจิตรา สุภากร (2523 : 51 - 52) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ความรับผิดชอบเป็นการปฏิบัติตามภาระหน้าที่หรือบทบาทที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่ต้องมีการบังคับควบคุมจากผู้อื่น มีความขยัน ความอดทนเป็นเครื่องประกอบความรับผิดชอบ ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเรียบร้อย ก่อให้เกิดความไว้วางใจจากผู้อื่น และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2525 : 8) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียร และความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลของการกระทำนั้นด้วยความเต็มใจ และพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น มีความสำนึกในหน้าที่ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับนิภา จิตศิริ (2525 : 4) ที่ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบ เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ประดิษฐ์ อุปรมัย (2536 : 47) ได้กล่าวว่า เด็กที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ เด็กที่สามารถปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกิจวัตรประจำวันของตน เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืองานที่ตนได้รับมอบหมายและที่เกี่ยวข้องกับคำมั่นสัญญาที่ตนให้ไว้กับผู้อื่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความตระหนักรู้ของการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นไปได้ด้วยดี รวมทั้งยอมรับผลการกระทำของตนเอง ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้มีผลดีทั้งต่อตนเองและต่อสังคม

1.5.2 ความซื่อสัตย์

ในปัจจุบันนี้ใคร ๆ ก็พูดถึงความซื่อสัตย์ เช่น คำขวัญวันเด็กอยากให้เด็กไทยเป็นเด็กที่มีความซื่อสัตย์ แสดงว่าความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่สำคัญในสังคม เพราะทำให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข ดังที่

กรมการศาสนา (2521 : 145) ให้ความหมายไว้ว่า ความซื่อสัตย์สุจริตและความยุติธรรม หมายถึง ความประสงค์ที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบกลั่นแกล้งหรือคดโกงผู้อื่น หรือส่วนรวม ให้ยึดหลักเหตุผลระเบียบแบบแผน กฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์ในการประพฤติทางกาย วาจา ใจ

อุบลรัตน์ โพธิโกศล (2523 : 23) แสดงความคิดเห็นว่า ความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรมที่สำคัญที่บุคคลจะพึงมีไว้เป็นคุณสมบัติของตน เพราะบุคคลที่มีความซื่อสัตย์นอกจากจะเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลแล้ว ความซื่อสัตย์จะมีส่วนช่วยในการทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างรวดเร็ว

พนัส หันนาคินทร์ มีความเห็นว่า ความซื่อสัตย์หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกายวาจาใจต่อตนเอง และผู้อื่น (กิตติพงศ์ วงศ์สุนทร. 2526 : 23)

ธีระพร อุวรรณโณ (2526 : 119) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การประพฤติตรง และจริงต่อผู้อื่น การไม่คดโกงและหลอกลวงผู้อื่น ประกอบด้วย พฤติกรรมจำเพาะ เช่น การพูดความจริง การไม่พูดปด การตรงต่อเวลา การจริงใจต่อผู้อื่น การไม่หยิบฉวยลักขโมย หรือยักยอกของคนอื่น การไม่หลอกให้ผู้อื่นหลงเชื่อในสิ่งที่ไม่เป็นจริง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 286) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ประพฤติตรงและจริง ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535 : 129) ให้แนวความคิดไว้ว่า ความซื่อสัตย์ คือ ความประพฤติที่เหมาะสมต่อความเป็นจริง ความถูกต้องดีงาม คนที่มีความซื่อสัตย์ย่อมประพฤติตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา และใจ ทั้งต่อตนเอง หน้าที่ การงาน เวลา ความดี และบุคคลอื่นโดยมุ่งรักษาความจริงอยู่เสมอ รักษาคำมั่นสัญญา ไม่กระทำความชั่วทั้งปวง ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่มี

ความสำคัญสำหรับชีวิตของทุกคน

สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติและปฏิบัติที่ตรงกับความเป็นจริง ทั้งทางกาย วาจา และใจต่อตนเองและผู้อื่น โดยยึดหลักแห่งความยุติธรรมไม่เอาเปรียบผู้อื่น

1.5.3 ระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมการกระทำของบุคคลในสังคม เพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อยซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กรมการศาสนา (2521 : 5) วินัยเป็นทั้งข้อบังคับ หรือระเบียบที่ตราไว้เพื่อควบคุมหมู่ หรือคณะให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย และช่วยฝึกหัดความประพฤติที่ดีงาม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 685, 756) ให้ความหมายของคำว่า ระเบียบว่า หมายถึง แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติหรือดำเนินการ และวินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ

ประภาพรณ สุวรรณสุข (2526 : 42) กล่าวว่า วินัย หมายถึง การรู้จักปกครองตนเองการกระทำระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ อันเกิดจากความสมัครใจของผู้ปฏิบัติที่มองเห็นคุณค่า และการปฏิบัติจะดำรงไว้ซึ่งความสงบสุข เป็นความเรียบร้อย และความเสมอภาคแก่สมาชิกทุกคน รวมทั้งเป็นเครื่องยืนยันสิทธิและเสรีภาพของนักเรียนทุกชั้นเรียน

ณรงค์ศักดิ์ ตะละกัญ (2529 : 93) ได้ให้ความหมายของคำว่า ระเบียบวินัย ไว้ว่า ระเบียบ คือ ข้อกำหนดกฎเกณฑ์กติกาของสังคมที่สังคมได้บัญญัติขึ้นไว้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ส่วนวินัย คือ ความประพฤติที่สังคมต้องการ

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535 : 3) ให้แนวคิดว่า ความมีวินัย หมายถึง การควบคุมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในกฎระเบียบ และวัฒนธรรม รวมไปถึงการประพฤติ ปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรมดีงาม คนที่ละอายและเกรงกลัวต่อบาปถือว่าเป็นผู้มีวินัย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในกลุ่มและการเคารพสิทธิของผู้อื่น

1.5.4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

กรมการศาสนา (2521 : 28) ได้ให้ความหมายของความเอื้อเฟื้อไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อ หมายถึง การแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วย กาย วาจา ตลอดจนการให้ปันวัตถุสิ่งของ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัว

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 938) ให้ความหมายของความเอื้อเฟื้อว่า หมายถึง อุดหนุน เจือจาน แสดงน้ำใจดีต่อผู้อื่น

รัตนา บำรุงญาติ (2532 : 15) ได้สรุปความหมายของความเอื้อเฟื้อไว้ว่า การแสดงความเอื้อเฟื้อสามารถแสดงออกได้หลายทาง คือ

1. ทางกาย ได้แก่ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย ในการช่วยทำธุระการงาน ให้การสงเคราะห์ เท่าที่กำลังจะช่วยด้วยความยินดี เต็มใจ แม้งานเล็กน้อย
2. ทางวาจา ได้แก่ ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ช่วยเจรจาเป็นธุระให้สำเร็จประโยชน์ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ผู้อื่นและช่วยพูดปลอบใจเมื่อเพื่อนฝูงได้รับความลำบากเดือดร้อน
3. ทางสติปัญญา ได้แก่ การช่วยแสดงความคิดเห็น ช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อน ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญาของตน
4. ทางใจ ควรฝึกจิตใจของตนเองให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น มนุษย์เราย่อมมีความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ถึงแม้ว่าเราจะเห็นว่าผู้มีความทุกข์นั้นได้ก่อทุกข์ให้แก่ตนเอง ก็ไม่ควรสมน้ำหน้า หรือ กล่าวซ้ำเติม ควรให้อภัยในความผิดของผู้อื่นเสมอ ไม่อามาตจองเวร

อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์ (2533 : 17) ได้สรุปความเอื้อเฟื้อว่า มีลักษณะที่เป็นการกระทำเพื่อผู้อื่น และยังเป็นการเสียสละ ใจกว้าง โอบเอื้ออารี เห็นใจ และเข้าใจถึงสภาพจิตใจของผู้อื่น

สรุปได้ว่า ความเอื้อเฟื้อ หมายถึง การกระทำที่ต้องการเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตใจ และการกระทำที่โอบเอื้ออารีโดยแท้จริง และไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

1.5.5 ความเมตตากรุณา

กรมการศาสนา (2521 : 148) ให้ความหมายไว้ว่า เมตตา เป็นความรักที่ประกอบไปด้วย ไม่ตรีจิต คิดอยากให้อยากเห็นเขาได้มีความสุขสำราญ เช่น ความรักของบิดามารดาที่มีต่อบุตร ความรักของเพื่อนที่มีต่อเพื่อน ความรักของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อประชาราษฎร และความรักของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีต่อสัตว์โลก

กระทรวงศึกษาธิการ. (2523 : 7) ให้ความหมายไว้ว่า กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับทุกข์ให้พ้นทุกข์ กล่าวคือ เมื่อผู้ใดก็ตามที่มีความทุกข์ ความเดือดร้อน ก็พยายามหาทางช่วยเหลือให้พ้นไปจากความทุกข์ความเดือดร้อน

ธีระพร อุวรรณโน. (2526 : 119) ให้ความหมายไว้ว่า

เมตตา หมายถึง ความรักและปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข

กรุณา หมายถึง ความสงสารและปรารถนาจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

ชม ภูมิภาค. (2529 : 9) เห็นว่า ความเมตตากรุณาเป็นปัจจัยสำคัญอันก่อให้เกิดสันติสุข และเป็นเครื่องค้ำจุนสังคมตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับโลก หากมนุษย์ทุกคนหรือส่วนมากมีคุณธรรม เรื่องความเมตตากรุณาแล้ว สังคมย่อมมีความสุข สงบและความก้าวหน้า ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบและกดขี่ซึ่งกันและกัน ในสังคมใดก็ตามที่บุคคลมีความเมตตากรุณาน้อย สังคมนั้นก็ย่อมมีปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความทุกข์ยาก การกดขี่ข่มเหงซึ่งกันและกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2535 : 83) ให้แนวคิดไว้ว่า เมตตา หมายถึง ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา หมายถึง การช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

ทิสนา แชนมณี. (2536 : 120) ให้ความหมายไว้ว่า

เมตตา คือ ความปรารถนาต้องการให้ผู้อื่นเป็นสุข และยินดีที่เห็นผู้อื่นเป็นสุข และเมื่อเห็นใครมีทุกข์ก็มีจิตสงสาร อยากให้เขาพ้นทุกข์นั้น ไม่ปล่อยจำเดิมทำให้เขาเกิดทุกข์มากขึ้น

กรุณา คือ ความปรารถนา และการช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์ ผู้ที่มีความกรุณาจะไม่นิ่งเฉย เมื่อเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ แต่จะพยายามหาทางช่วยให้เขาได้พ้นทุกข์นั้นบ้างตามกำลังตามความสามารถของตน

สรุปได้ว่า ความเมตตากรุณา หมายถึง ความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ตามกำลังความสามารถของคนที่มียู่

1.5.6 วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

ธีระพร อุวรรณโณ (2526 : 119) ให้ความหมายว่า การมีสัมมาคารวะ หมายถึง การมีและแสดงความเคารพ นับถือ ผู้ที่ควรแก่การเคารพนับถือ ได้แก่ พ่อแม่ ครู และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เป็นพฤติกรรมจำเพาะ ได้แก่ การไหว้ครูเมื่อมาถึงโรงเรียนและจะกลับบ้าน การหยุดยืนตรงให้ครูผ่านไปก่อนเมื่อเดินสวนทางกับครู การไม่แสดงกิริยาวาจาดูหมิ่นครู เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 750, 828, 810, 186) ให้ความหมายไว้ว่า วาจา หมายถึง คำกล่าว คำพูด สุภาพ หมายถึง เรียบร้อย อ่อนโยน ประพฤติดี สัมมา หมายถึง ชอบ ดี คิยัง คารวะ หมายถึง การแสดงความเคารพทางกาย และวาจา ความนับถือ

สรุปได้ว่า วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ หมายถึง การมีคำพูดที่อ่อนโยน กิริยาสุภาพ และการแสดงความเคารพนบนอบผู้ที่ควรเคารพและนับถือ

1.6 การเสริมสร้างและปลูกฝังจริยธรรม

การเสริมสร้างจริยธรรมให้กับคนในสังคมไทย เป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และกระทำโดยบุคคล กลุ่มคน และสถาบันต่าง ๆ ในสังคมอย่างพร้อมเพรียงกัน ตั้งแต่บุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน ในชุมชน ไปจนถึงบุคคลในสังคมโดยรวม

แนวทางในการเสริมสร้างปลูกฝังจริยธรรมนั้น มีอยู่ด้วยกัน 4 รูปแบบ (ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ. 2525 : 23 - 35) ดังต่อไปนี้

1. วิธีการกระจ่างค่านิยม (Value Clarification หรือ VC) ซึ่งเสนอโดย รัส, ฮาร์มิน และไซมอน (Raths, Harmin and Simon) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อพื้นฐานว่า ค่านิยมเป็นหลักที่บุคคลยึดไว้เป็นมาตรฐานในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม จุดมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ก็คือ ให้ผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตนเองว่า หลักการหรือมาตรฐานที่ตนยึดอยู่นั้น มีความถูกต้องเพียงใด และหลักการที่ถูกตลอดจนหลักการที่ผิดมีลักษณะอย่างไร วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการกระจ่างแจ้งในค่านิยมของตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักจุดดีและจุดด้อยที่ตนมีอยู่ และจะได้หาทางรักษาส่วนที่ดีและเสริมสร้างส่วนที่ด้อยให้สมบูรณ์ขึ้น โดยใช้กระบวนการสร้างค่านิยม 7 ประการหลัก ซึ่งได้แก่

- 1) การเลือกการกระทำโดยอิสระ ไม่มีการบังคับ
- 2) การเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง
- 3) เลือกโดยพิจารณาผลของทางเลือกนั้นแล้ว
- 4) การรู้สึกภูมิใจและยินดีที่ได้เลือกกระทำ
- 5) ยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนอย่างเปิดเผย
- 6) การกระทำตามสิ่งที่ตนตัดสินใจเลือก
- 7) การกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจ่างค่านิยมนี้ ได้แก่ การชี้แนะโดยการตั้งคำถามหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดฉุกคิดขึ้นมาว่า ความเชื่อ ทัศนคติ พฤติกรรมและความรู้สึกของตนที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของค่านิยมหรือจริยธรรมที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

2. วิธีการให้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning หรือ MR) ผู้ที่เสนอทฤษฎีนี้ขึ้นมาคือ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ซึ่งเขาเห็นว่าการอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นการแสดงถึงระดับพัฒนาการของบุคคลนั้น นอกจากนี้ยังอธิบายว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางด้านอื่น ๆ ของบุคคลด้วย โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลด้วยเช่นกัน แนวคิดพื้นฐานที่เด่นของทฤษฎีนี้ก็คือ ความเชื่อที่ว่า

จริยธรรมคือกฎเกณฑ์ที่มนุษย์ใช้ตัดสินความถูกหรือความผิดของการกระทำ ความเข้าใจในกฎเกณฑ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอายุของบุคคล ดังนั้น หากยังไม่ถึงวัยอันสมควร การเสริมสร้างจริยธรรมบางลักษณะจึงไม่อาจกระทำได้ กิจกรรมหลักที่นักทฤษฎีกลุ่มนี้ใช้ในการเสริมสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้นก็คือ การอภิปรายแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน โดยสิ่งที่นำมาอภิปรายกัน จะไม่มีการตัดสินความผิดหรือถูก จุดเน้นอยู่ที่การให้เหตุผลทางจริยธรรมได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่ง ๆ

3. วิธีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification หรือ BM) นักทฤษฎีกลุ่มนี้ได้ประยุกต์เอาทฤษฎีการเสริมแรงของสกินเนอร์ (Skinner) มาใช้ในการปรับพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่ต้องการโดยความเชื่อพื้นฐานที่ว่า มนุษย์ถูกควบคุมโดยการเสริมแรงหรือการลงโทษ หากมีการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาและได้รับการเสริมแรงในทางบวก บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นได้อีก ในทางตรงข้าม ถ้าการแสดงพฤติกรรมได้รับการเสริมแรงในทางลบ พฤติกรรมนั้นก็มักจะค่อย ๆ หดหายไป แนวความคิดของนักทฤษฎีกลุ่มนี้จึงตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า "การเรียนรู้ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม" ดังนั้น หากต้องการเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมที่ต้องการก็จะต้องใช้วิธีการเสริมแรงในทางบวก และการขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ก็จะต้องเสริมแรงในทางลบ

4. วิธีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning หรือ SL) ทฤษฎีเสนอโดยแบนดูรา (Bandura) ถือว่าจริยธรรม เป็นความเข้าใจกฎเกณฑ์ที่ใช้สำหรับประเมินความถูก ความผิดของพฤติกรรมของคน ซึ่งความเข้าใจกฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของบุคคลในสังคม

แนวความคิดพื้นฐานของนักทฤษฎีกลุ่มนี้ เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น และอีกกลุ่มหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่า และจากการอ่านสารบันทึกของผู้อื่น ซึ่งการเรียนรู้ประเภทหลังนี้ ช่วยให้มีความรู้ว่าจะอะไรคืออะไร และการเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ผลของการเรียนรู้จะทำให้เกิดความเชื่อและความเข้าใจว่าจะอะไรสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลของพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งความเชื่อของมนุษย์ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงเสมอไป ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดในการสังเกตและการคิดรวมทั้งความซับซ้อนของความสัมพันธ์ก็มีอยู่มาก

หลักการเสริมสร้างปลูกฝังจริยธรรมตามวิธีการของทฤษฎีนี้จึงต้องจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่า พฤติกรรมอะไรจะนำไปสู่ผลกระทบอะไรและผลกระทบนั้นน่าปรารถนาเพียงไร โดยการจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมเพื่อสอนให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้น ต้อง

จัดให้สอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ตรง ตัวอย่างและคำบอกอาจจัดโดยใช้วิธีการสร้างเงื่อนไขและการเสริมแรง อาจอภิปรายหาเหตุผลหรือการยกตัวอย่างการปฏิบัติจริงอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

อำไพ สุจริตกุล และคณะ (2527 : 86 - 223) ได้เสนอกลวิธีสอนจริยศึกษา และการแสดงแทรกจริยธรรมด้วยเทคนิคต่าง ๆ 11 ประการคือ

1. การใช้สถานการณ์จำลอง เป็นการจำลองสถานการณ์หรือสภาพการณ์ขึ้นให้เหมือนหรือใกล้เคียงความจริง หรือเป็นตัวแทนของความจริงแล้ว ให้ผู้เรียนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์หรือสภาพการณ์นั้น ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์จริง

2. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการสอนที่มีบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีการเคลื่อนไหวของผู้เรียน และเนื้อหาควบคู่กันไป การจัดกระบวนการเรียนการสอน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และการปฏิสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านจริยธรรมให้น่าสนใจขึ้น

3. การได้วาทีธรรมะ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของบุคคลสองฝ่าย ซึ่งมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน อาศัยการหาเหตุผลและหลักฐานต่าง ๆ มาสนับสนุนหลักการหรือความคิดเห็นของตน โดยใช้วาทีศิลป์หรือศิลป์ของการพูดโน้มน้าวใจเป็นสำคัญ

4. การเล่านิทาน เป็นวิธีการที่ผู้ใหญ่จะแทรกความคิดและค่านิยมอันดีงามเข้าไปสู่จิตใจเด็ก การฟังเรื่องจากนิทานจะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณและโทษของการกระทำโดยส่งผ่านตัวละครของเรื่องออกมาสู่เด็กจะช่วยให้เด็กรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ และเข้าใจประเด็นที่เขาควรจะรับและปฏิบัติตามได้อย่างดีที่สุด

5. เกมและการละเล่นเสริมคุณธรรม เป็นทั้งกิจกรรมและวิธีการที่สร้างเสริมประสบการณ์ให้ผู้เล่นได้เรียนรู้ รับรู้ เกิดความคิดความเข้าใจได้สนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลาย ความตึงเครียดได้ปรับตัวเข้ากับหมู่คณะและยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เล่นมีความเจริญทางจิตใจ และคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม

6. การสร้างและการใช้หุ่นเป็นสื่อการสอน ช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน ได้แสดงออกตามความสามารถ ฝึกหัดประดิษฐ์หุ่นขึ้นเอง การทำงานร่วมกัน ฝึกหน้าที่และความรับผิดชอบ เด็ก ๆ จะได้เรียนรู้จากการกระทำในการแสดงหุ่นของตน

7. การใช้บทบาทสมมติ เป็นการสอนที่ให้นักเรียนแสดงออกตามบทบาทของตัวละครในเรื่อง จะช่วยทำให้นักเรียนทราบว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรในสถานการณ์นั้น ซึ่งเมื่อนำมาอภิปรายแล้วจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงความรู้สึกและการกระทำของคนนั้น ๆ

8. การใช้เพลงประกอบการสอน เป็นการสอนที่ทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานกับบทเรียน ผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ ตลอดจนได้รับความรู้ โดยเฉพาะเนื้อหาของเพลงที่เด็กเข้าใจได้รวดเร็ว และจดจำเนื้อหาได้แม่นยำ

9. การใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการสอนโดยใช้เรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือเรื่องเล่าสืบต่อที่กำหนดขึ้นมาใช้ประกอบการสอน โดยมีประเด็นปัญหา ทำให้ผู้เรียนคิด ค้น อภิปราย ถกเถียง เพื่อสร้างเสริมให้มีการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจการให้เหตุผลและมีแนวทางในการแก้ปัญหา

10. เทคนิคการประชุมกลุ่ม เป็นการสอนที่ให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยมีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเต็มที่ ผลสรุปของการประชุมย่อย จึงเป็นความคิดเห็นของการประชุมเทคนิคการประชุมกลุ่มที่นำมาใช้ เช่น เทคนิควนรอบวง เทคนิคระดมสมองและเทคนิคเรียงหนึ่ง 6-6

11. กิจกรรมเรียงความด้วยปากเปล่า เป็นการแต่งหรือเล่าเรียงความโดยใช้วิธีพูดแทนวิธีการเรียงความให้นักเรียนคนแรกพูดนำขึ้นก่อนหนึ่งประโยค นักเรียนคนที่สองก็ต่อและคนต่อไปจะเรียงความโดยพูดย่อ ๆ กันไปจนจบ

ธีระพร อุวรรณโณ (2526 : 121 - 124) ได้เสนอว่า แนวทางการจัดกิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านจริยธรรมของเด็กปฐมวัย ต้องคำนึงถึงหลัก 3 ประการคือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม หมายถึง การกำหนดพฤติกรรมเฉพาะอย่าง ที่ประสงค์จะให้เด็กแสดงได้ หรือควั่นการแสดง เช่น การสารภาพความจริงกับครูเมื่อทำผิด ตอบคำถามจากนิทานที่ครูเล่าได้ เป็นต้น

2. ประเภทกิจกรรมและสื่อที่ใช้ ได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 การเล่านิทานที่มีคติสอนใจทางจริยธรรม
- 2.2 การสนทนาจากประสบการณ์ของเด็กและข่าวประจำวัน
- 2.3 การร้องเพลงประกอบท่าทาง
- 2.4 การเล่นบทบาทสมมติ
- 2.5 การฉายภาพยนตร์ แถบบันทึกภาพหรือให้เด็กดูโทรทัศน์
- 2.6 การเปิดแถบบันทึกเสียงหรือวิทยุให้เด็กฟัง
- 2.7 การสอนจริยธรรมจากหนังสือการ์ตูน
- 2.8 การมีการทำงานร่วมกัน
- 2.9 การฝึกให้ช่วยเหลือครู เพื่อน และพ่อแม่
- 2.10 การฝึกความสำรวมในการฟังผู้อื่นพูด

2.11 การฝึกให้อาหารสัตว์

2.12 การฝึกให้เด็กดูแลรักษาระเบียง

2.13 การทนายปัญหาจริยธรรม

3. การประเมินผล เป็นการประเมินผลโดยยึดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นหลัก

ได้แก่

3.1 การสังเกต

3.2 การสนทนา

3.3 การตรวจผลงาน

3.4 การใช้ข้อสอบปากเปล่า

3.5 การใช้ข้อทดสอบ

จากทฤษฎีและแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การสร้างเสริมและพัฒนาจริยธรรมจำเป็นต้องให้เด็กได้คิด ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมได้ปฏิบัติด้วยตนเอง และต้องอาศัยการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยครูต้องคำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างเนื้อหาและกิจกรรม และรู้จักผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ นั้นควรเป็นวัสดุในท้องถิ่นและให้เหมาะสมกับเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสปฏิบัติจริง ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต้องสอดแทรกเข้าในการสอนเด็กทุกระดับ เพื่อเสริมสร้างให้เด็กเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม รู้จักปรับตัว และอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

1.7 การรับรู้ของเด็กปฐมวัยต่อจริยธรรม

ความหมายของการรับรู้

การรับรู้เป็นสื่อกลางที่สำคัญที่ทำให้เด็กเกิดประสบการณ์และเป็นกระบวนการนำความรู้เข้าสู่สมองเพื่อให้สมองเก็บรวบรวมและจดจำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นไว้สำหรับเป็นพื้นฐานในการสร้างความคิดรวบยอดและใช้ความคิดนั้นในการแก้ปัญหาหรือค้นคว้าหาความรู้อื่น ๆ ต่อไป โดยอาศัยความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน (เฮเลน กิตติพลพิมล. 2521 : 1)

รัชนี นพเกตุ (2536 : 1) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง ขบวนการประมวลและตีความข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราที่ได้จากการรู้สึก ซึ่งเกิดจากการกระตุ้นอวัยวะรับความรู้สึกทั้ง 5 ชนิด ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง การรู้สึกเป็นขบวนการขั้นแรกก่อนที่จะเกิดการรับรู้ขึ้น

วารินทร์ สายโอบเอื้อ (2522 : 37) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง ขบวนการทางสมองในการแปลความหมายของข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสทำให้ทราบว่าสิ่งนั้นเป็นอะไร มีลักษณะอย่างไร

และมีความหมายอย่างไร การรับรู้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมช่วยในการตีความหรือแปลความหมายออกมา

สรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง ขบวนการนำความรู้เข้าสู่สมองเพื่อตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสโดยใช้อวัยวะสัมผัสทั้ง 5 ชนิด สมองจะเก็บรวบรวมและจดจำสิ่งต่าง ๆ ไว้เป็นพื้นฐานในการสร้างความคิดรวบยอดต่อไป

พัฒนาการทางการรับรู้

เพียเจท์ (Piaget) ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้ (हररया नललवलयर. 2535 : 31 - 33 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. n.d.)

1. ขั้นใช้ประสาทสัมผัส (Sensorimotor Stage) อยู่ในช่วงแรกเกิดถึง 2 ขวบ เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้ประสาทสัมผัส และจากวัตถุสิ่งของที่เด็กมีประสบการณ์ตรง กิริยาที่เด็กค้นพบโดยบังเอิญจะถูกกระทำซ้ำและนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ เพื่อต้องการผลเช่นเดิม ในช่วงปลายของพัฒนาการขั้นนี้เด็กจะเริ่มพัฒนาโครงสร้างทางสมอง กล่าวคือ ในขณะที่เด็กเรียนรู้ความถาวรของวัตถุ เด็กสามารถเข้าใจว่าถึงแม้วัตถุสิ่งของหรือคนจะไม่ปรากฏอยู่ในสายตา แต่วัตถุสิ่งของหรือคนนั้นก็ยังมีอยู่
2. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 2 - 7 ปี เด็กในขั้นนี้ยังไม่สามารถคิดในด้านเหตุผลและสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ แต่มีพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันก็เรียนรู้โลกด้วยการใช้ภาพในสมอง และการใช้สัญลักษณ์ซึ่งขึ้นอยู่กับการรับรู้และการคิดของตนเอง เด็กจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กล่าวคือถึงแม้ว่าเด็กจะเริ่มสนใจผู้คนและสิ่งของรอบตัว แต่จะมองเห็นเฉพาะในทัศนะของตนเองเท่านั้น
3. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 7 - 11 ปี ในช่วงอายุนี้เด็กสามารถใช้เหตุผลกับสิ่งที่แลเห็นได้ กล่าวคือ สามารถจำแนกวัตถุตามคุณสมบัติต่าง ๆ ได้ อาทิ สี รูปร่าง ขนาด นอกจากนี้ เด็กยังมีความสามารถด้านการอนุรักษ์เด็กเรียนรู้การอนุรักษ์จำนวน พื้นที่ น้ำหนัก ปริมาตร แม้ว่ามโนทัศน์เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นพร้อมกันในเวลาเดียวกัน
4. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 11 - 16 ปี เป็นช่วงที่เด็กรู้จักคิดหาเหตุผลและเรียนรู้เกี่ยวกับนามธรรมได้ดีขึ้น สามารถตั้งสมมติฐานและแก้ปัญหาได้ เพียเจท์ (Piaget) กล่าวว่า พัฒนาการขั้นนี้จะเริ่มเมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่น ความคิดอ่านของเด็กจะเพิ่มความสลับซับซ้อน มีเหตุผลและเป็นระบบยิ่งขึ้น นั่นคือ เด็กสามารถคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธี และมองปัญหาในแง่มุมที่ต่าง ๆ กัน

นอกจากนี้ เพียเจต์ (Piaget) ยังได้กล่าวว่า อัตราพัฒนาการทางสติปัญญาในวัยเด็กแต่ละคนแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่ได้รับและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกระบวนการคิดของเด็ก เพราะเด็กจะเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยกระบวนการทำงานของโครงสร้างสติปัญญา คือ กระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) เป็นกระบวนการที่พยายามจะนำเอาข้อมูลที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมมาปรับให้เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ ตามระดับสติปัญญาที่บุคคลจะสามารถรับรู้ต่อสิ่งนั้น ๆ ได้ และกระบวนการปรับขยายโครงสร้าง (Accommodation) เป็นกระบวนการที่บุคคลปรับโครงสร้างความคิดหรือโครงสร้างทางสติปัญญาของตนให้เหมาะสมกับประสบการณ์ที่รับเข้าไป เพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม กระบวนการทั้งสองนี้จะทำงานร่วมกันตลอดเวลาเพื่อช่วยรักษาความสมดุล และผลจากการทำงานของกระบวนการดังกล่าวจะเกิดเป็นโครงสร้าง (Schema) ขึ้นในสมอง ซึ่งหมายถึงการสร้างการวางแผนคร่าว ๆ ในการลงมือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งกับวัตถุและเหตุการณ์ต่าง ๆ (นิรมล ชยุตสาหกิจ. 2524 : 2 - 3 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. n.d.)

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

1.8.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

แมคแมนนิส (Mcmanis. 1974 : 87) ศึกษาอิทธิพลของแม่แบบและรางวัลที่มีต่อการตัดสินใจจริยธรรมของเด็ก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาล และเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 18 คน โดยให้เด็กเหล่านั้นตัดสินใจจริยธรรมจากการฟังเรื่องราวที่เล่าเป็นคู่ ๆ ซึ่งเด็กเหล่านั้นจะตัดสินความผิดของผู้อื่น โดยดูที่ปริมาณความเสียหายเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลที่มุ่งใจให้กระทำ ในการทดลองครั้งนี้ แมคแมนนิสได้แบ่งเด็กออกเป็นสามกลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มที่มีแม่แบบเป็นเด็กในวัยเดียวกันกับกลุ่มทดลอง กลุ่มที่มีแม่แบบเป็นผู้ใหญ่กว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มที่ไม่มีแม่แบบ สำหรับกลุ่มทดลองจะเห็นแม่แบบ ซึ่งตัดสินใจจริยธรรมโดยพิจารณาเหตุผลที่มุ่งใจให้กระทำ และได้เห็นว่ามีแม่แบบได้รับรางวัลเมื่อมีการตัดสินใจเช่นนั้น จากนั้นจะให้ผู้ทดลองตัดสินใจเรื่องดังกล่าว ถ้ากลุ่มทดลองตัดสินใจเรื่องจริยธรรมโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลที่มุ่งใจให้กระทำ และได้เห็นว่ามีแม่แบบได้รับรางวัล เมื่อมีการตัดสินใจเช่นนั้น จากนั้นจะให้ผู้ทดลองตัดสินใจเรื่องดังกล่าว ถ้ากลุ่มทดลองตัดสินใจเรื่องจริยธรรมโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลที่มุ่งใจให้กระทำ ซึ่งเป็นการเลียนแบบจากแม่แบบนั้นก็จะได้รางวัล แต่ถ้ากลุ่มทดลองตัดสินใจเรื่องจริยธรรมแบบไม่คำนึงถึงเหตุผลที่มุ่งใจให้กระทำ ซึ่งไม่ได้เหมือนกับแม่แบบก็จะไม่ได้รับรางวัล หลังจากนั้นเขาก็ศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทดลองนี้ และสรุปผลได้ว่า แม่แบบทั้งสองประเภทและรางวัลมีผลในการฝึกให้เด็กมีการตัดสินใจจริยธรรมแบบคำนึงถึงเหตุผลที่มุ่งใจให้กระทำเพิ่มมากขึ้น

แวน แรน และแบร์ (Warren and Bear. 1976 : 335 - 354) ได้นำตัวแบบมาใช้ ในการพัฒนาพฤติกรรมการแบ่งปันและยกย่องชมเชยในเด็กอายุเฉลี่ย 3 ปี 2 เดือน ถึง 5 ปี 6 เดือน โดยสร้างสถานการณ์ในห้องทดลองให้เด็กมีกิจกรรมทางศิลปะการทดลองจะแบ่งเป็นช่วงสั้น ๆ คือ ช่วงทำงานกับช่วงรายงานตัวแบบเป็นผู้ใหญ่มีกิจกรรมทางศิลปะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ในช่วง ทำงานตัวแบบจะแสดงพฤติกรรมแบ่งปัน เช่น ให้เพื่อนยืมดินสอสี ช่วยส่งอุปกรณ์ให้เพื่อน หรือช่วย วาดรูป เมื่อหมดช่วงทำงานตัวแบบจะรายงานให้ดูเป็นตัวอย่างตามพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กดู เมื่อตัว แบบรายงานพฤติกรรมที่ทำ ตัวแบบก็จะได้รับคำชมเชยและรางวัลเป็นขนมหรือผลไม้ทันที ผลปรากฏ ว่า การให้ดูตัวแบบร่วมกับการเสริมแรง ช่วยเพิ่มพฤติกรรมแบ่งปันให้เด็ก

ดิกสัน จอห์นสัน และซอลส์ (Dixson, Johnson and Salts. 1977 : 367 - 379) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมให้กับเด็กอนุบาลอายุ 3 - 4 ปี ที่โรงเรียนในเมืองดีทรอยด์ เด็กใน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 146 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเล่านิทาน ให้ฟังแล้วให้เด็กแสดง บทบาทประกอบตามเรื่อง กลุ่มที่สองเล่านิทานให้ฟังพร้อมพาไปดูของจริงนอกสถานที่ เช่น ไปซื้อของ ไปสวนสัตว์ กลุ่มที่สามสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เล่าให้ฟัง และกลุ่มที่สี่เป็นกลุ่มควบคุม ผลการ ทดลองพบว่า ถ้าเด็กได้แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละครในเรื่องไปด้วยจะพัฒนาจิตลักษณะต่าง ๆ ได้ ดีที่สุด แสดงว่าเมื่อเด็กฟังนิทานแล้วย่อมมีความต้องการที่จะเลียนแบบตัวละครที่ตัวชอบหรือตัวละคร ที่ได้รับความสำเร็จจากพฤติกรรมนั้น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า เนื้อหานิทานถ้าเป็นเรื่องใกล้ความจริง เช่น เทพนิยาย จะให้ผลดีต่อจิตลักษณะของเด็กดีกว่านิทานที่มีเนื้อหาไกลชีวิตเด็กจริง ๆ

1.8.2 งานวิจัยในประเทศ

พรณีย์ กันทรการ (2533 : 54) ได้ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมของเด็กก่อน วัยเรียนที่มีภูมิหลังต่างกันในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลอายุ 4 - 6 ปี ผลการ ศึกษาพบว่า เด็กที่มีระดับอายุต่างกัน มีจริยธรรมแตกต่างกัน แต่เด็กในระดับอายุ 5 - 6 ปี ไม่พบความ แตกต่างกัน

สุภาวดี โยพิมล (2533 : 62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการจำแนก พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ โดยใช้การเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือและการเล่านิทานโดยแสดงบทบาท สมมติประกอบกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล อายุ 5 - 6 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้ฟังการ เล่านิทานโดยใช้หุ่นมือ และการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีความสามารถในการ จำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แต่เด็กที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ มีความสามารถในการจำแนก

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่สูงกว่าเด็กที่ได้ฟังการเล่านิทาน โดยใช้หุ่นประกอบ

อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์ (2533 : 77) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยของเด็กก่อนวัยเรียนโดยจัดประสบการณ์การเล่นแบบไทยและการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล อายุ 4 - 5 ปี ผลการศึกษาพบว่า การเล่นแบบไทย และการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยแตกต่างกัน

วิลาวัณย์ เชื้อกพ่วง (2536 : 69) ได้ศึกษาพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นอนุบาล อายุ 4 - 5 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) แบบปกติมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วารี นิยมธรรม (2536 : 59) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบจาก "นิทานชาดก" เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 และทดลองสอนตามแผนการสอนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 - 6 ปี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แม่แบบนิทานชาดกมีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาขึ้นสูงกว่าก่อนทำการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการทดลองสอนโดยใช้แม่แบบนิทานชาดก ทดลองสอนตามแผนการสอนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มควบคุม มีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาความแตกต่างแต่ละคู่พบว่า กลุ่มที่สอนโดยใช้แม่แบบนิทานชาดกมีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณามากกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มสอนตามแผนการสอนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณามากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยที่สำคัญคือการได้ลงมือกระทำจริง เรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเอง เนื่องจากเด็กได้สัมผัส คิด ทดลอง หาวิธีแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการฝึกประสบการณ์ตรง จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในระหว่างที่เด็กเล่น เด็กได้มีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะการเห็นตัวแบบที่ดีจากคนใกล้ชิด จะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและสามารถส่งผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมได้ด้วย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการละคร

2.1 ความหมายของกิจกรรมการละคร

มาเลย์ และดัฟ (Maley, Duff. 1979 : 1) กล่าวว่า "กิจกรรมการละคร (Dramatic Activities) คือ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้บุคลิกภาพของตนเองในการเรียนภาษาในชั้นเรียนด้วยการเลียนแบบ (Imitate) และการแสดงท่าทางจินตนาการและความจำ และที่เรียกว่าการละคร (Drama) นั้น เนื่องมาจากเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถอย่างคาดไม่ถึงเมื่อได้ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น

ลินด์เซย์ (Lindsay. 1974 : 50) กล่าวว่า กิจกรรมการละครเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนที่เน้นการปฏิบัติ (Doing) และการใช้กิจกรรมการละครนอกจากจะทำให้ครูและผู้เรียนได้สนทนากันแล้วยังต้องแสดงท่าทางด้วย เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาจากสถานการณ์ที่ต้องใช้ร่างกายทุกส่วน ได้แก่ การแสดงท่าใบ้ (Mime) บทบาทสมมติ (Role-Playing) และการแสดงสด (Improvisation)

สตีวิก (Stevick. 1979 : 20) กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า กิจกรรมการละครทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม การที่ผู้เรียนสามารถแสดงบทบาทเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ นั้น เนื่องจากผู้เรียนจินตนาการและคิดสร้างลักษณะตัวแสดงไปตามสถานการณ์จำลองและบทบาทที่สมมติที่จัดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความคิดและความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

ไฮนิก และสติลเวล (Heinig, Stillwell. 1981 : 4) กล่าวว่า กิจกรรมการละครเป็นการแสดงโดยตนเองและการแสดงสด และได้เสนอกิจกรรมหลายอย่าง ได้แก่ การฝึกเคลื่อนไหว (Movement Exercises) การแสดงท่าใบ้ (Pantomime) เกมการละคร (Theatre Games) การแสดงละครเป็นเรื่องโดยไม่มีการเตรียมล่วงหน้า (Improvised Story Dramatization) การแสดงสดเป็นกลุ่ม (Group Improvisation) และการเล่าเรื่อง (Storytelling) เป็นต้น

ส่วนในประเทศไทย มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของกิจกรรมการละครไว้ดังนี้

คำว่า ละคร (Drama) มาจากภาษากรีกว่า Dra-o ซึ่งหมายถึง "ฉันทกระทำ ฉันทแสดง" อริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Poetics ว่า ละครเกิดจากสัญชาตญาณการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์มีความสามารถเหนือสัตว์โลกทั้งปวง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 2)

ละคร คือ การแสดงที่เป็นเรื่องราว เกิดจากความขัดแย้งของมนุษย์ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการสนทนา และถ่ายทอดไปสู่ผู้ดูได้โดยการพูดและการแสดงท่าทางบนเวที (ฉวีวรรณ ถินวงศ์. 2520 : 48, 72)

วิมลศรี อุปรมย์ ให้ความหมายของละครไว้ว่า ละครคือ การแสดงเลียนแบบชีวิตจริง ตามความหมายในแนวกว้าง หมายถึง การละเล่นที่แสดงกิริยาท่าทาง ในแง่ของความหมายเฉพาะหลักวิชา หมายถึง การแสดงที่มีเนื้อเรื่องเป็นสำคัญ (วิมลศรี อุปรมย์. 2524 : 121)

มาณวิภา ผลพิรุฬห์ (2533 : 22) แสดงความคิดเห็นว่า ละคร คือการแสดงที่ผู้แสดงใช้กิริยาท่าทางและการพูดตามเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ เพื่อสื่อความเข้าใจ มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยนำไปใช้เพื่อสื่อความเข้าใจในด้านการศึกษาหรือนำการแสดงไปใช้ในการเรียนการสอน การแสดงนั้นจัดเป็นละครการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 2) ได้ให้ความหมายของละครไว้ว่า การแสดงเพื่อให้เกิดความบันเทิง และเป็นวิธีการที่เก่าแก่และง่ายในการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการติดต่อ เริ่มตั้งแต่มนุษย์พยายามที่จะสื่อความหมายกันด้วยท่าทางการแสดงออกด้วยท่าทางของมนุษย์มีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและมีวิวัฒนาการโดยตลอด การแสดงออกของมนุษย์ที่ว่่านี้ หมายถึง ละครที่มีรูปแบบตายตัว เช่น ละครร้อง ละครรำ ละครนอก ละครใน โขน เป็นต้น ไปจนถึงการแสดงออกทางภาษาและท่าทางที่มีได้มีรูปแบบตายตัว เช่น การแสดงออกด้วยท่าทางและภาษาของเด็กตามจินตนาการ

อรชุนา ยุทรวงศ์ ลิลาคดี (Dramatization) หมายถึง การแสดงออกเป็นเรื่องราวมีผู้แสดงซึ่งก่อให้เกิดการเคลื่อนไหว การกระทำและผลลัพธ์ของการกระทำต่าง ๆ การแสดงออกนี้จะเป็นในรูปแบบการเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้ร่างกายสื่อความหมายแทนคำพูด หรือการสื่อสาร ทั้งด้วยคำพูดและการกระทำก็ได้ และละครเป็นหัวใจสำคัญของลิลาคดีทุกรูปแบบละคร หมายถึง การแสดงเป็นเรื่องราวบนเวทีมีตัวละคร ฉาก แสง สี เทคนิคอื่น ๆ และมีดนตรี (อรชุนา ยุทรวงศ์. 2537 : 61)

สุนนมาลย์ นิมเนตพันธ์ (2537 : 5) ได้ให้ความหมายของละครไว้ว่า การแสดงที่ผูกเป็นเรื่อง ซึ่งได้รับสืบทอดมาจากกรีก อียิปต์ จีน มนุษย์ทุกเชื้อชาติย่อมมีการแสดงละคร ความหมายโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึงว่าสิ่งใด ๆ ก็ตามจะปรากฏเรื่องราวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความบันเทิงใจแก่มนุษย์ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ได้แสดงธรรมชาติของตนออกมาให้ปรากฏ เป็นการกระทำหรือสิ่งที่ได้ทำไปแล้วและมีการแสดงซ้ำอีกครั้งหนึ่ง หมายความว่า "ละคร" ได้เริ่มแล้ว

สรุปได้ว่า กิจกรรมการละคร หมายถึง กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองในการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและเข้าใจบทบาทของผู้อื่นขณะที่ตนสวมบทบาทนั้นอยู่เพื่อให้เกิดความเข้าใจจากการแสดง ละครจึงมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้จากการที่ได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง

2.2 ละครสด

โฮลเดน (Holden. 1981 : 10) มีความเห็นว่า การแสดงละครสด ก็คือ การแสดงบทบาทสมมติขั้นสูง (Extended Role-Playing) นั่นเอง โดยให้ความหมายไว้ว่า "การแสดงโดยไม่มี การเตรียมการไว้ล่วงหน้าได้พัฒนาขึ้น จากการแสดงบทบาทสมมติอย่างง่าย เพราะมีการควบคุม น้อยกว่า คือ ผู้เรียนจะต้องตีความจากบัตรเรื่อง (Scenario) เพื่อคิดสร้างตัวละคร (Characters) ทักษะ (Attitudes) และวิธีการแสดงออก

ลิตเติลวูด (Littlewood. 1981 : 59) ได้ให้ความหมายตรงกับ Holden ดังนี้ "เป็น กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติขั้นสุดท้าย" เพราะมีการควบคุมน้อยที่สุด โดยที่ผู้เรียนจะได้รับ สถานการณ์ที่เป็นตัวเร้าให้ผู้เรียนตีความหมายและนำไปแสดงตามที่ตนเองต้องการ หรืออาจรับเอา ลักษณะหรือบุคลิกของตัวละคร

สว๊อต (Schwartz. 1975 : 33) กล่าวถึงลักษณะเด่นของการแสดง โดยไม่มี การเตรียมมาล่วงหน้าว่า "จะเป็นการแสดงในสถานการณ์ที่จินตนาการขึ้นได้อย่างอัตโนมัติ (Spontaneity) และคล่องแคล่ว (Ingenuity) เมื่อเพิ่มพูนการรู้แจ้ง" คำว่า "อย่างอัตโนมัติและ คล่องแคล่ว" ในกิจกรรมการแสดงละครต้องคำนึงถึงธรรมชาติของบุคคล และผู้แสดงสามารถใช้ ภาษามุ่งถึงลักษณะตัวละคร ทักษะ และความรู้ได้

นิตยา ประพุดติกิจ (2527 : 62) ได้สรุปความหมายของการแสดงละครสดว่า การแสดงละครสดเป็นการแสดงบทบาทสมมติที่มีการควบคุมน้อยที่สุด โดยผู้เรียนจะต้องรู้ ความหมายจากสถานการณ์ที่ครูให้ เพื่อการแสดงออกได้อย่างอัตโนมัติและคล่องแคล่ว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 115) ได้ให้ความหมายของการแสดง ละครสดไว้ว่า คือการแสดงที่ไม่มีคำพูดเตรียมไว้ให้พูด ให้นักเรียนแสดงทันที หลังจากที่ได้ครูอ่าน เรื่องให้ฟัง ให้แสดงตามแต่ใครต้องการแสดงเป็นบทบาทไหน หลังจากการแสดงจึงร่วมกันวิจารณ์ ตัวละคร

อรชума บุทรวงศ์ (2537 : 68 - 75) ให้ความหมายไว้ว่า ละครสด หมายถึง ละครที่ ผู้แสดงคิดคำพูด และเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นเอง โดยที่ผู้แสดงไม่ทราบล่วงหน้าว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะ

ลงเอยอย่างไร ผู้แสดงจะต้องเข้าใจถึงเหตุการณ์เฉพาะหน้า พร้อมทั้งจะใช้ความคิดโต้ตอบผู้ร่วมแสดง และแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเรื่องราวไปสู่ตอนจบได้ การแสดงละครสดช่วยฝึกสมาธิไหวพริบ การใช้คำพูดโต้ตอบและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 119 - 120) การแสดงละครสดคือการแสดงที่ไม่ได้มีบทพูดเตรียมไว้ให้พูดให้แสดงกันทันที หลังจากทีครูอ่านเรื่องให้เด็ก ๆ ฟัง แล้วแสดงตามแต่ใครต้องการแสดงเป็นบทบาทไหน หลังจากการแสดงจึงวิจารณ์ตัวละครกัน

สรุปได้ว่า ละครสด หมายถึง การแสดงออกทั้งทางวาจาและท่าทางโดยอัตโนมัติที่ไม่ได้มีการเตรียมตัวมาล่วงหน้า โดยที่ผู้แสดงต้องใช้ไหวพริบความคิดในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อนำเรื่องราวไปสู่ตอนจบได้ เพื่อสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจโดยอาศัยตัวละครเป็นสื่อ

2.8 รูปแบบและชนิดของกิจกรรมการละคร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 115) ได้แบ่งรูปแบบของกิจกรรมละครไว้ 5 รูปแบบคือ

1. ละครสร้างสรรค์ ครูเล่านิทานเรื่องที่เด็กสามารถมีส่วนในการแสดง เด็กแสดงเป็นตัวละครต่าง ๆ ในเรื่อง ทำเสียง ท่าทางเลียนแบบตัวละคร เลียนเสียงสัตว์ เสียงธรรมชาติ เช่น เสียงคลื่น ลม ฟังร้อง ฟังผ่า ทำกิริยาท่าทาง เช่น ขอบใจ กระโดดตบมือ เน้นการแสดงตามจินตนาการของเด็ก

2. การแสดงบทบาทสมมติ เด็ก ๆ ชอบเล่นเลียนแบบพ่อแม่ หรือสร้างสถานการณ์จำลองให้ตัวเองเป็นแม่ค้าขายของ เป็นครูสอนหนังสือ บทบาทที่สมมติอาจเป็นคนหรือสัตว์ก็ได้ หลังจากทีครูและนักเรียนอ่านเรื่องแล้วให้สนทนากันถึงอุปนิสัยตัวละคร สมมติสถานการณ์จำลองแล้วให้แสดงบทบาทตามเนื้อเรื่อง

3. การแสดงละครสด คือการแสดงที่ไม่ได้มีบทพูดเตรียมไว้ให้พูด ให้นักเรียนแสดงทันทีหลังจากทีครูอ่านเรื่องให้ฟัง ให้แสดงตามแต่ใครต้องการแสดงเป็นบทบาทไหน หลังจากการแสดงจึงร่วมกันวิจารณ์ตัวละคร

4. การแสดงละครใบ้ คือการแสดงที่ไม่มีบทพูด ใช้ท่าทางแสดงความรู้สึก และเรื่องราว ครูเล่าเรื่องที่แสดงให้ฟัง แล้วช่วยกันคิดว่ามีตัวละครอะไรบ้าง เช่น คน สัตว์ ดินไม้ กำหนดให้แสดงเป็นละครเงาที่ทำแต่หน้าตา ท่าทาง ไม่ต้องการพูดออกเสียง

5. ละครเวที เป็นการแสดงบนเวที มีการจัดการด้านเทคนิคที่จำเป็น สิ่งที่ต้องใช้ในการแสดงบนเวที ได้แก่ ฉาก แสง เสียง เครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งหน้า ฯลฯ

อรชุนา ยุทธวงศ์ (2537 : 68 - 73) ได้กล่าวถึง การเล่นละครสำหรับเด็กมีหลายรูปแบบต่าง ๆ กัน คือ การเล่นละครใบ้ ละครสด ละครหุ่น ละครเวที และละครสร้างสรรค์ทุกรูปแบบเน้นที่การสร้างเสริมความเชื่อและจินตนาการของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ละครใบ้ หมายถึง การแสดงละครที่ไม่ใช้คำพูด ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและลักษณะท่าทางสื่อความหมาย เมื่อใช้คำพูดไม่ได้ เด็กจำเป็นต้องฟังสมาธิไปที่การกระทำและลักษณะท่าทางให้สื่อความหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เด็กปฐมวัยระยะต้น ๆ ยังใช้ภาษาไม่คล่อง จะรู้สึกสะดวกใจในการใช้แต่เพียงท่าทางสื่อสาร ละครใบ้เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกใช้กล้ามเนื้อ และอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

2. ละครหุ่น หมายถึง ละครที่ใช้หุ่นแสดงแทนคนจริง ๆ เด็กชอบแสดงละครหุ่น และชอบดูละครหุ่น เพราะหุ่นเหมือนตุ๊กตาของเล่นที่เด็กคุ้นเคย เด็กชอบที่จะสื่อสารกับหุ่นมาก ครูควรใช้หุ่นสื่อกับเด็กในด้านความบันเทิงสอนความรู้ แง่คิดและเสริมทักษะในการแสดงออกของเด็ก หุ่นที่ใช้กับเด็กปฐมวัยควรเป็นหุ่นเชิดมือขนาดเล็ก แสดงเรื่องราวที่สนุกสนาน เต็มไปด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ มีการดำเนินเรื่องที่รวดเร็วทันใจ ครูอาจจะเชิดหุ่นให้เด็กดู หรือให้เด็กเชิดหุ่นที่เด็กทำเองอย่างง่าย ๆ

3. ละครสด หมายถึง ละครที่ผู้แสดงคิดคำพูดและเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นเอง โดยที่ผู้แสดงไม่ทราบล่วงหน้าว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะลงเอยอย่างไร ผู้แสดงจะต้องเข้าใจถึงเหตุการณ์เฉพาะหน้า พร้อมทั้งจะใช้ความคิดได้ตอบผู้ร่วมแสดงและแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเรื่องราวไปสู่ตอนจบได้ การแสดงละครสดช่วยฝึกสมาธิไหวพริบ การใช้คำพูดได้ตอบและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4. ละครเวที หมายถึง การแสดงเป็นเรื่องราวบนเวที มีคนดู และมีการจัดการด้านเทคนิคต่าง ๆ เช่น ฉาก แสง เสียง เครื่องแต่งกาย แต่งหน้า และงานหลังฉากอื่น ๆ การจัดให้เด็กแสดงละครเวทีมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความบันเทิงแก่คนดูและผู้แสดง การแสดงละครช่วยให้เด็กเข้าใจชีวิตความเป็นไปรอบ ๆ ตัว โดยศึกษาจากประสบการณ์ของตัวละครบนเวที การได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นจะช่วยให้เด็กได้รู้จักตัวเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

5. ละครสร้างสรรค์ หมายถึง ละครนอกกรอบที่ไม่ต้องการเวทีที่จัดชั้นเป็นสัดส่วนเฉพาะ เพราะแสดงที่ไหนก็ได้ไม่ต้องการคนดู เป็นการนำองค์ประกอบของละครมาใช้ในการศึกษาในห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กแต่ละคนในชั้นหรือในกลุ่มไปในทางที่ตนถนัด เด็กทุกคนในกลุ่มจะมีโอกาสได้แสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน และร่วมทำงานกับผู้อื่นด้วย ซึ่งเป็นการทำให้เด็กแต่ละคนได้รู้จักและเข้าใจตัวเองมากขึ้น เสริมสร้างความเชื่อมั่น

ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น ทำให้สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

2.4 ละครการศึกษาสำหรับเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แบ่งละครสำหรับเด็กเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ละครเวทีสำหรับเด็ก จุดประสงค์ที่สำคัญของการจัดละครประเภทนี้ก็คือ เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยคำนึงถึงวัยและความสนใจของเด็ก เด็กจะได้รับการเรียนรู้บางอย่างตามเจตนาของผู้เขียนบทละคร และจากการสังเกตบทบาทการแสดงของตัวละคร
2. ละครสร้างสรรค์ จุดประสงค์ของละครประเภทนี้เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กคิดและแสดงออกตามแบบละครที่ไม่มีรูปแบบตายตัว โดยอาศัยความสามารถในการแนะนำทางจากครู

ลักษณะของความแตกต่างที่สำคัญของละครทั้งสองประเภท

ละครเวทีสำหรับเด็ก	ละครสร้างสรรค์
1. บทละครเขียนขึ้นโดยนักเขียน 2. ต้องมีผู้แสดงซึ่งอาจมีทั้งผู้ใหญ่และเด็ก 3. มีการท่องจำบททุกตอน 4. มีการกำกับการแสดงโดยผู้กำกับ 5. ใช้ฉากและเครื่องแต่งกายประกอบเต็มที่ 6. ความหมายของการสร้างมุ่งเน้นเพื่อให้ได้ผลงานการแสดงที่ผู้ชมจะได้ 7. ผู้แสดงจะแสดงได้ดีมาก ถ้าทำตามผู้กำกับการแสดง	1. เด็กช่วยกันคิดและเขียนบทโดยได้คำแนะนำจากครูในการหาข้อมูลและจินตนาการพอสมควร 2. การแสดงเป็นไปตามความสามารถของเด็กเอง 3. ไม่จำเป็นต้องท่องจำบททุกตอน 4. ไม่มีการกำกับการแสดงอย่างจริงจัง 5. ใช้ฉากและเครื่องแต่งกายประกอบบ้างเพื่อช่วยสร้างจินตนาการ 6. จุดประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาตัวเด็กในด้านต่างๆ 7. ผู้แสดงจะพยายามแสดงด้วยความคิดของตัวเองและความพอใจของตนเอง

ที่มา : (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 2 - 3)

การจัดการละครในการศึกษามีความสอดคล้องกับเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เพราะ

1. เด็กทุกคนมีธรรมชาติที่ต้องการแสดงออกอยู่แล้วทุกคน ถ้ามีคนสนับสนุนหรือกระตุ้นเขา
2. เด็กมีธรรมชาติที่ไม่ชอบการอยู่นิ่ง ชอบเคลื่อนไหว
3. เด็กจะเรียนรู้ได้คิจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเขา ถ้าเด็กได้ร่วมแสดงละครเกี่ยวกับเนื้อหาอย่างไร เขาจะจำได้แม่นยำ เพราะเด็กจะเรียนรู้จากการกระทำของตนเอง (Learning by Doing) (สุนันทนี จันทรทิพย์. 2530 : 32)

2.5 คุณค่าของละครการศึกษา

คุณค่าที่นักเรียนได้รับจากการเรียนการละครเพื่อการศึกษา คือ (ฉวีวรรณ ถินวงศ์. 2520 : 59)

1. ได้รับความชำนาญในการฝึกการพูดปากเปล่า
2. พัฒนาบุคลิกลักษณะของตนเอง
3. ได้เรียนรู้การประสานงานกับผู้อื่น
4. เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ และผู้รู้จัก
5. พัฒนาความสามารถที่จะเลือกจินตนาการที่มีประโยชน์และเพิ่มพูนความรู้
6. พัฒนาด้านจิตใจให้มีศิลปนิยมและรักวัฒนธรรมที่ดี

ละครการศึกษา นอกจากจะมีคุณค่าดังกล่าวแล้ว การแสดงละครสามารถพัฒนาเด็กในด้านต่อไปนี้ (วิมลศรี อุปรมย์. 2524 : 7 - 8)

1. พัฒนาการแสดงออกในทางกายหรือบุคลิกภาพ (Physical Expression) ใช้เป็นสื่อความเข้าใจด้านนามธรรมมาเป็นบุคลิกภาพ เช่น คนดี คนชั่ว ผู้ร้าย ผู้ดี มีพฤติกรรมอย่างไร สิ่งเหล่านี้จะปลูกฝังค่านิยมหรือบุคลิกภาพของเด็กให้สะสมไว้ที่ละน้อยจนเป็นรูปแบบที่ดี
2. พัฒนาการแสดงออกในด้านการพูด (Speech and Vocal Expression) ชีวิตประจำวันของเราขึ้นอยู่กับ การพูดมากที่สุด การพูดมีความสำคัญต่อบุคคลมากที่สุด
3. พัฒนาการแสดงออกในด้านอารมณ์ (Emotional Expression) อารมณ์ของตัวละครในลักษณะต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะทางอารมณ์ในทางที่ดีโดยอาศัยการแสดงละครเป็นเครื่องมือ
4. พัฒนาการแสดงออกในทางสังคม (Social and Participate Expression) การปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น ถือเป็นความจำเป็นยิ่งในชีวิต ทั้งนี้ เพราะการแสดงละครใช้

บทบาท และการแสดง ที่จะต้องปะทะสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งอาศัยเนื้อเรื่องเป็นแกนสำหรับปฏิบัติ แทนชีวิตจริง

5. พัฒนาการแสดงออกในทางสติปัญญา (Intellectual Expression) การละครช่วยเสริมสร้างเชาวน์ปัญญาในด้านกรณีต่าง ๆ ว่าจะทำได้อย่างไร ทั้งในด้านการพูดและการทำท่าทาง

ประหยัด จิระวรวงศ์ กล่าวว่า ละครการศึกษาเป็นประสบการณ์รูปธรรมที่มีคุณค่าหลายประการ ดังนี้ (ประหยัด จิระวรวงศ์. 2527 : 105)

1. สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้สนุกสนาน
2. ได้ประสบการณ์การเรียนรู้จากการแสดง
3. ช่วยให้เด็กเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ดี
4. ช่วยส่งเสริมการแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์
5. ส่งเสริมความถนัดทางการแสดง

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2536 : 22 - 23 ; อ้างอิงมาจาก Yaff. 1989 : 28 - 32)

ประโยชน์จากการใช้ละครเป็นเครื่องมือในการสอนนั้น เขาให้ไว้ดังนี้

1. ใช้ละครเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน จะสร้างความตื่นเต้น แปลกและใหม่แก่ผู้แสดงและผู้ชม
2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ได้แสดงออก ได้รับความสนุกสนาน ได้รับรอยยิ้มใจจากการแสดงไปอีกนาน
3. ครูสามารถปรับละครให้เหมาะกับระดับสติปัญญาของเด็ก
4. ครูใช้เป็นเครื่องมือในการสอนเพิ่มอีกชั้นหนึ่ง
5. ทำให้ครูและเด็กเพิ่มทักษะทางการคิด เพิ่มความเข้าใจและทำให้ได้รับความสนุกสนาน
6. นักเรียนได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ
7. นักเรียนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกิจกรรมการละคร ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของกิจกรรมไว้ดังนี้ (นิตยา ประพุดติกิจ. 2527 : 45 - 46)

1. ช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารโดยเฉพาะทักษะการพูด
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนภาษาที่ได้เรียนแล้วด้วยความสนใจสนุกสนาน และมีการเคลื่อนไหว
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในทุก ๆ ด้าน คือ

ได้ติดต่อสื่อสาร ทั้งการใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูด และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม

4. ผู้เรียนได้แสดงบุคลิกของตนเอง เกิดความพึงพอใจในความสำเร็จของตนเอง และเกิดความเชื่อมั่นในที่สุด

5. ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาการตัดสินใจและการแก้ไขสถานการณ์

สรุปได้ว่า ประโยชน์และคุณค่าของกิจกรรมการละครช่วยให้เด็กปฐมวัย มีประสบการณ์ในการใช้ภาษา สติปัญญา และการพัฒนาจิตใจ รวมทั้งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เกิดความเข้าใจตนเองและบทบาทของผู้อื่นจากการที่เด็กได้ทำงานร่วมกัน ได้รับความสนุกสนาน และการแสดงออกด้วยภาษาท่าทาง สิ่งเหล่านี้จะสามารถปลูกฝังค่านิยมและเจตคติที่ดีได้

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการละคร

จากการศึกษาปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมการละครส่วนมากเป็นงานวิจัย ต่างประเทศและงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง นับว่ายังมีน้อยมาก ดังปรากฏดังนี้

2.6.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ลี (Lee, 1974 : 269 - 290) ได้ทดลองสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยใช้ การแสดงละครประกอบการสอน ผลปรากฏว่า ช่วยทำให้ผู้เรียนได้เรียนสิ่งที่เขาต้องการรู้ได้อย่าง สนุกสนาน ผู้เรียนสนใจและได้ร่วมกิจกรรมในการเรียนโดยทั่วถึง และได้เสนอแนะว่าการแสดงนี้ ไม่จำเป็นต้องจัดเป็นเวที และจะจัดที่ใดก็ได้

ชมิดท์ เอลลิซ่า และคาทรี (Schmidt, Elissa and Kathy, 1975 : 111 - 114) ได้ทำ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องละครสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ โดยทำการทดลองกับเด็กอนุบาล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 39 คน เรียนโดยใช้กิจกรรมการละครและกลุ่มควบคุม ซึ่งมีจำนวน เท่ากัน เรียนด้วยวิธีเดิมเช่นปกติ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองได้คะแนนสูงกว่า ในการทำแบบ ทดสอบด้านความคิดสร้างสรรค์ 2 ฉบับ คือ ด้านคำพูด และด้านการสังเกต

มาแรนนอน (Maranon, 1981 : 124 - A) ได้ทำการวิจัยแบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา ของการจัดโปรแกรมละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กที่แตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการ พัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของเด็กอเมริกันเชื้อสายเม็กซิกัน กลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 7 - 8 ปี 11 - 12 ปี และ 13 - 15 ปี การศึกษาครั้งนี้มุ่งเปรียบเทียบตัวแปรต่าง ๆ คือการเปรียบเทียบการใช้ภาษา อังกฤษของชั้นที่จัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์กับชั้นที่เรียนตามปกติ และกับชั้นที่เรียนตามความ สนใจ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้ฝึกปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในสภาพที่เหมาะสม

คือ ใช้เนื้อหาแบบ 2 ภาษา และ 2 วัฒนธรรม จะสามารถพัฒนาความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาอังกฤษของเด็กอเมริกันเชื้อสายเม็กซิกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คาแลนด์ - เวลล์, คริสตี้ เอลเลน (Kaland - Wells, Christie Ellen. 1994 : 214-A) ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจของการรับรู้และการนำละครสร้างสรรค์ไปใช้สำหรับครูในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนจาก 224 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการละครในห้องเรียนประกอบด้วยข้อคำถาม 41 คำถาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นฐานการละคร การฝึกเทคนิคการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและเข้าใจในรูปแบบของละครสร้างสรรค์ทั้ง 7 รูปแบบ คือ 1) การเล่นสมมติ 2) ละครสด 3) ละครใบ้ 4) ละครหุ่น 5) การแสดงละครเวที 6) กิจกรรมลีลาคดี และ 7) กิจกรรมการเล่าเรื่อง และให้การสนับสนุนในการบรรจุละครสร้างสรรค์ไว้ในหลักสูตร และอุปสรรคในการนำละครสร้างสรรค์ไปใช้ คือในเรื่องของเวลาและพื้นที่ และจากการสำรวจชี้ให้เห็นว่า ครูต้องการประสบการณ์ในการใช้ละครสร้างสรรค์ให้มากขึ้น หรือการฝึกอบรมเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน

ดี ลา ครูซ เรย์ (De La Cruz, Rey E. 1996 : 3913-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อทักษะทางสังคม และทักษะทางการพูดสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จำนวน 35 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 21 คน กลุ่มควบคุม 14 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นเวลา 12 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านภาษา และด้านสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม จากการวิเคราะห์ทางสถิติ ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มทดลองมีพัฒนาการทางด้านภาษาและสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ และจากการสัมภาษณ์เด็กกลุ่มทดลองมีความสุข สนุกสนานจากการเรียนรู้จากกิจกรรมการละครมาก

2.6.2 งานวิจัยในประเทศ

สาธินี หมายเจริญ (2527 : 51 - 101) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการเสนอการจัดละครประกอบการสอนภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการใช้ละครประกอบการสอนภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า และปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 27 คน อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทย จำนวน 135 คน และนักเรียนจำนวน 324 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัย พบว่า ละครที่ใช้

ประกอบการสอนภาษาไทยในระดับมาก ได้แก่ การแสดงละครพูด การแสดงละครใบ้ประกอบวรรณคดี การแสดงบทบาทประกอบวรรณคดี ลักษณะที่ใช้ละครเป็นการฝึกทักษะในการจัดกิจกรรมการแสดง การนำเข้าสู่บทเรียน การสอนเนื้อหาวิชาและสรุปบทเรียนอยู่ในระดับมาก และทุกฝ่ายความเห็นตรงกันว่า การใช้ละครในการเรียนทุกครั้งให้ผลคืออยู่ในระดับมาก

มานวิกา ผลพิรุฬห์ (2533 : 80 - 81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลสามเสนฯ จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการทดลองพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์มีความสามารถในการเล่าเหตุการณ์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความสามารถด้านการพูดรายละเอียดของเหตุการณ์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมและทั้ง 2 กลุ่มมีความสามารถด้านการเรียงลำดับเหตุการณ์ไม่แตกต่างกันทั้ง 2 กลุ่ม มีความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ด้านการพูดรายละเอียดของเหตุการณ์และด้านการเรียงลำดับเหตุการณ์สูงกว่าก่อนการทดลอง

พจมาน เทียนมนัส (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบการวาดภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 38 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการวาดภาพ ผลการทดลองพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบการวาดภาพมีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการละครสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนและส่งเสริมพัฒนาการเด็กหลายด้าน กิจกรรมละครเป็นกิจกรรมที่เด็กได้แสดงออกเด็กได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำ การเล่นละครช่วยให้เด็กสามารถแสดงพลังสร้างสรรค์ได้อย่างตรงไปตรงมา และยังเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม เด็กสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระเสรี ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งเหมาะกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย

8.1 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก

การจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยได้ทำในรูปกิจกรรมแทนการสอนเป็นวิชาโดยยึดแนวการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาเป็นขอบข่ายในการจัดกิจกรรมซึ่งจัดไว้ในรูปของแผนการจัดประสบการณ์ ดังนั้น แผนการจัดประสบการณ์จึงเป็นคู่มือหรือเครื่องมือของครู ในการนำไปเป็นแนวทางของการจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2531 : 8)

ราศี ทองสวัสดิ์ และคนอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2529 : 2) ได้ให้ความหมายการจัดประสบการณ์ไว้ว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในห้องเรียน ให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัยต้องให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและเน้นให้เด็กมีโอกาสได้ทำเป็นรายบุคคลให้มากที่สุดตามความสามารถที่แตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 36) การจัดประสบการณ์ในรูปของกิจกรรมได้ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้เด็กเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และมีลักษณะของกิจกรรมดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำตามความสามารถของตน
2. มีหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การทดลอง การพาไปศึกษานอกสถานที่ การสาธิต

การศึกษาด้วยตนเอง การสนทนาและอภิปราย เป็นต้น

3. ครอบคลุมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง กิจกรรมการเล่นตามมุม และเกมการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2531 : 13)

1. กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ

การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะนี้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเองทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เด็กจะคิดวิธีการเคลื่อนไหวทั้งที่มีการเคลื่อนที่ และไม่เคลื่อนที่ รวมทั้งให้คิดท่าทางตามจินตนาการ อาจมีการใช้สื่อประกอบการเคลื่อนไหวได้ทั้งในส่วนที่เป็นกิจกรรมพื้นฐาน และส่วนที่สัมพันธ์กับเนื้อหา ซึ่งกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะนั้นมี

จุดมุ่งหมายคือ

1. เพื่อออกกำลังกายโดยการเคลื่อนไหวและพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
2. เพื่อฝึกความจำและความสามารถปฏิบัติตามคำสั่ง
3. เพื่อฝึกจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
4. เพื่อฝึกความมีระเบียบวินัย
5. เพื่อเรียนรู้จังหวะและฝึกฟัง
6. เพื่อฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตาม

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2531 : 14)

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา)

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจและความสามารถของตน ซึ่งจะต้องจัดให้กับเด็กทุกวัน อาจจะเป็นการวาดภาพ ระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น พับ ฉีก ตัด ปะ การร้อย และการประดิษฐ์ เป็นต้น โดยครูจะจัดวันละ 3 - 4 กิจกรรม ให้เด็กได้เลือกเล่นตามความสนใจ และเด็กจะได้เลือกทำอย่างน้อยวันละ 2 กิจกรรม หมุนเวียนกันไป เมื่อทำเสร็จแล้วจึงไปเล่นตามมุมได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2531 : 15)

3. กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมในวงกลมคือ กิจกรรมที่เด็กส่วนใหญ่มาร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมเดียวกัน เช่น ฟังนิทาน การสาธิตและบรรยาย การทดลอง การเล่นเกม ซึ่งการจัดที่นั่งให้กับเด็กควรจัดให้นั่งตามความพอใจและจัดที่นั่งในรูปวงกลม วงรี ครึ่งวงกลม หรือรูปเกือกม้า ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นในรูปบูรณาการ ทั้งเนื้อหาวิชาและวิธีการสอน การจัดกิจกรรมในวงกลมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะทางสติปัญญาให้เกิดความคิดรวบยอด นอกจากนี้ยังส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม คือ ฝึกการกล้าแสดงออก การมีระเบียบวินัย การรอคอย การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และเพื่อให้เกิดความอบอุ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2531 : 19)

4. กิจกรรมการเล่นตามมุม

เป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กโดยการให้เด็กมีโอกาเล่น เพราะการเล่นนอกจากจะช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้แล้ว ยังทำให้เด็กเกิดความรู้สึกรับรอง อบอุ่น เป็นสุข และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ดังนั้น การจัดมุมเพื่อให้เด็กได้มีโอกาเล่นในห้องจึงเป็นสิ่งที่ควรจะเป็นดังนี้ มุมบ้าน มุมร้านค้า มุมหมอ มุมวิทยาศาสตร์ มุมหนังสือ มุมบล็อก มุมช่างไม้ ฯลฯ การเล่นตามมุมนี้ครูควรจัดมุมไว้ให้พร้อมและให้เด็กเลือกเล่นตามความสนใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2531 : 25 - 27)

5. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นสื่อเกมที่มีรูปแบบวิชาการและเกณฑ์กำหนดไว้เด่นชัดให้เด็กปฏิบัติตาม เกมการศึกษามีหลายประเภทขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสร้างขึ้นเพื่อฝึกความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น การจำแนก เปรียบเทียบ ขนาคูปร่าง ลำดับ ฝึกความคิด การสังเกต ฯลฯ และเกมการศึกษายังช่วยทบทวนเนื้อหาในหน่วยการสอนอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2531 : 20)

6. กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง

เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะเด็กต้องการการเคลื่อนไหวและพัฒนาความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ โรงเรียนจึงควรมีที่ว่างมากพอที่จะ让孩子ได้วิ่งเล่นโดยไม่ชนกัน เครื่องเล่นก็ควรมีครบเพื่อให้เด็กทุกคนได้มีส่วนร่วมเต็มที่ กิจกรรมการเล่นกลางแจ้งจัดได้หลายอย่าง อาทิเช่น การเล่นน้ำ การเล่นชิงช้า การเดิน วิ่ง คลาน กระโดด ปีน ไต่ หมุน บานตุ๊กตา เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสของกล้ามเนื้อได้พัฒนาเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 : 25 - 26)

จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมในแต่ละวันของเด็กปฐมวัยจะประกอบด้วย กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมเล่นตามมุม เกมการศึกษา และกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ซึ่งควรจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก โดยสามารถเสนอเป็นตารางไว้ดังนี้

ตารางกิจกรรมประจำวัน

07.30 - 08.15 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล บันทึกคำพูดเด็ก พาเด็กไปห้องน้ำ
08.15 - 08.30 น.	เคารพธงชาติ และสวดมนต์
08.30 - 08.50 น.	สำรวจการมาโรงเรียน สนทนา และตรวจสุขภาพ
08.50 - 09.10 น.	กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.10 - 10.00 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) และการเล่นตามมุม
10.00 - 10.10 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
10.10 - 10.30 น.	กิจกรรมในวงกลม
10.30 - 11.00 น.	เล่นกลางแจ้ง
11.00 - 12.00 น.	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 - 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 - 14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า ไปห้องน้ำ
14.20 - 14.40 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
14.40 - 15.00 น.	เกมการศึกษา

กิจกรรมสร้างเสริมจริยธรรมที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย จะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงเวลาก่อนกลับบ้าน โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมสำหรับเด็ก เช่น จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ เป็นต้น เพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมการรับรู้ทางจริยธรรม โดยเด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และครูมีบทบาทในการช่วยเหลือให้คำแนะนำ เตรียมอุปกรณ์ การใช้คำถาม สนทนา ชักถามเพื่อสรุปกิจกรรม

สำหรับการจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรมนั้น ควรจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และเน้นให้เด็กมีโอกาสได้ทำเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด ตามความสามารถที่แตกต่างกัน ซึ่งการจัดประสบการณ์ในรูปของกิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งส่งผลให้เด็กเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นและมีลักษณะของกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำตามความสามารถของคนและมีหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การทดลอง การพาไปศึกษานอกสถานที่ การสาธิต การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การสนทนา และอภิปราย รวมทั้งครอบคลุมพัฒนาการเด็กทุก ๆ ด้าน โดยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมที่เหมาะสม ดังนี้

1. เด็กอายุ 3 - 4 ขวบ ใช้เวลา 10 - 20 นาที
2. เด็กอายุ 5 - 6 ขวบ ใช้เวลา 20 - 30 นาที

(สรวงพร กุศลสง : 2538 : 27)

สรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กในแต่ละวันนั้น จะมีกิจกรรมหลักที่จัด 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมการเล่นตามมุม กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง และเกมการศึกษา ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่สามารถนำไปจัดมีหลายรูปแบบ เช่น การทดลอง การพาไปศึกษานอกสถานที่ การสาธิต การศึกษาด้วยตนเอง การสนทนา และการอภิปราย และเวลาที่เหมาะสมในการจัดให้กับเด็กอายุ 5 - 6 ปี จะใช้เวลา 20 - 30 นาที หลังจาก que เด็กตื่นนอนทำกิจวัตรประจำวันเสร็จแล้วเด็กจะได้เล่นเกมการศึกษา ต่อจากนั้นก็ถึงเวลากลับบ้าน ก่อนที่เด็กจะกลับบ้าน หรือรอคอยผู้ปกครองมารับนั้น เป็นช่วงเวลาที่ทั้งเด็กและครูว่าง (ฉวีวรรณ ถินวงศ์. 2526 : 132) ซึ่งในเวลาดังกล่าว ถ้าครูจัดกิจกรรมเสริมจริยธรรม จะเป็นการช่วยให้เด็กลดความกังวลเรื่องผู้ปกครองมารับ และครูยังได้ทราบความรู้สึกนึกคิดของเด็ก ช่วยให้ครูเข้าใจเด็กดียิ่งขึ้น สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้เหมาะสมกับวัย นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังและสร้างเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมให้กับเด็กในเวลาดังกล่าวด้วย

กิจกรรมการสนทนาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เด็ก ได้แสดงออกถึงความคิดเห็นนาการ ความเชื่อมั่น และการใช้ภาษาอย่างอิสระจากประสบการณ์และความต้องการของคนที่สามารถส่งเสริมให้พัฒนาองงามได้ กิจกรรมการสนทนาเป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจะต้องจัดขึ้นในช่วงเช้าของตารางกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสนทนาเป็นการพิจารณา สำนวณในเรื่องที่จะเรียน หรือปัญหาที่ต้องการหาคำตอบ (กรรณิการ์ พวงเกษม. 2522 : 20) และเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนในชั้นได้แสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผล (วินิจ เกตุจำ และชาญชัย ศรีไสยเพชร. 2522 : 163 - 165) โดยให้เด็กเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์อย่างอิสระ

3.2 จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมสนทนา

การจัดกิจกรรมสนทนา เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2525 : 93 - 94)

1. ให้เด็กได้พัฒนาการแสดงความคิดเห็นของคน
2. ให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการพูดโดยใช้คำพูดและน้ำเสียงที่เหมาะสม
3. ให้เด็กเกิดนิสัยที่ดีในการพูด และสามารถใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสม
4. ให้เด็กได้พัฒนาการใช้ภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการสมาคมกับผู้อื่น เช่น

การพูดอย่างอิสระ การรับฟังคำพูดของผู้อื่น

5. พัฒนาความสามารถในการบอกชื่อ อธิบาย จำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่เขาได้เห็น
ในสิ่งแวดล้อมรอบตัว

6. พัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ
7. สามารถรวบรวมความคิดของตนเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้
8. สามารถเรียนรู้ภาษาและเข้าใจความคิดรวบยอดของภาษา

3.3 ประโยชน์ของกิจกรรมสนทนา

สุวัฒน์ มุทษเมธา (2523 : 178 - 180) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากการจัด
กิจกรรมการสนทนาไว้ดังนี้

1. เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักรับผิดชอบ รู้จักหาเหตุผลประกอบหลายแง่หลายมุม
เป็นการขยายทักษะให้กว้างขึ้น
2. ฝึกให้เป็นผู้พูดที่ดี ผู้ฟังที่ดี มีมารยาทที่ถูกต้องเหมาะสม
3. ฝึกให้เป็นผู้มีน้ำใจกว้างขวาง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ฝึกให้เด็กแสดงความรู้สึกริเริ่มความคิดของตนเองออกมาอย่างชัดเจน ตรงตามความ
ต้องการ เป็นผู้ที่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา
5. ฝึกให้เด็กทำงานร่วมกันอย่างประชาธิปไตย
6. รู้จักหาความรู้เพิ่มเติมด้วยการฟังหรือการร่วมสนทนา
7. ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
8. เพิ่มพูนทักษะทางภาษาในการอ่าน การพูด การฟัง การสรุป มีทักษะความ
สามารถในการจับประเด็นมาสนทนา ได้แย้ง ชักถาม
9. ให้รู้จักแก้ปัญหาด้วยการสนทนา รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่สรุปเอา
ง่าย ๆ ตามความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างเดียว
10. ให้เด็กมีความลึกซึ้งกว้างขวางในสิ่งที่เรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์
ได้
11. เปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กได้ดี

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของกิจกรรมสนทนาเป็นการส่งเสริมให้เด็กทุกคนมีโอกาสแสดง
ความคิดเห็น ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นการพัฒนาสติปัญญาของแต่ละคน เด็กจะไม่คิดและไม่
สามารถจะคิดอะไรได้ ถ้าครูไม่เปิดโอกาสหรือไม่จัดกิจกรรมให้เด็กได้คิด การสนทนาทำให้เด็ก

ได้ใช้ความคิดเห็นของตนเองและยังเป็นการท้าทายเด็กให้ร่วมกันแก้ปัญหาได้แสดงออกในการใช้ภาษาอย่างอิสระ ทำให้เด็กหาความรู้มาสนทนารู้จักเคารพในเหตุผลของผู้อื่นและฝึกการทำงานอย่างประชาธิปไตย

3.4 บทบาทของครูในกิจกรรมสนทนา

กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งครูปฐมวัยต้องดำเนินการในแต่ละวัน มีทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมย่อย รวมทั้งกิจกรรมสนทนา ข่าว เหตุการณ์ หรือการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของเด็กมักจะเกิดปัญหา เพราะเด็กไม่สามารถจะพูดหรือสนทนาตามที่ครูต้องการได้ ครูจึงควรมีบทบาทในกิจกรรมสนทนาดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก ด้วยการให้ความอบอุ่นใจแก่เด็ก ๆ ด้วยการพูดจาทักทายปราศรัย ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเอง ให้เด็กเกิดความไว้วางใจและสนิทสนมกับครู (คณิง เขาวงษ์. 2534 : 47)
2. ในขณะที่เด็กพูดครูควรแสดงความสนใจให้เด็กได้รับรู้ เช่น การยิ้ม การพยักหน้า การชมเชย
3. ถ้าเด็กสามารถพูดได้บ้าง แม้จะไม่ดีนัก ครูควรให้กำลังใจเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความกล้าในการพูดมากยิ่งขึ้น เพราะการที่เด็กสามารถออกมาพูดให้ครูและเพื่อนฟังได้นั้น นับเป็นความภาคภูมิใจยิ่งของทั้งครูและตัวเด็กเอง (คณิง เขาวงษ์. 2534 : 48)

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสนทนา

สุวรรณ ไชยะธน (2537 : 56 - 61) ได้ศึกษาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลและภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยการตั้งคำถามและการสนทนาเล่าเรื่องในกิจกรรมสนทนายามเช้า กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 - 6 ปี โดยในกลุ่มทดลองเป็นการให้เด็กช่วยกันตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งของที่เพื่อนนำมาส่วนกลุ่มควบคุมเป็นการสนทนาแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยการตั้งคำถามมีความสามารถทางการคิดเชิงเหตุผลและภาษาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยการสนทนาเล่าเรื่อง

อรุณี เอี่ยมพงษ์ไพฑูรย์ (2538 : 52 - 54) ได้ศึกษาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย จำนวน 40 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 - 6 ปี โดยให้กลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาโดยเสริมประสบการณ์คณิตศาสตร์ประกอบสื่อ กลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมประสบการณ์คณิตศาสตร์ประกอบคำถาม ผลการวิจัยพบว่า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาโดยการเสริมประสบการณ์คณิตศาสตร์ประกอบสื่อกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาโดยการเสริมประสบการณ์คณิตศาสตร์ประกอบคำถาม มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางจริยธรรม การจัดกิจกรรมละครสด และการจัดกิจกรรมสนทนา แสดงให้เห็นว่า จริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งและจำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเด็กตั้งแต่ต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัยควรได้รับการปูพื้นฐานทางจริยธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัยและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาไปสู่ขั้นจริยธรรมที่สูงขึ้น ซึ่งการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กสามารถใช้วิธีสอนได้หลายวิธี เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม เกม การสนทนานิทาน สถานการณ์จำลอง เพลง บทบาทสมมติ และกิจกรรมการละคร ซึ่งครูสามารถนำไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้โดยเน้นการปฏิบัติ จากการศึกษาและแสดงออกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

ในแง่ของการใช้กิจกรรมละครสดเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางจริยธรรม ยังไม่มีผู้วิจัย แต่ วิมลศรี อุปรมัย (2524) กล่าวว่า การแสดงละครสามารถพัฒนาและปลูกฝังค่านิยม หรือนุคลิกภาพของเด็กให้เหมาะสมไว้ทีละน้อยจนเป็นรูปแบบที่ดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) สรุปว่า จากกิจกรรมการละคร สามารถปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมต่าง ๆ และจะเกิดความเข้าใจในคุณค่าทางจริยธรรมได้ ซึ่งสามารถจัดได้หลายช่วงเวลาขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของจุดประสงค์ในการเรียนรู้นั้น ๆ อีกประการหนึ่ง กิจกรรมการละครทำให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะเป็นแนวทางที่น่าจะนำมาทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ด้วยการส่งเสริมการรับรู้ทางจริยธรรม แต่ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม และการสนทนาเสริมทางจริยธรรม และผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นวิธีการที่ช่วยในการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยทั้ง 2 รูปแบบ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติมีการรับรู้ทางจริยธรรมแตกต่างกัน

บทที่ 8

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. แบบแผนการทดลอง
4. วิธีดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 6 ห้องเรียน 288 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 45 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 1 ห้องเรียน จากทั้งหมด 6 ห้องเรียน

2.2 จับฉลากนักเรียนเพื่อแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน เท่า ๆ กัน

2.3 ทำการจับฉลากนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มอีกครั้ง เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม โดย

กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม

กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

กลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. บัตรเรื่อง สำหรับการแสดงละครสดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมในแต่ละด้าน ดังนี้

- 1.1 ด้านความรับผิดชอบ
- 1.2 ด้านความซื่อสัตย์
- 1.3 ด้านความมีระเบียบวินัย
- 1.4 ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 1.5 ด้านความเมตตากรุณา
- 1.6 ด้านวาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

2. แผนการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม แผนการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และแผนการจัดกิจกรรมแบบปกติ ซึ่งจัดเป็น 6 ด้านเช่นเดียวกัน

3. แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างบัตรเรื่อง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษารูปแบบและวิธีการปลูกฝังจริยธรรมด้านต่าง ๆ จากเอกสารหนังสือนิทาน และงานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมในเด็ก

1.2 ศึกษากรอบจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเด็ก จากในเอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา มสธ. (2524) โครงการวิจัยวิธีการเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย (อำไพ สุจริตกุล และคณะ. 2531) การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย (วราภรณ์ รักวิจัย. 2535) และจากเอกสารการอบรมเชิงปฏิบัติการ "กลยุทธ์การสอนอนุบาล" (ราศรี ทองสวัสดิ์. 2531) แล้วเลือกจริยธรรมที่ผู้เขียนทุกฉบับเห็นตรงกันว่าต้องสร้างเสริมในเด็กปฐมวัยที่สุดได้ จำนวน 6 ด้านดังนี้

- 1) ความรับผิดชอบ
- 2) ความซื่อสัตย์
- 3) ความมีระเบียบวินัย
- 4) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 5) ความเมตตากรุณา

6) วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

1.3 ศึกษานิทาน สถานการณ์บทบาทสมมติที่ส่งเสริมจริยธรรม ที่มีผู้แต่งไว้จากเทป
นิทาน หนังสือนิทาน ได้ข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างบัตรเรื่อง

1.4 ผู้วิจัยสร้างบัตรเรื่องโดยเน้นชื่อเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวแสดงให้สอดคล้องกับ
จุดประสงค์จริยธรรมประจำเรื่องได้ทั้งหมด 24 บัตรเรื่อง ดังนี้

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง	จุดประสงค์จริยธรรม
1	โง่ผู้ไม่รู้	ความรับผิดชอบ
2	อึดมาสาย	ความรับผิดชอบ
3	ลูกเปิดลูกไก่	ความรับผิดชอบ
4	หนูอึดสำนึกผิด	ความรับผิดชอบ
5	สำนึกผิด	ความซื่อสัตย์
6	ไม่อยากได้	ความซื่อสัตย์
7	กลัวเป็นเหตุ	ความซื่อสัตย์
8	คำสัญญาของกุ้ง	ความซื่อสัตย์
9	หนูเป่ใจดี	ความมีระเบียบวินัย
10	เจ้าลิงกลับใจ	ความมีระเบียบวินัย
11	เต้ากับตุ๊กตา	ความมีระเบียบวินัย
12	มอญซ่อนผ้า	ความมีระเบียบวินัย
13	เพื่อนช่วยเพื่อน	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
14	ก๊ากก็ใจดี	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
15	เหมียวเพื่อนใหม่	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
16	น้ำใจของเพื่อน	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
17	ความมีน้ำใจ	ความเมตตากรุณา
18	หนูจ้อกใจดี	ความเมตตากรุณา
19	เพื่อนของเรา	ความเมตตากรุณา
20	น้องแอนใจดี	ความเมตตากรุณา
21	วาจาอ่อนหวาน	วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ
22	เธอฉันพูดเพราะ	วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

23	วันอาทิตย์ของเอ	วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ
24	น้องอ้อมกับคุณแม่	วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

1.5 นำบัตรเรื่อง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย 5 ท่าน เพื่อพิจารณาและปรับปรุงให้เหมาะสมตามเกณฑ์ 3 ใน 5 ท่าน ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1) ดร.พัชรี ผลโยธิน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จ.นนทบุรี
2) อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน
กรุงเทพมหานคร
3) อาจารย์มาณวิกา ผลพิรุฬห์	อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน
กรุงเทพมหานคร
4) ศศ.นัยนา จันทรเรือง	อาจารย์โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
5) อาจารย์จิดพรรณ ทองคำ	อาจารย์ภาควิชาการอนุบาลศึกษา
สถาบันราชภัฏเทพสตรี จ.ลพบุรี

1.6 นำบัตรเรื่องมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องจุดประสงค์ และให้ข้อเสนอแนะให้ปรับภาษาให้ชัดเจน กระชับ ปรับสถานการณ์ให้สอดคล้องกับการทดลองของแต่ละวัน ปรับชื่อตัวละครให้ง่าย ๆ และปรับปรุงภาษาที่ใช้ในคำถามให้ชัดเจนขึ้น

1.7 นำบัตรเรื่องที่ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน พบว่านักเรียนจำนวน 17 คน ให้ความสนใจในชื่อเรื่อง และตัวแสดงในเรื่อง

2. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมละครสละสลวยจริยธรรม และแผนการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

2.1 ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2536

2.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับละคร (สื่อการแสดงกับการพัฒนาเด็ก. 2535)
(ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย. ม.ป.ป.)

2.3 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมสนทนา เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมละครสละสลวยจริยธรรม และกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

2.4 สร้างแผนการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรมและกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับจุดประสงค์ ความชัดเจนของลำดับขั้นตอนกิจกรรมและปรับปรุงให้เหมาะสมตามเกณฑ์ 3 ใน 5 ท่าน ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. คร.พัชรีย์ ผลโยธิน อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี
2. อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน กรุงเทพมหานคร
3. อาจารย์มาณวิภา ผลพิรุฬห์ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน กรุงเทพมหานคร
4. ศศ.นัยนา จันทร์เรือง อาจารย์โรงเรียนสาธิตอนุบาลระยอง อออุทิศ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
5. อาจารย์ขจิตพรรณ ทองคำ อาจารย์ภาควิชาการอนุบาลศึกษา สถาบันราชภัฏเทพสตรี จ.ลพบุรี

ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับในเรื่องจุดประสงค์ ความชัดเจนของลำดับขั้นตอนกิจกรรม และให้ข้อเสนอแนะของการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา

2.5 นำแผนการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม และแผนการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมไปทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาความชัดเจนของลำดับขั้นตอนกิจกรรมในสภาพการณ์จริง พบว่า นักเรียนจำนวน 15 คน ให้ความสนใจในการจัดกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบกิจกรรมในแผนการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม แผนการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และแผนการจัดกิจกรรมแบบปกติ แล้วปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลายิ่งขึ้น

2.6 นำแผนการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม และแผนการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างตามแผนการทดลองต่อไป

3. การสร้างแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม

3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม เช่น งานวิจัยของ สุควาดี ไชยพิน (2533) วิลาวัณย์ เสือทอง (2536) และวาริ นิยมธรรม (2536)

3.2 สร้างแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมที่กำหนดให้ 3 รูปแบบ จริยธรรมในเด็ก โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นสถานการณ์ที่มีรูปภาพประกอบคำถามและเลือกคำตอบจากรูปภาพ

แบบทดสอบมีทั้งหมด 60 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ตอน คือ

ชุดที่ 1	ตอนที่ 1 ด้านความรับผิดชอบ	10 ข้อ
	ตอนที่ 2 ด้านความซื่อสัตย์	10 ข้อ
	ตอนที่ 3 ด้านความมีระเบียบวินัย	10 ข้อ
ชุดที่ 2	ตอนที่ 4 ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	10 ข้อ
	ตอนที่ 5 ด้านความเมตตากรุณา	10 ข้อ
	ตอนที่ 6 ด้านวาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ	10 ข้อ

ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ตอบถูกที่สุดได้ 2 คะแนน ถูกบางส่วนได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือตอบมากกว่า 1 ข้อ ได้ 0 คะแนน

3.3 สร้างคู่มือประกอบการใช้แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม ประกอบด้วย ขั้นตอนในการทดสอบ คำสั่ง เวลาในการทำแบบทดสอบ

3.4 นำแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหาความสอดคล้องกับนิยามและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสม โดยใช้เกณฑ์ 3 ใน 5 ท่าน ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. ดร.พัชรี ผลโยธิน อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี
2. อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน กรุงเทพมหานคร
3. อาจารย์มานวิกา ผลพิรุฬห์ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน กรุงเทพมหานคร
4. อาจารย์กัญญา เกตุกล้า อาจารย์โรงเรียนบางบัว (แห่งตั้งตรงจิตร วิทยาคาร) กรุงเทพมหานคร
5. อาจารย์จิตพรพรหม ทองคำ อาจารย์ภาควิชาการอนุบาลศึกษา สถาบันราชภัฏเทพสตรี จ.ลพบุรี

ผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นชอบตรงกันทั้ง 5 ท่าน ในเรื่องเนื้อหา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้ปรับปรุงข้อคำถาม และรายละเอียดของภาพดังนี้

- ชุดที่ 1 ตอนที่ 1 ความรับผิดชอบ ปรับภาษา และภาพให้ชัดเจน
 ตอนที่ 2 ความซื่อสัตย์ ปรับปรุงภาพให้สื่อถึงตัวเลือก
 ตอนที่ 3 ความมีระเบียบวินัย ปรับปรุงภาพให้ชัดเจน
 ชุดที่ 2 ตอนที่ 4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปรับปรุงภาพให้เป็นเด็กอนุบาล
 ตอนที่ 5 ความเมตตากรุณา ปรับปรุงภาพในตัวเลือกให้มีความต่างกันที่ชัดเจน
 ตอนที่ 6 วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ ปรับปรุงภาพให้สอดคล้องกับตัวเลือก

3.5 นำแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย โดยใช้วิธีการแจกแจงที (t - distribution) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 185) แล้วเลือกแบบทดสอบที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไปไว้คณะ 5 ข้อ ทั้งหมด 30 ข้อ

3.6 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วไปหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบกับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 170 - 172) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมแต่ละตอนเรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ .98, .84, .99, .97, .95, .96 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ = .94

3.7 นำแบบทดสอบทั้งหมดที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ต้องการมาจัดทำสำเนาตามต้นฉบับจริง สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

แบบแผนการทดลองและการดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการทดลองแบบ Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 216 - 217)

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง	ค่าแตกต่าง
E ₁ R	T ₁	X _a	T ₂	D _{E1}
E ₂ R	T ₁	X _b	T ₂	D _{E2}
CR	T ₁	-	T ₂	D _C

E₁R แทน กลุ่มทดลอง 1

E₂R แทน กลุ่มทดลอง 2

CR แทน กลุ่มควบคุม

T₁ แทน การสอบก่อนการทดลอง

T₂ แทน การสอบหลังการทดลอง

X_a แทน การจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม

X_b แทน การจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

D_{E1} แทน ค่าแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มที่ 1

D_{E2} แทน ค่าแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มที่ 2

D_C แทน ค่าแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. ทำการทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมก่อนการทดลอง ด้วยแบบทดสอบการรับรู้

ทางจริยธรรมชุดก่อนการทดลองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ตาราง 2 วัน-เวลาทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมก่อนการทดลอง

วัน	เวลา	แบบทดสอบ	นักเรียน
จันทร์	09.00 - 09.15 น.	ตอนที่ 1 - 3	กลุ่มทดลอง 1
จันทร์	09.15 - 09.30 น.	ตอนที่ 1 - 3	กลุ่มทดลอง 2
จันทร์	09.30 - 09.45 น.	ตอนที่ 1 - 3	กลุ่มควบคุม
อังคาร	09.00 - 09.15 น.	ตอนที่ 4 - 6	กลุ่มทดลอง 1
อังคาร	09.15 - 09.30 น.	ตอนที่ 4 - 6	กลุ่มทดลอง 2
อังคาร	09.30 - 09.45 น.	ตอนที่ 4 - 6	กลุ่มควบคุม

3. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มได้ทำกิจกรรมสัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละ 15 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ และสลับวัน เวลา โดยให้ทั้ง 3 กลุ่ม ทั้งกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ได้หมุนเวียนกันทำกิจกรรม ในช่วงก่อนกลับบ้าน ดังแสดงขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมดังนี้

ตาราง 3 ดำเนินการทดลอง

สัปดาห์	วัน	14.30-14.45 น.	14.50-15.05 น.	15.10-15.25 น.
1.	อังคาร	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
	พุธ	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง 1
	พฤหัสบดี	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2

สัปดาห์ที่ 2 - 8 ดำเนินการทดลองเช่นเดียวกันกับสัปดาห์ที่ 1

ตาราง 4 ตารางจัดกิจกรรมเสริมจริยธรรม

สัปดาห์	วัน	จริยธรรม
1.	อังคาร	ความรับผิดชอบ
	พุธ	ความซื่อสัตย์
	พฤหัสบดี	ความมีระเบียบวินัย
2.	อังคาร	ความเมตตากรุณา
	พุธ	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
	พฤหัสบดี	วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

สัปดาห์ที่ 3 - 8 ดำเนินการเช่นเดียวกันกับสัปดาห์ที่ 1 - 2

4. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทั้งกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมดังนี้

ตาราง 5 แผนการจัดกิจกรรม

กลุ่มทดลอง 1 การจัดกิจกรรมละครสดเสริม จริยธรรม	กลุ่มทดลอง 2 การจัดกิจกรรมสนทนาเสริม จริยธรรม	กลุ่มควบคุม กิจกรรมแบบปกติ
1. <u>ขั้นเตรียมการ</u> 1. ครูเตรียมบัตรเรื่องสำหรับบทละครสด อุปกรณ์ที่ใช้ เช่น ชุมนักเรียน ที่คาดศีรษะรูปต่าง ๆ ตามตัวละคร และจัดสถานที่ให้พร้อม 2. ครูเลือกเด็กกลุ่มแสดงประจำวัน จำนวน 5 คน ตามตารางรายชื่อที่กำหนด (กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 15 คน หมุนเวียน 3 วัน ๆ ละ 5 คน) 2. <u>ขั้นทดลอง</u> 2.1 <u>ขั้นนำ</u> เตรียมเด็กให้พร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมจริยธรรม 2.2 <u>ขั้นดำเนินการทดลอง</u> 1. ให้เด็กกลุ่มแสดงออกมาเพื่อให้คำชี้แจงเกี่ยวกับบัตรเรื่องที่เด็กจะต้องเล่นละครสด 2. เด็กกลุ่มแสดงวางแผนการเล่นละคร 3. ครูให้อุปกรณ์เท่าที่จำเป็น และเพียงพอกับความต้องการ	1. <u>ขั้นเตรียมการ</u> 1. ครูเตรียมประเด็นสนทนาเกี่ยวกับเรื่องราวจริยธรรมในแต่ละวัน 2. <u>ขั้นทดลอง</u> 2.1 <u>ขั้นนำ</u> เตรียมเด็กให้พร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมจริยธรรม 2.2 <u>ขั้นดำเนินการทดลอง</u> 1. ครูนำสนทนาจริยธรรมประจำวันที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เด็กพบเห็น 2. สนทนาซักถามแสดงความคิดเห็นจากเรื่องราวที่นำเสนอ โดยใช้คำถามประมาณ 4 - 5 คำถาม	1. <u>ขั้นเตรียมการ</u> 1. ครูเตรียมสรุปจากกิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน 2. <u>ขั้นทดลอง</u> 2.1 <u>ขั้นนำ</u> เตรียมเด็กให้พร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมจริยธรรม 2.2 <u>ขั้นดำเนินการทดลอง</u> 1. ครูและเด็กร่วมกันสรุปกิจกรรมประจำวัน และสนทนาทั่วไปตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

กลุ่มทดลอง 1 การจัดกิจกรรมละครสวดเสริม จริยธรรม	กลุ่มทดลอง 2 การจัดกิจกรรมสนทนาเสริม จริยธรรม	กลุ่มควบคุม กิจกรรมแบบปกติ
4. เมื่อเด็กกลุ่มแสดงพร้อมให้แสดงละครตามบัตรเรื่องที่กำหนด โดยเด็กคิดบทบาทเอง 5. เมื่อแสดงละครเสร็จแล้วครูถามสรุปเรื่องการแสดงกับจริยธรรมประจำวัน 3. <u>ขั้นสรุป</u> เด็กและครูร่วมกันสรุปจริยธรรมที่ควรประพฤติประจำวัน	3. <u>ขั้นสรุป</u> เด็กและครูร่วมกันสรุปจริยธรรมที่ควรประพฤติประจำวัน	3. <u>ขั้นสรุป</u> เด็กและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมประจำวัน

5. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยไปทำการทดสอบหลังการทดลองทั้งกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมชุดเดียวกับก่อนการทดลอง

ตาราง 6 วัน-เวลาทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมหลังการทดลอง

วัน	เวลา	แบบทดสอบ	นักเรียน
จันทร์	09.00 - 09.15 น.	ตอนที่ 1 - 3	กลุ่มทดลอง 1
จันทร์	09.15 - 09.30 น.	ตอนที่ 1 - 3	กลุ่มทดลอง 2
จันทร์	09.30 - 09.45 น.	ตอนที่ 1 - 3	กลุ่มควบคุม
อังคาร	09.00 - 09.15 น.	ตอนที่ 4 - 6	กลุ่มทดลอง 1
อังคาร	09.15 - 09.30 น.	ตอนที่ 4 - 6	กลุ่มทดลอง 2
อังคาร	09.30 - 09.45 น.	ตอนที่ 4 - 6	กลุ่มควบคุม

6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ก่อนการทดลองผู้วิจัยนำแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน
2. ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยทำการทดลองด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม
3. นำแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง หลังการทดลอง แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทำตามลำดับขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 หาค่าอำนาจจำแนก
 - 1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม
 - 1.3 เปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างจะเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยใช้สูตร Scheffé's Test (ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 199)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 การหาคะแนนเฉลี่ย (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 59) ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนข้อมูล

1.2 ความแปรปรวนของคะแนน (Variance) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 62 - 63) โดยใช้สูตร

$$s^2 = \frac{\sum (X - \bar{X})^2}{N - 1}$$

เมื่อ s^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง
 X แทน คะแนนแต่ละตัวในกลุ่มตัวอย่าง
 $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม โดยวิธีการของการแจกแจงที (t-distribution) โดยใช้สูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S^2_H}{n_H} + \frac{S^2_L}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S^2_H	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S^2_L	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยวิธีหาลัมประสิทธิ์แอลฟา

(α - Coefficient) ใช้สูตรของครอนบัค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 170 - 172)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ ∞	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือ
S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 95) คำนวณจากสูตร

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F	แทน	ค่าการแจกแจงของ F
MS_b	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
MS_w	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธี Scheffé's test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 119)

$$S = \sqrt{(K - 1) F(\alpha; df_1, df_2)} \sqrt{MS_E \left[\sum_{j=1}^K \frac{(c_j)^2}{n_j} \right]}$$

เมื่อ	S	แทน ค่าวิกฤตของ Scheffe'
	K	แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาเปรียบเทียบกัน
$F(\infty ; df_1, df_2)$		แทน การเปิดค่า F ในตารางแจกแจง ค่า F
	MS_E	แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของความแปรปรวนในตาราง วิเคราะห์ความแปรปรวน
	C_j	แทน สัมประสิทธิ์ Contrast
	n_j	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์และการแปลความหมายการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยขอเสนอสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution

df แทน ระดับชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of freedom)

MS แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean Squares)

SS แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)

* แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มทดลอง 1 แทน กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม

กลุ่มทดลอง 2 แทน กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

กลุ่มควบคุม แทน กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม การจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและการจัดกิจกรรมแบบปกติ ซึ่งผู้วิจัยเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ทางจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่มก่อนการทดลอง

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม การจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และการจัดกิจกรรมแบบปกติหลังการทดลอง และถ้าพบความแตกต่างของคะแนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของคะแนนเป็นรายคู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ทางจริยธรรมเด็กปฐมวัย ทั้ง 3 กลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง

ตาราง 7 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยและความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2
กลุ่มทดลอง 1	34.20	121.09	49.33	17.03
กลุ่มทดลอง 2	32.80	99.20	40.20	57.56
กลุ่มควบคุม	32.13	101.89	36.06	61.73

จากตาราง 7 แสดงว่า เด็กปฐมวัยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ มีคะแนนการรับรู้ทางจริยธรรมสูงกว่าก่อนการทดลอง

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่มก่อนการทดลอง
ผลปรากฏดังตาราง 8

ตาราง 8 สรุปผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของ
เด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่มก่อนการทดลอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	33.88	2	16.69	0.0789
ภายในกลุ่ม	8994.54	42	214.15	
รวม	9027.92	44		

จากตาราง 8 แสดงว่า ก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม การจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และการจัด
กิจกรรมแบบปกติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ก่อนการทดลองเด็กทั้งสามกลุ่ม
มีพื้นฐานการรับรู้ทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และการจัดกิจกรรมแบบปกติหลัง เมื่อพบความแตกต่างของคะแนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเป็นรายคู่ ผลปรากฏดังตาราง 9 และ 10

ตาราง 9 สรุปผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่มหลังการทดลองโดยใช้ค่าแตกต่าง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	1382.52	2	691.26	9.92*
ภายในกลุ่ม	2926.67	42	69.68	
รวม	4309.19	44		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 แสดงว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม การจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และการจัดกิจกรรมแบบปกติ มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ทางจริยธรรม หลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า มีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่แตกต่างกันจึงต้องทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เป็นรายคู่ต่อไป

ตาราง 10 ความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 กลุ่ม เป็นรายคู่

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มทดลอง 3
กลุ่มทดลอง 1	49.33	-	9.13*	13.27*
กลุ่มทดลอง 2	40.20		-	4.14
กลุ่มควบคุม	36.06			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 แสดงว่า การรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง กลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรมแตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรม สนทนาเสริมจริยธรรม และกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจะพบว่า กลุ่มทดลอง 1 คือ กลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นกลุ่มทดลอง 2 คือ กลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม ส่วนกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มุ่งศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดกิจกรรมให้เหมาะสม

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติมีการรับรู้ทางจริยธรรมแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 6 ห้องเรียน 288 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 45 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 1 ห้องเรียน จากทั้งหมด 6 ห้องเรียน

2.2 จับฉลากนักเรียนที่สุ่มมาได้ในข้อ 2.1 เพื่อแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน

2.3 ทำการจับฉลากนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มอีกครั้ง เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

๖. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. บัตรเรื่อง สำหรับการแสดงละครสด เป็นบทที่เขียนขึ้นเพื่อให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมทั้ง 6 ด้าน จำนวน 24 บัตรเรื่อง คือ

จริยธรรมด้านความรับผิดชอบมี 4 เรื่อง คือ

1. โอ้ผู้ไม่รู้
2. อู๋คมาสาย
3. ลูกเปิดลูกไก่
4. หมูอู๋คสำนึกผิด

จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์มี 4 เรื่อง คือ

1. สำนึกผิด
2. ไม่อยากได้
3. กลัวเป็นเหตุ
4. คำสัญญาของกุง

จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยมี 4 เรื่อง คือ

1. หนูเป่เด็กดี
2. เจ้าลิงกลับใจ
3. เต้ากับตุ๊กตา
4. มอญช้อนผ้า

จริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มี 4 เรื่อง คือ

1. เพื่อนช่วยเพื่อน
2. กู้กักใจดี
3. เหมียวเพื่อนใหม่
4. น้ำใจของเพื่อน

จริยธรรมด้านความเมตตา กรุณา มี 4 เรื่อง คือ

1. ความมีน้ำใจ
2. หนูจ้อกใจดี
3. เพื่อนของเรา
4. น้องแอนใจดี

จริยธรรมด้านวาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ มี 4 เรื่อง คือ

1. วาจาอ่อนหวาน
2. เคารพผู้ใหญ่เพราะ
3. วันอาทิตย์ของเธอ
4. น้องอ้อมกับคุณแม่

2. แผนการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม แผนการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และแผนการจัดกิจกรรมแบบปกติ

3. แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ ซึ่งแบบทดสอบนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. ก่อนทำการทดลองผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มก่อนการทดลอง
3. ผู้วิจัยทำการทดลองด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ช่วงก่อนกลับบ้านเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 15 นาที รวม 24 ครั้ง โดยกลุ่มทดลอง 1 ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม กลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ
4. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มหลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- i. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบทดสอบวัดการรับรู้ทางจริยธรรมก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง
2. เปรียบเทียบคะแนนการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละคร สดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)
3. เปรียบเทียบคะแนนการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม ละครสดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี Scheffé's Test

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ มีการรับรู้ทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เมื่อทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย กลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรมแตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า

ก่อนการทดลองการรับรู้ทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ มีการรับรู้ทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน หลังการทดลอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม มีการรับรู้ทางจริยธรรม แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้ว พบว่า การจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 49.33$) รองลงมา คือการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม ($\bar{X} = 40.20$) ซึ่งอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรมส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีการรับรู้ทางจริยธรรมแตกต่างจากการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติเพราะ

1.1 การจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากละครด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

กิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรมเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระเป็นการส่งเสริมการกล้าแสดงออกและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจากการจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออกครั้งละ 1 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน เด็กกลุ่มที่เหลืออีก 2 กลุ่มเป็นผู้ชม จะทำให้เด็กรู้จักการรอคอย ฝึกการเป็นผู้ฟังผู้พูดที่ดี และได้เห็นบทบาทของตัวละคร เด็กจะรับรู้ สนุกสนานและประเมินค่าการแสดงได้จากความเข้าใจและความคิดที่ผู้แสดงนำเสนอ (มาริสา แสนกุลศิริศักดิ์. 2534 : 103) จากกิจกรรมการละครจะทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม ผู้เรียนสามารถแสดงบทบาทเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ เนื่องจากผู้เรียนจินตนาการและคิดสร้างลักษณะตัวแสดงไปตามสถานการณ์จำลองและบทบาทสมมติที่จัดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความคิดและความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง (Stevick. 1979 : 20) ซึ่งสอดคล้องกับไฮนิกและสติลเวลท์ที่กล่าวว่า ถ้าเด็กแสดงเป็นตัวละครนั้น ๆ เด็กจะรู้สึกประทับใจและเข้าถึงบทบาทของตัวละคร (Heinig and Stillwell. 1981 : 8) ซึ่งจะส่งผลให้เด็กสามารถเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาริสา แสนกุลศิริศักดิ์ ผลการศึกษาพบว่า เด็กจะพัฒนาการรับรู้ ความรู้สึก และจินตนาการ ผ่านการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ละคร (มาริสา แสนกุลศิริศักดิ์. 2534 : 99) เด็กที่เป็นผู้ชมจะรับสารผ่านบทบาทของผู้แสดงได้จากเห็นตัวแบบ ซึ่งโคลเบอร์กเชื่อว่าการพัฒนาทางจริยธรรมเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2522 : 43 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1964) ซึ่งสอดคล้องกับแบนคูรา ที่กล่าวว่า มนุษย์มีการเรียนรู้พฤติกรรม

จากประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นหรือการเรียนรู้จากตัวแบบ (Learning Thought Modeling) ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยการสังเกต (Bandura. 1977 : 22 - 27) และจากการทดลองของเบนดูราสรุปได้ว่าการเรียนรู้ในลักษณะเลียนแบบเท่านั้นที่จะนำไปสู่การสร้างค่านิยมทางศีลธรรมของเด็ก (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2520 : 195 - 196 ; อ้างอิงมาจาก Bandura. 1972) และในตอนท้ายของกิจกรรมเป็นการสรุปจริยธรรมจากการแสดงในแต่ละวัน โดยครูใช้คำถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากบทบาทของตัวละครที่ดีจะสามารถส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมแต่ละด้านได้

กิจกรรมละครสดเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมและปลูกฝังการรับรู้ทางจริยธรรมแก่เด็กปฐมวัยได้ เพราะเด็กได้แสดงออกทั้งท่าทาง การพูด การรับรู้ การเคารพ กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน ได้คิดตัดสินใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อตัวเด็กโดยตรง และสอดคล้องกับแนวคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่ว่าเด็กเรียนรู้ได้ดีจากการกระทำ (Learning by doing) นอกจากนี้กิจกรรมละครยังมีผลต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของเด็ก ดังเช่น การศึกษาวิจัยของ John R. Lee ซึ่งทำการทดลองสอนเด็กชั้นประถมศึกษาโดยใช้การแสดงละครประกอบการสอน ปรากฏว่าทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาตามที่คุณสอนต้องการอย่างสนุกสนาน เด็กให้ความสนใจในการเรียน และร่วมกิจกรรมโดยทั่วถึง (มาริสสา แสนสกุลศิริศักดิ์. 2534 : 105 ; อ้างอิงมาจาก John R. Lee. 1974)

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติมีการรับรู้ทางจริยธรรม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า เด็กปฐมวัยทั้ง 2 กลุ่มมีการรับรู้ทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

การจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 40.20) และกิจกรรมแบบปกติ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 36.06) ซึ่งแสดงว่า กิจกรรมสนทนามีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก เนื่องจากการส่งเสริมการคิดการแสดงออกและมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะทำให้เด็กเข้าใจจากสิ่งที่เพื่อนพูด ฝึกการอยู่ร่วมกันการเป็นผู้พูดผู้ฟังที่ดี จากการเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดและฟังอย่างอิสระ ทำให้เด็กกล้าแสดงออก เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และได้รับความสนุกสนาน เด็กได้นำประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาใช้ในการร่วมกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าในการจัดกิจกรรมสนทนานั้นจะส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กมีโอกาสดู คิด และกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง รู้กระบวนการคิด ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (ก) (2537 : 160) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การพัฒนาภาษาจะเกิดได้จากการติดต่อและโต้ตอบระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับผู้ใหญ่ และการให้การยอมรับในสิ่งที่เด็กแสดงออก นอกจากนี้กิจกรรมสนทนายังมีประโยชน์ต่อเด็กในด้านเพิ่มพูนทักษะทางภาษา และทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

(สุวัฒน์ มุทเมธา. 2523 : 178 - 180) และธีระพร อุวรรณโณ (2526 : 121 - 124) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมลักษณะนิสัยด้านจริยธรรมของเด็กปฐมวัยด้วยการสนทนาจากประสบการณ์เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เด็กเกิดการรับรู้และเข้าใจจากจริยธรรมที่สนทนาได้ ซึ่งสอดคล้องกับทิสนา แยมมณี และคณะ ที่กล่าวว่า เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้มีปัญญาและคุณธรรมด้วยการฝึกให้เด็กรู้จักแสดงออกอย่างเหมาะสม โดยใช้กิจกรรมร่วมกับผู้อื่น (ทิสนา แยมมณี และคณะ. 2536 : 243) จากกิจกรรมการสนทนาเสริมจริยธรรมทำให้เด็กได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์ กล่าวไว้ว่า โรงเรียนเป็นแหล่งปลูกฝังจริยธรรมที่สำคัญเมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียน ครูควรจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมซึ่งอาจกระทำได้โดยให้เด็กจัดกลุ่ม สนทนา อภิปราย เหตุการณ์ทางจริยธรรม โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิด (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. 2522 : 177) เพื่อการรับรู้ในแบบอย่างที่ดี และปลูกฝังทัศนคติด้านจริยธรรมแก่เด็กยิ่งขึ้น

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษา

1. สัปดาห์แรกที่เริ่มทำการทดลองเด็กสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมาก แต่เมื่อได้ลงมือทำกิจกรรมเด็กจะลังเลและแสดงออกได้ไม่เต็มที่ มีเพียง 2 - 3 คนเท่านั้นที่แสดงออกได้อย่างเป็นธรรมชาติ และเมื่อเวลาผ่านไป 2 สัปดาห์ เด็กจะมีความคล่องตัวและแสดงความรู้สึกของตัวเองละครนั้น ๆ ได้ดีขึ้น
2. กลุ่มเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม พบว่า แรก ๆ เด็กไม่คุ้นและมักจะเล่าประสบการณ์จากที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ และสนทนาเรื่องเดิมซ้ำ ๆ ครูต้องคอยกระตุ้นให้สนทนาเล่าเรื่องที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ โดยอาศัยคำถาม หรือครูนำประเด็นจริยธรรมมาเสนอให้เด็กแสดงความคิดเห็น จะทำให้เด็กรับรู้และเข้าใจจริยธรรมจากการสนทนาได้
3. เด็กในกลุ่มทดลองมีความกล้าแสดงออก มีความคิดจินตนาการ และสามารถพูดจากความคิด ในขณะที่เป็นตัวละครได้อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งน่าจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านภาษาและความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ตลอดระยะเวลาของการทดลองจะพบว่า เด็กกลุ่มทดลอง 1 จะมีความสนุกสนาน ร่าเริง แจ่มใส และมีความตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนการทดลองเป็นอย่างดี สังเกตได้จาก เมื่อใกล้เวลาทำการทดลอง เด็กจะรอคอย และเตรียมพร้อมที่จะออกไปทำกิจกรรมทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ทางจริยธรรมสูงสุด ซึ่งให้เห็นว่า จากการที่เด็กได้ลงมือทำกิจกรรม ได้เลือก ตัวแสดง คิคมบทบาท และแสดงออกอย่างเป็นตัวของตัวเอง จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้โอกาสเด็กในการแสดงออก สนับสนุนให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็ก ต้องการ จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ และส่งเสริมความสามารถที่มีในตัวเด็ก และเด็กจะได้ใช้ ศักยภาพของคนอย่างเต็มที่

2. ช่วงเวลาก่อนกลับบ้านเป็นเวลาที่ทั้งเด็กและครูว่าง ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวครู ควรจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรมให้กับเด็ก จะเป็นการช่วยลดความกังวลเรื่องผู้ปกครองมารับ และครูยังได้ทราบความรู้สึกนึกคิดของเด็ก ช่วยให้เข้าใจเด็กได้ดียิ่งขึ้น จากกิจกรรมละครสวดเสริม จริยธรรมสามารถส่งผลต่อการรับรู้ทางจริยธรรมได้ดี และใช้เวลาเพียง 15 - 20 นาที ในการทำ กิจกรรม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวตอบสนองต่อธรรมชาติและความต้องการของเด็กได้ เด็กจะรู้สึก สนุกสนานและเกิดการเรียนรู้ โดยไม่รู้ตัวอีกทั้งกับ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาด้านความคงทนของการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยทั้ง 6 ด้าน
2. ในการวัดการรับรู้ทางจริยธรรม หรือการวัดใด ๆ ก็ตาม จะต้องประเมินการ เปลี่ยนแปลงของเด็กในสิ่งที่ต้องการทำวิจัย เช่น การวิจัยในชั้นเรียน จะทำให้การวิจัยสอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริงของเด็ก
3. ควรมีการศึกษารายละเอียดของกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรมที่มีต่อการแก้ปัญหา ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์
4. ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรมกับเด็ก ปฐมวัยในหน่วยงานต่าง ๆ กัน เช่น เด็กปฐมวัยในเมืองกับชนบท เด็กในศูนย์เด็กของรัฐบาลและ เอกชนเป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรณีการ พวงเกษม. เอกสารประกอบการสอนวิชาประถม 421 วิทยาศาสตร์สำหรับ
ครูประถม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.
- กิตติพงศ์ วงศ์สุนทร. "จริยธรรมพื้นฐานที่สอดคล้องได้ทุกวิชา," มิตรครู. 26(17) :
21 - 23 ; 15 มีนาคม 2527.
- โกวิท วรพิพัฒน์. "ส.ช.จัดสัมมนาจริยธรรมเยาวชนไทยยุคโลกาภิวัตน์," มติชน. 7 ตุลาคม 2538.
การศาสนา, กรม. ศีลธรรมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, 2521.
- เกริก ชื่นพันธ์. การเล่านิทาน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2539.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวการจัดประสบการณ์ระดับ
ก่อนประถมศึกษา ชั้นเด็กเล็ก เอกสารวิชาการ ลำดับที่ 5/2533. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2534.
- _____. รายงานการวิจัยและประเมินผลโครงการนำร่องการจัดชั้นเด็กเล็กในพื้นที่ที่มีปัญหา
ทางเศรษฐกิจ (2525 - 2527). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2528.
- _____. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7
(2535 - 2539). กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2535. อัดสำเนา.
- _____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544). กรุงเทพฯ :
อรรถพลการพิมพ์, 2539. อัดสำเนา.
- _____. รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
กรมการศาสนา, 2522.
- คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก. ภาวะวิกฤตของชีวิตเด็กไทย : ปัญหาที่ยัง
ไม่สายเกินแก้. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.
- คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน. คู่มือครูชุดเตรียมความพร้อมด้านจริยศึกษาระดับ
อนุบาล. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- _____. แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โครงการจัดทำแนวและแผนประสบการณ์
สำหรับอนุบาล 3 ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2531.

- คณิง เขาวงษ์. "กลวิธีฝึกการพูดให้เด็กเล็ก," มิตรครู. 33(2) : มกราคม 2534.
- ครูอ่วม (นามแฝง). "เปิดโลกมัธยมศึกษา : ผู้ให้หรือ...ถ้าจะมีแต่ครู," เคลวินิสต์. 8 เมษายน 2538.
- เจริญ ไวรวัจนกุล. ความเป็นครู. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2531.
- ฉวีวรรณ กินวงศ์. การละครสำหรับครูประถม. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2524.
- _____. การศึกษาเด็ก. โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก, โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2526.
- ชม ภูมิภาค. ชุดการศึกษาเพื่อคุณธรรม. กรุงเทพฯ : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2525.
- ชมพูนุจ ศรีเสาวลักษณ์. การอบรมเลี้ยงดูกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางที่ 11/7 กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ชวลิต ผู้ภักดี. โครงการเสนอเพื่อจกณาการประกอบการสอนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี วิชาเอก-โท ภาษาไทยในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.
- ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อูวรรณโณ. "แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม," ครูศาสตร์. 11(1) : 22 - 43 ; กรกฎาคม - กันยายน 2525.
- ชาญชัย อินทรประวัตติ. รายงานการวิจัย การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. สงขลา. 2535.
- ชาติชาย กู้กิตติโมตรี. "บทบาทการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน," การศึกษาแห่งชาติ. 25(5) : 49 - 56 ; มิถุนายน - กรกฎาคม 2534.
- ณรงค์ศักดิ์ ตะละภัก. การพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : ศิวพร, 2530.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.
- ทิพย์สุภา นิลสินทพ. ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพฯ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

- ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนใน กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- ทิสนา แคมมณี และคนอื่น ๆ. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ธีระพร อูวรรณโณ. "แล้วเราจะเสริมสร้างจริยธรรมกับคนวัยใด," ครูศาสตร์. 11(4) : 1 - 6 ; กรกฎาคม 2526.
- ธีรารัง ชูทัพ. "แนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม," (แปลและเรียบเรียงจาก การประชุมคองเกรสแห่งสมาคมการศึกษาเปรียบเทียบทั่วโลก) สารพัฒนาหลักสูตร. 38 : 51 - 54 ; พฤษภาคม 2528.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- นิตยา ประพุดติกิจ. การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาครูวิชาเอก ภาษาอังกฤษที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการละครกับการฝึกปรูประโยค. วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- นิรมล กิตติวิบูลย์. "การพัฒนาเยาวชนจากนโยบายถึงการปฏิบัติสู่สภาพปัญหา," การศึกษาแห่งชาติ. 17 - 13 ธันวาคม - มกราคม, 2526.
- นิรมล ชยดสาหกิจ. "ทฤษฎีการเล่นเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา," ใน การละเล่นและเครื่องเล่น เพื่อพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- นิตารัตน์ ศิลปเดช. "จริยธรรม : ปัญหา ความเข้าใจ และการเสริมสร้างปลูกฝัง," การวิจัยเพื่อการพัฒนา. 15(46) : 8 - 16 ; 2534.
- ประหยัด จิระวรวงษ์. หลักการและทฤษฎีเทคโนโลยีทางการศึกษา. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2527.
- พจมาน เทียนมนัส. ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่า นิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบการวาดภาพ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- พรณีย์ กันทรการ. การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน ใน จังหวัดสงขลา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ และคนอื่น ๆ. จริยธรรมของชาวกรุงเทพมหานครปัจจุบัน. เอกสาร
อัดสำเนา. 2527.

พัชรี ผลโยธิน. "เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมการร่วมมือ," การศึกษาปฐมวัย. 1(1) : 59 - 62 ;
มกราคม 2540.

พัชรี สวนแก้ว. พ่อแม่และครู. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโรงเรียนสาธิต คณะครุศาสตร์
วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2532.

พัฒนาคุณธรรม, สำนักงาน. คู่มือการพัฒนาคุณธรรม. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2532.

พิจิตรา พงษ์จินดากร. การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับสติปัญญาต่างกันโดยวิธี
กลุ่มสัมพันธ์. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

ภรณ์ กุรุรัตน์. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ครูสภา, ม.ป.ป.

มาณวิกา ผลพิรุฬห์. ความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้
ทักษะละครสร้างสรรค์กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

มาริสา แสนกุลศิริศักดิ์. "การรับสารจากสื่อละครเวทีสำหรับเด็กในมิติของผู้แสดงและผู้ชม,"
ว.อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 13(2) : 97 - 106 ; 2534.

มูทรา (นามแฝง) เขตความคิดเสรี. "เยาวชนคนเก่งหรือเยาวชนคนดี," สยามโพสต์. 2 กุมภาพันธ์
2539.

เยาวพา เดชะคุปต์. กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตร
และการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.

รพีพรรณ เอกสุภาพันท์. "การเตรียมความพร้อมด้านจริยศึกษาระดับอนุบาล," กองทุน
ส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 7(63) : 33 - 35 ; กรกฎาคม 2539.

รังรี นพเกตุ. เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา จ.211 จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ :
สาขาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

รัตนา บำรุงญาติ. ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 2 โดยการใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และการใช้แถบเสียงนิทาน. ปริญญานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

- ราศี ทองสวัสดิ์. เอกสารอบรมเชิงปฏิบัติการ "กลยุทธ์การสอนอนุบาล". มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 10 - 11 กุมภาพันธ์ 2539.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2531.
- รุ่งรัตน์ ไกรทอง. ผลของการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2536.
- วราภรณ์ รักวิจัย. การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2535.
- วัลลภ ปิยะมโนธรรม. "รับมือโลกาภิวัตน์ต้องปฏิวัติการเลี้ยงลูก," สยามรัฐ. 21 พฤศจิกายน 2538.
- วารินทร์ สายโอบเอื้อ. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว วิทยาลัยครูพระนคร, 2522.
- วารี ธีระจิตร. การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วารี นิยมธรรม. ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- วิจิตรา สุภากร. วิเคราะห์หนังสืออ่านสำหรับเด็กในด้านคุณธรรมเฉพาะที่พิมพ์เป็นภาษาไทยระหว่างปี พ.ศ.2520 - พ.ศ.2522. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- วิชาการ, กรม. กองการวิจัยทางการศึกษา. การศึกษาหาเกณฑ์ปกติระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบที่มีผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.
- _____ . คู่มือการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.
- วินิจ เกษขำ และชาญชัย ศรีไสยเพชร. หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2522.

วิมลศรี อุปรมย์. นาฏกรรมและการละคร : หลักการบริหารและการจัดการแสดง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2524.

วิลาวัณย์ เผือกพ่วง. พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย และความสามารถในการใช้กล้านเนื้อเด็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. การพัฒนาหลักสูตร พุทธศักราช 2523. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
ศึกษานิเทศก์, หน่วย กรมสามัญศึกษา. การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา (เล่ม 1 - 12). กรุงเทพฯ : 2529.

สรวงพร กุศลส่ง. ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัย 3 - 4 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปฏิบัติการทดลองกับการเล่นเกมการศึกษาแบบประสาทสัมผัส. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.

สันติ จิตระจินดา. "ละครสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21," มติชน. 3 เมษายน 2535.

สว่าง ไชยสงค์. "สาเหตุที่ศีลธรรมและจริยธรรมแปรเปลี่ยนไป," สยามรัฐ. 27 กรกฎาคม 2536.

สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา : เอกสารแผ่นปลิวคำสอน. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ม.ป.ป.

สาลิณี หมายเจริญ. โครงการเสนอการจัดนาฏการประกอบการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527. ถ่ายเอกสาร.

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. "การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านจริยธรรม," เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.

_____. "เด็กกับการพัฒนาบุคลิกภาพ," เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก. หน่วยที่ 8 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.

_____. "ลีลาคดีสำหรับเด็กปฐมวัย," เอกสารการสอนชุดวิชาวรรณกรรมและลีลาคดีระดับปฐมวัยศึกษา. หน่วยที่ 2 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.(ข)

_____. สัมมนาการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 - 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537. (ก)

- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา.
หน่วยที่ 13. (เล่ม 3). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
2529.
- ✓สุภาวดี ไชพิบล. ความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟัง
การเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือ และการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
อัคราณา.
- สุนันท์ จันทาทิพย์. ละครสร้างสรรค์. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2530. อัคราณา.
- สุพล วังสินธุ์. "พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียน," สารพัฒนาหลักสูตร. 80 : 42 - 46 ;
พฤศจิกายน 2531.
- สุภาวดี สุจริต. การศึกษาผลการใช้เพลงประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่องจริยธรรมของ
พลเมือง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัคราณา.
- สุมน อมรวิวัฒน์. "การสร้างเสริมศีลธรรมในสถานศึกษา," ครูศาสตร์. 11(4) : 43 - 53 ;
เมษายน - มิถุนายน, 2526.
- _____. ในคณาจารย์คณะครูศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สุนนมานย์ นิ่มเนติพันธ์. การละครไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, พิมพ์ครั้งที่ 2. 2537.
- สุศักดิ์ หลาบมาลา. "การใช้ละครเป็นเครื่องมือการสอน," วิทยาจารย์. 91(5) :
22 - 23 ; พฤษภาคม 2536.
- _____. "การสอนจริยศึกษาในโรงเรียน," ครูปริทัศน์. 3 : 60 - 67 ; เมษายน 2521.
- สุวรรณ ไชยะธน. การศึกษาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล และภาษาของเด็กปฐมวัยที่
ได้รับการจัดประสบการณ์โดยการตั้งคำถาม. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัคราณา.
- สุวัฒน์ มุททะเมธา. การเรียนการสอนในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2523.
- สำนักงานเลขาธิการ. ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ
ปีพุทธศักราช 2535. โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984) จำกัด, 2536.
- หรรษา นิลวิเชียร. ปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2535.

อรรณพ สุ่มประดิษฐ์. การศึกษาความเอื้อเพื่อ ความมีระเบียบวินัย และขั้นการเล่นทางสังคมของ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นแบบไทยและการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

อัครสำเนา.

อรุณี เอี่ยมพงษ์ไพฑูรย์. ความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม สันทนาการ โดยการเสริมประสบการณ์คณิตศาสตร์ประกอบสื่อ. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัครสำเนา.

อุบลรัตน์ โพธิโกสม. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความซื่อสัตย์ของ เด็กไทย. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2523. อัครสำเนา.

อำไพ สุจริตกุล และประคอง สุทธสาร. "การใช้เพลงประกอบการสอนจริยธรรม," ใน กลวิธีสอน จริยศึกษาและการสอดแทรกคุณธรรม. กรุงเทพฯ : สภาอุทกพิทักษ์สมาคมแห่งชาติ, 2527.

อำไพ สุจริตกุล และคนอื่น ๆ. รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักการและวิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

เสเลน กิตติพลพิมล. ผลของการเข้าโรงเรียนที่มีต่อการรับรู้ความลึกซึ้งของภาพ 2 มิติของเด็กอายุ 5 และ 6 ปี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. อัครสำเนา.

Bandura, A. Social Learning Theory. New Jersey Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1977.

Bloom, B.S. Stability and Change in Human Characteristics. New York : John Wiley and Son, 1964.

De La Cruz, Rey E. "The Effects of Creative Drama on The Social and Oral Language Skill of Children With Learning Disabilities," Dissertation Abstracts. 56/10 : 3913 - A ; April, 1996.

Dixon, David, Jane Johnson and Eli Salts. "Training Disadvantaged Preschoolers on Various Fantasy Activities : Effect on Cognitive Functioning and Impulse Control," Child Development. 48(2) : 267-277 ; June, 1977.

- Flippo, Edwin B. Principle of Personal Management. 2nd ed. New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1966.
- Funk and Wagnalls. New Standard Dictionary of English Language. V.2 New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1961.
- Good C.V. Dictionary of Education. 2 ed. New York : McGraw-Hill Book Co, 1964.
- Heining, R.B. and L.Stillwell. Creative Drama for the Classroom Teacher. 2 nd ed. New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1981.
- Hoffman, M.L. "Development of Moral Thought, Feeling and Behavior," American Psychologist. 10(1974) : 958 - 966.
- Holden, Susan. drama in Language Teaching. London : Longman Group Limited, 1981.
- Irwin, Eleanor China. "The Effect of a Program of Creative Dramatics Upon Personality as Measured by the California Test of Personality Sociograms, Teacher Ratings, and Grades," University of Pittsburgh, 1963.
- Jakkubzak, L.F. and R.H. Walters. "Suggestibility as Dependency Behavior," Journal of Abnormal and Social Psychology. 1959.
- Kaa Land-Wells, Christie Ellen. "Classroom Teachers' Perception and Use of Creative Drama (Drama)," Dissertation Abstracts. 55/02 : 214-A; August, 1994.
- Karioth, Emil. "Creative Dramatics as an Aid to Developing Creative Thinking Abilities," Minnesota : University of Minnesota, 1967.

Kay, W. Moral Development. London : George Allen and Unwin, Ltd., 1970.

Kohlberg, Lawrence., N. Hann and J. Langer. "Family Patterns of Moral Reading," Child Development. 47 : 1204-1205 ; December 1976.

Lee John R. Teaching Social Studies in the Elementary School. New York : Free Press, 1974.

Lindsay, P. "The Use of Drama in TEFL," English Language Teaching Journal. 29 : October 1974.

Maley, Alan and Duff, Alan, Drama Techniques in Language Learning. London : Cambridge University Press, 1979.

Maranon, Susan Pearl. "A Descriptive Analysis of a Program of Creative Dramatics with a Bilingual/Bicultural Content (Spanish/English) : Implications for English Oral Language Development of Mexican American Children," Dissertation Abstracts International. 42 : 124-A ; July, 1981.

✓ McManis, D.L. "Effects of Peer-Models VS. Adult-Models and Social Reinforcement on Intentionality of Children's Moral Judgments," Journal of Psychology. 1974.

Piaget, Jean. The Moral Judgment of Child. Illinois, the Free Press, 1960.

Schmidt, Toni, Goforth the Elissa and Drew Kathy. "Creative Dramatics and Creativity : An Experimental Study," Educational Theatre Journal. 27 : 111 - 114 ; March, 1975.

Schwartz, Sheila. "Involving Students in the Drama Process, K-12," English Journal. 64(May 1975).

Stevick, Earl W. "A Review of Foreign Language Teaching Techniques,"

The Modern Language Journal. 62(April 1979).

Warren, A.R., and D.M. Bear. "Correspondence Between Saying and Doing : Teaching

Children to Share and Praise," Journal of Applied Behavior Analysis. 9 :

335 - 354 ; 1976.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม
กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ
แผนการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม
กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ
บัตรเรื่อง

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรมและกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

เนื้อหา

ละครสดเสริมจริยธรรมและกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมเป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ต่อไปในอนาคตจากกิจกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ โดยอยู่ในกรอบแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมในแต่ละด้าน ซึ่งจะ让孩子เกิดการรับรู้และเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ และได้รับความสนุกสนาน จากการได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนฝึกการเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี ในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมการรับรู้ทางจริยธรรมควรจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งกิจกรรมที่จะสร้างเสริมการรับรู้ทางจริยธรรมทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบ
2. ด้านความซื่อสัตย์
3. ด้านความมีระเบียบวินัย
4. ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
5. ด้านความเมตตากรุณา
6. ด้านวาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

จริยธรรมในแต่ละด้าน ประกอบด้วย บัตรเรื่อง 4 บัตร สำหรับการแสดงวันละ 1 บัตร รวมทั้งหมด 24 บัตรเรื่อง

จุดประสงค์

การจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม

1. เพื่อเสริมสร้างการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน
2. เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนาน มีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้
3. เพื่อพัฒนาทุก ๆ ด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา

หลักการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม

1. กิจกรรมนี้จัดในช่วงเวลาก่อนกลับบ้าน ใช้เวลาประมาณ 15 นาที การปฏิบัติกิจกรรมมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- เตรียมบัตรเรื่อง 1 บัตรสำหรับการแสดงในแต่ละครั้ง
- เตรียมอุปกรณ์ประกอบการแสดง
- เตรียมการใช้คำถามเพื่อสรุปกิจกรรม

2. สร้างข้อตกลงกับเด็กในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งดังนี้

2.1 ผู้ที่ออกมาแสดงละครให้พูดด้วยเสียงที่ดัง ฟังชัดเจน ซึ่งในแต่ละเรื่อง เด็กจะได้แสดงละครครั้งละ 5 คน หมุนเวียนกันไป

2.2 ผู้ที่ไม่ได้แสดงในวันนั้น ให้ช่วยจัดสถานที่และเมื่อจัดเสร็จแล้วก็ต้องเป็นผู้ฟังและผู้ชมที่ดี

2.3 ครูนำสรุปถึงจริยธรรมจากเนื้อเรื่องที่แสดง

2.4 ให้เวลาในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรม 15 นาทีดังนี้

2.4.1 เตรียมเด็กก่อนเข้าสู่กิจกรรม 2 นาที

2.4.2 ครูและเด็กกลุ่มแสดงวางแผนการเล่นละคร 3 นาที

2.4.3 เมื่อเด็กกลุ่มแสดงพร้อมให้แสดงละครตามบัตรเรื่องที่กำหนด โดยเด็กคิด

บทบาทเอง 5 นาที

2.4.4 ครูถามสรุปเรื่องการแสดงกับจริยธรรมประจำวัน 5 นาที

3. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม

1. ที่คาดศีรษะ

2. หมวกอาชีพต่าง

3. เครื่องแบบต่าง ๆ

4. เสื้อผ้า

5. ผักผลไม้จำลอง

6. อุปกรณ์เครื่องครัว

7. อุปกรณ์เครื่องเขียน

8. สัญลักษณ์ประจำตัวเด็ก รูปต่าง ๆ ไม่ซ้ำกันเท่าจำนวนเด็ก

หมายเหตุ อุปกรณ์ควรมีปริมาณเพียงพอกับเด็กที่จะแสดง

บทบาทครู

ในการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม ควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาแผนปฏิบัติการกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรมให้เข้าใจก่อนลงมือจัดกิจกรรม
2. ให้โอกาสเด็กได้แสดงออกอย่างอิสระในการแสดง กระตุ้นให้เด็กคิดและให้กำลังใจ
3. ไม่ควรคาดหวังว่าการแสดงของเด็กจะต้องดีหรือแสดงเก่งเหมือนนักแสดงจุดประสงค์เพียงเพื่อฝึกการกล้าแสดงออก และแสดงออกมาเพื่อให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจตรงกับที่เด็กสื่อออกมาเท่านั้น
4. จัดกิจกรรมให้อยู่ในช่วงเวลาที่กำหนด
5. จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ประกอบกิจกรรมให้พร้อมทุกครั้ง
6. สังเกตให้ความสำคัญและสนใจเด็กทุกคน ถ้าพบว่าเด็กส่วนหนึ่งไม่สนใจกิจกรรม ครูควรใช้วิธีการที่เหมาะสมในการชี้ชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนต่อไป

บทบาทของเด็ก

ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ตกลงกันไว้

หลักการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

1. กิจกรรมนี้จัดในช่วงเวลาก่อนกลับบ้าน 15 นาที

2. การปฏิบัติกิจกรรมมีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 นำสนทนาจริยธรรมประจำวัน หรือเหตุการณ์ทั่ว ๆ ไปสำหรับเด็กที่เน้นในแต่ละเรื่องในแต่ละวัน เช่น

- เมื่อวานนี้ โจ้ ลืมกล่องสีเทียนไว้บนโต๊ะ อุ้มเก็บไว้และนำไปส่งคุณครูให้

ประกาศหาเจ้าของ คุณครูชมเชยอุ้มว่าเป็นเด็กดีที่เห็นของเพื่อนแล้วไม่หยิบเอากลับบ้านไป

- ใครอยากเล่าเรื่องอะไรให้เพื่อนฟังบ้าง

- ใครมีความคิดเห็นอย่างไร

2.2 สร้างข้อตกลงกับเด็กในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งดังนี้

2.2.1 ผู้ที่ออกมาพูดหน้าชั้นให้พูดด้วยเสียงที่ดัง ฟังชัดเจน

2.2.2 ผู้ที่จะพูดเรื่องราวต่าง ๆ ผู้ที่ออกมาพูดต้องกล่าวคำว่า "สวัสดี" กับผู้ฟังทุกครั้ง

2.2.3 เมื่อผู้พูดกล่าวคำ "สวัสดี" จบ ผู้ฟังต้องปรบมือพร้อมกันทุกครั้ง และนั่งฟังด้วยความตั้งใจไม่คุยกับขณะที่เพื่อนกำลังพูด

2.2.4 ครูนำสรุปถึงสิ่งที่เพื่อนพูดร่วมกัน เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับจริยธรรมด้านนั้น ๆ

บทบาทครู

ในการจัดประสบการณ์กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม ควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาแผนปฏิบัติการกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมให้เข้าใจก่อนลงมือจัดกิจกรรม

2. ให้โอกาสเด็กได้แสดงออกอย่างอิสระในการเล่าเรื่อง และกระตุ้นให้เด็ก ๆ ตอบคำถามหลังจากที่เพื่อน ๆ เล่าเรื่องต่าง ๆ จบ

3. พยายามจัดกิจกรรมให้อยู่ในช่วงเวลาที่กำหนด

4. สังเกตและเชิญชวนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง

บทบาทของเด็ก

1. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ตกลงกันไว้

2. พยายามให้นักเรียนพูดในสิ่งที่ตนมีประสบการณ์

แผนการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม

แผนการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

แผนการจัดกิจกรรมแบบปกติ

กลุ่มทดลอง 1 การจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม	กลุ่มทดลอง 2 การจัดกิจกรรมสนทนาเสริม จริยธรรม	กลุ่มควบคุม กิจกรรมแบบปกติ
<u>ขั้นนำ</u> - เตรียมเด็กให้พร้อมก่อนเริ่มกิจกรรม - แนะนำกิจกรรมที่เด็กจะต้องเล่นละครกระตุ้นให้เด็กพร้อมที่จะออกมาแสดง - ทบทวนข้อตกลงในการปฏิบัติตนเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี - ขออาสาสมัครกลุ่มเด็กที่จะออกมาแสดงละครสวดวันละ 1 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน ตามรายชื่อที่กำหนด (ทั้งหมด 15 คน หมุนเวียน 3 วัน ๆ ละ 5 คน) โดยแต่ละวันอาสาสมัครจะไม่ซ้ำกัน เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสในการแสดง <u>ขั้นดำเนินการทดลอง</u> - ให้เด็กกลุ่มแสดงออกมาเพื่อให้คำชี้แจงเกี่ยวกับบัตรเรื่องที่เด็กจะต้องเล่นละคร	<u>ขั้นนำ</u> - เตรียมเด็กให้พร้อมก่อนเริ่มกิจกรรม - ทบทวนข้อตกลงในการปฏิบัติตนเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี <u>ขั้นดำเนินการทดลอง</u> - นำสนทนาจริยธรรมประจำวันเกี่ยวกับประเด็นจริยธรรมประกอบการสนทนา หรือเหตุการณ์ทั่ว ๆ ไปสำหรับเด็กที่เน้นในแต่ละเรื่องในแต่ละวัน	<u>ขั้นนำ</u> - เตรียมเด็กให้พร้อมก่อนเริ่มกิจกรรม - ทบทวนข้อตกลงการปฏิบัติตนเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี <u>ขั้นดำเนินการทดลอง</u> - เด็กและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมประจำวันตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานการ

กลุ่มทดลอง 1 การจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม	กลุ่มทดลอง 2 การจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม	กลุ่มควบคุม กิจกรรมแบบปกติ
2. เด็กกลุ่มที่แสดง และครูวางแผนการเล่นละคร 3. ให้อุปกรณ์ที่สอดคล้องกับเรื่องที่จะแสดงอย่างเพียงพอกับความต้องการของเด็ก 4. เมื่อเด็กกลุ่มแสดงพร้อมให้แสดงละครตามบทบาทที่เด็กคิดเอง 5. เมื่อแสดงละครเสร็จแล้ว ครูใช้คำถามเด็กในห้องประมาณ 4 - 5 คำถามพร้อมกับถามสรุปเรื่องราวการแสดงกับจริยธรรมประจำวัน <u>ขั้นสรุป</u> เด็กและครูร่วมกันสรุปจริยธรรมที่ควรประพฤติประจำวัน <u>ประเมินผล</u> ครูสังเกตการร่วมกิจกรรมและการแสดงออกของเด็ก	2. ให้เด็ก ๆ ช่วยกันซักถามจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่น่าเสนอ 2 - 3 คำถาม 3. ร่วมสนทนา พูดคุย ซักถาม แสดงความคิดเห็นจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่น่าเสนอ โดยใช้คำถามประมาณ 4 - 5 คำถาม <u>ขั้นสรุป</u> เด็กและครูร่วมกันสรุปจริยธรรมที่ควรประพฤติประจำวัน <u>ประเมินผล</u> ครูสังเกตการร่วมกิจกรรมและการแสดงออกของเด็ก	ประถมศึกษาแห่งชาติ <u>ขั้นสรุป</u> เด็กและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมประจำวัน <u>ประเมินผล</u> ครูสังเกตการร่วมกิจกรรมและการแสดงออก

บัตรเรื่อง

บัตรเรื่องสำหรับการแสดงละครสดเสริมจริยธรรม

1. ด้านความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความตระหนักของการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นไปด้วยดี รวมทั้งยอมรับผลการกระทำของตนเอง ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้มีผลดีทั้งต่อตนเอง และต่อสังคม

จุดประสงค์ เพื่อให้เด็กแสดงถึงความรับผิดชอบ ดังนี้

1. การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. การตรงต่อเวลา
3. ปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย
4. การปฏิบัติงานสำเร็จทันตามกำหนดเวลา

ตัวอย่างบัตรเรื่อง

ครั้งที่ 1 ชื่อ โอผู้ไม่รู้

เวลา 15 นาที

จุดประสงค์ การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ฉาก ห้องครัว

เนื้อเรื่อง

บ้านหลังหนึ่ง มีเด็กหญิง 3 คน อาศัยอยู่ด้วยกัน ชื่อ เจียบ จุ่ม โอ ทั้ง 3 คนนี้เป็นเพื่อนกันและรักกันมาก การทำงานทุกคนจะช่วยกันทำ และแบ่งเวรกันรับผิดชอบ เช่น ล้างจาน ถูบ้าน สับเปลี่ยนกันคนละวัน เริ่มตั้งแต่เจียบคนแรกไปตามลำดับ พอถึงเวรของโอ โอไม่ล้างจาน ทำให้ทุกคนไม่มีงานสำหรับรับประทานอาหาร ทุกคนถามโอว่า ทำไมไม่ล้างจาน โอตอบว่าไม่รู้ หลังจากนั้นทุกคนจึงไม่ล้างจาน ทำให้ไม่มีงานสำหรับใช้รับประทานเลย โอจึงคิดได้และกลับมาล้างจานตามเดิม

ตัวแสดง

1. เจียบ
2. จุ่ม
3. โอ

คำถามสนทนาของครู

1. มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นกับเด็ก ๆ ทั้ง 3 คน
2. ทำไมโอจึงตอบเพื่อนว่าไม่รู้
3. ถ้าเด็ก ๆ เป็นโอ เด็ก ๆ จะทำอย่างไร
4. ถ้าคุณครูให้การบ้านเด็ก ๆ จะทำหรือไม่ เพราะอะไร

2. ด้านความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความประพฤติที่เหมาะสมต่อความเป็นจริง ความถูกต้อง
 ดีงาม คนที่มีความซื่อสัตย์ย่อมประพฤติตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา และใจ ต่อตนเองและต่อ
 ผู้อื่น

จุดประสงค์

1. ขอมรับผิดเมื่อทำความผิด
2. ไม่หยิบยืมของผู้อื่นมาเป็นของตน
3. พูดแต่ความจริง
4. รักษาคำสัญญากับผู้อื่น

ตัวอย่างบัตรเรื่อง

ครั้งที่ 1 ชื่อ สำนักคิด เวลา 15 นาที

จุดประสงค์ ขอมริบผิดเมื่อทำผิด

ฉลาก ห้องเรียน

เนื้อเรื่อง

ขณะที่เด็ก ๆ กำลังนั่งฟังครูอ่านนิทานให้ฟังกันอยู่นั้น หนูนาวังเข้ามาที่มุมหนังสืออย่างรวดเร็ว และเต้าวิ่งตามมอดิต ๆ เพื่อที่จะแย่งหนังสือจากหนุณา จนกระทั่งไปชนชั้นวางหนังสือ ทำให้หนังสือหล่นลงมาถูกหัวหน้อยจนร้องไห้ คุณครูถามว่าเกิดอะไรขึ้น เต้ากับหนุณาบอกกับคุณครูว่า ผิดเอง ที่ทำให้เพื่อนเจ็บ ขอโทษคุณครูและเพื่อน ๆ พร้อมทั้งสัญญาว่าเขาทั้งสองจะไม่ทำอีก และจะเก็บหนังสือ ให้เรียบร้อย คุณครูจึงบอกว่าดีแล้ว การที่คนเราทำอะไรผิดแล้วขอมริบก็ สมควรได้รับการยกโทษ และการทำให้เพื่อนเจ็บนั้น ไม่สมควรทำ ถึงแม้จะได้รับการยกโทษในครั้งแรก

ตัวแสดง

1. เต้า
2. หนุณา
3. หน้อย
4. คุณครู

คำถามสนทนาของครู

1. เด็ก ๆ เห็นด้วยกับคุณครูหรือไม่ที่ยกโทษให้เต้ากับหนุณาเพราะอะไร
2. ถ้าเด็ก ๆ เป็นหน้อย เด็ก ๆ จะทำอย่างไร
3. ถ้าเด็ก ๆ ทำให้เพื่อนเจ็บจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

3. ด้านความมีระเบียบวินัย

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความสามารถในการบังคับควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข ข้อตกลงที่กลุ่มกำหนดไว้

จุดประสงค์

1. เก็บของเข้าที่เมื่อเลิกเล่นเลิกใช้
2. การรู้จักรอคอย ตามลำดับก่อน-หลัง
3. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ให้ไว้กับกลุ่ม
4. เล่นกับเพื่อนโดยยึดกติกาการเล่น

ตัวอย่างบัตรเรื่อง

ครั้งที่ 1 ชื่อ หนูเป็เด็กดี เวลา 15 นาที

จุดประสงค์ เกือบของเข้าที่เมื่อเลิกเล่นเลิกใช้

ฉาก ที่บ้าน

เนื้อเรื่อง

เป็กับป๊อกำลังเล่นขายของกันอยู่ คั่นเข้ามาชวนไปเล่นฟุตบอลที่สนาม เป็จึงบอกป๊อว่าจะไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อน ๆ คั่นบอกว่ารีบ ๆ หน่อย เป็บอกว่าต้องช่วยป๊อเก็บของเล่นเข้าที่ก่อน คุณแม่เดินมาพอดี ได้ยินเป็พูด คุณแม่จึงกล่าวชมเป็ว่าน่ารัก เป็นเด็กดี แล้วเป็ก็เก็บของเข้าที่ ให้เรียบร้อยก่อนออกไปเล่น

ตัวแสดง

1. เป็
2. ป๊อ
3. คั่น
4. คุณแม่

คำถามสนทนาของครู

1. ทำไมเป็จึงต้องเก็บของเล่นก่อน
2. ถ้าเด็ก ๆ เป็นเป็ เด็ก ๆ จะทำอะไร
3. ถ้าเด็ก ๆ เล่นของเล่นกับเพื่อน แล้วเพื่อนไม่ช่วยเก็บของเล่น เด็ก ๆ จะทำอะไร

4. ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง การกระทำเพื่อผู้อื่น แบ่งปัน ขนบ ของใช้ให้เพื่อน
ให้ความช่วยเหลือเพื่อน ยอมให้เพื่อนเข้ามาเล่นด้วยโดยไม่ได้ถูกบังคับหรือขอร้อง

จุดประสงค์

1. ให้เพื่อนยืมของเมื่อเพื่อนขอยืม
2. แบ่งของรับประทาน เช่น ขนมแก่เพื่อน
3. ชวนเพื่อนมาเล่นด้วย - ทำกิจกรรมด้วยกัน
4. ชวนเพื่อนมาใช้ของใช้ด้วยกันเมื่อเพื่อนไม่มีของใช้

ตัวอย่างบัตรเรื่อง

ครั้งที่ 1 ชื่อ เพื่อนช่วยเพื่อน เวลา 15 นาที

จุดประสงค์ ให้เพื่อนยืมของเมื่อเพื่อนขอยืม

ฉาก ที่โรงเรียน

เนื้อเรื่อง

กลุ่มของหมิวและเปี้ยกกำลังสร้างหุ่นยนต์ โดยช่วยกันทากาวและรอผลงานของตนอยู่ ขณะนั้นเบ้มเดินเข้ามาเพื่อขอยืมกรรไกรกับกาว เพราะเบ้มลืมเอากรรไกรมา กาวก็หมดด้วย หมิวและเปี้ยกจึงให้เบ้มยืม เบ้มดีใจมาก ขอบขอบคุณแล้วรีบไปทำงานของตน พร้อมทั้งชื่นชมเพื่อนและรู้สึกซาบซึ้งในความมีน้ำใจของเพื่อน

ตัวแสดง

1. หมิว
2. เปี้ยก
3. เบ้ม

คำถามสนทนาของครู

1. ถ้าเด็ก ๆ เป็นหมิวกับเปี้ยกจะให้เบ้มยืมกรรไกรหรือไม่เพราะอะไร
2. เพราะเหตุใดเบ้มจึงขอบขอบคุณหมิวและเปี้ยก
3. ถ้ามีเพื่อนมาขยืมของเล่น เด็ก ๆ จะทำอย่างไร

5. ด้านความเมตตากรุณา

ความเมตตากรุณา หมายถึง ความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ตามกำลังความสามารถของคนที่มีอยู่

จุดประสงค์

1. การช่วยเหลือเพื่อนที่ได้รับบาดเจ็บขณะเล่น
2. การไม่รังแกสัตว์ การดูแลสัตว์
3. เล่นกับเพื่อน โดยไม่รังแกเพื่อน
4. ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด

ตัวอย่างบัตรเรื่อง

ครั้งที่ 1 ชื่อ ความมีน้ำใจ

เวลา 15 นาที

จุดประสงค์ ช่วยเหลือเพื่อนที่ได้รับบาดเจ็บขณะเล่น

จาก สนามเด็กเล่น

เนื้อเรื่อง

วันนี้คากับต๋อที่กำลังเล่นชิงช้ากับเพื่อน ๆ อย่างสนุกสนาน จากนั้นก็ไปเล่นม้าหมุน ทันใดนั้น ก็ได้ยินเสียงร้องไห้ อดทนชิงช้าหัวแตก ต๋อกับคาริ่ววิ่งไปดู ปลอดภัยแล้ว ช่วยพา อร์ไปหาคุณครูที่ห้องพยาบาล เมื่อคุณครูทำแผลเรียบร้อยแล้ว ทั้ง 3 คนขอบคุณคุณครู เมื่อกลับไป ที่ห้องคุณครูประจำชั้นกล่าวชมเชยถึงความมีน้ำใจ ของต๋อกับคา

ผู้แสดง

1. คุณครูประจำชั้น
2. ต๋อ
3. คา
4. อร์

คำถามสนทนาของคุณครู

1. ถ้าเด็ก ๆ เป็นคากับต๋อจะทำอย่างไร
2. ถ้าเด็ก ๆ เห็นเพื่อนหกล้มจะทำอย่างไร
3. ถ้าเด็ก ๆ เป็นอร์จะทำอย่างไร เมื่อเพื่อนเข้ามาช่วยเหลือ

6. ด้านวาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ หมายถึง การแสดงออกต่อผู้ใหญ่และผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความประพฤติเรียบร้อย เช่น การแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่โดยการไหว้ ใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน ไม่พูดหยาบคาย มีการใช้คำลงท้าย ตลอดจนการพูดคุยสนทนาได้ตอบกับผู้อื่นได้ด้วยวาจาสุภาพ

จุดประสงค์

1. การแสดงกิริยาวาจาที่เหมาะสมต่อสถานการณ์
2. ใช้คำแทนตัวเองและเพื่อนได้อย่างสุภาพและเหมาะสม
3. กล่าวคำทักทายที่เหมาะสม
4. การใช้คำลงท้ายในการพูด

ตัวอย่างบัตรเรื่อง

ครั้งที่ 1 ชื่อ วาจาอ่อนหวาน เวลา 15 นาที

จุดประสงค์ แสดงกิริยาวาจาที่เหมาะสมต่อสถานการณ์

ฉาก ตลาดสด

เนื้อเรื่อง

ในวันอาทิตย์ตอนเย็น คุณยายไปจ่ายตลาด ที่ตลาด นิดและหน้อยกำลังขายขนม ข้าง ๆ แผงขายขนมเป็นแผงผักสดของเปิ้ล คุณยายกำลังต่อรองราคาผักของเปิ้ล ทำให้เปิ้ลไม่พอใจ พูดกับคุณยายเสียงดังและไม่สุภาพ คุณยายจึงไม่ซื้อและเดินผ่านไปแผงขายขนมของนิดกับหน้อย ทั้งสองพูดจาสุภาพ น่ารัก คุณยายชมเชยและขอให้รักษาคำพูดนี้ไว้ตลอดไป

ตัวแสดง

1. คุณยาย
2. เปิ้ล
3. นิด
4. หน้อย

คำถามสนทนาของครู

1. ถ้าเด็ก ๆ เป็นคุณยาย เด็ก ๆ จะเลือกซื้อของจากใคร เพราะเหตุใด
2. แม่ค้าแบบไหนที่เด็ก ๆ ไม่อยากซื้อของด้วย เพราะเหตุใด
3. เด็ก ๆ คิดว่าการพูดจาไพเราะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด

ภาคผนวก ข
คู่มือแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม

คู่มือแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม

แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมนี้ใช้สำหรับการทดสอบนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยดำเนินการทดสอบ อธิบายวิธีการทำแบบทดสอบ และดำเนินการทดสอบทีละข้อเมื่อเด็กพร้อม และจัดให้มีผู้ช่วยดำเนินการทดสอบเพื่อช่วยให้ผู้รับการทดสอบปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่งและคำอธิบายในการดำเนินการทดสอบ

ลักษณะทั่วไปของแบบทดสอบ

แบบทดสอบชุดนี้เป็นแบบทดสอบรูปภาพประกอบสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรม แล้วให้เด็กตัดสินใจเลือกคำตอบจากรูปภาพ 3 รูปภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด 6 ตอน ดังต่อไปนี้

☐ ชุดที่ 1 ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย จำนวน 5 ข้อ

☐ ชุดที่ 2 ประกอบด้วย

ตอนที่ 4 แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 5 แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 6 แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรมด้านวาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ
จำนวน 5 ข้อ

เวลาที่ใช้ในการทดสอบ

ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ ข้อละ 1 นาที

เกณฑ์ในการให้คะแนน

ผู้ที่ตอบถูกที่สุดได้ 2 คะแนน ผู้ที่ตอบมีส่วนถูกได้ 1 คะแนน ผู้ที่ตอบผิด ไม่ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 คำตอบ ได้ 0 คะแนน

วิธีดำเนินการ

1. ผู้ดำเนินการทดสอบเตรียมการก่อนทดสอบดังนี้

1.1 ศึกษาแบบทดสอบและคู่มือ จนเข้าใจกระบวนการทั้งหมด สามารถใช้คำอธิบายคำสั่งประกอบตัวอย่างได้ด้วยคำพูดชัดเจนเป็นธรรมชาติ รวมทั้งใช้นาฬิกาจับเวลาได้อย่างถูกต้องก่อนกระทำการทดสอบ

1.2 จัดสถานที่สอนให้อยู่ในสภาพที่สะดวก สบาย จัดโต๊ะ เก้าอี้ให้เหมาะสมกับ
ผู้รับการทดสอบ

1.3 ตรวจจำนวนแบบทดสอบให้ครบถ้วน และเขียนชื่อ นามสกุลของผู้รับการทดสอบ
เตรียมไว้ให้พร้อม

1.4 เตรียมอุปกรณ์ในแบบทดสอบครั้งนี้

1.4.1 แบบทดสอบและคู่มือทดสอบอย่างละ 1 ฉบับ

1.4.2 นาฬิกาเที่ยงตรง 1 เรือน

1.4.3 ดินสอที่มีคุณภาพดี สีเข้มชัดเจน

1.5 ก่อนทำการทดสอบจัดให้ผู้รับการทดสอบดื่มน้ำ และเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย

1.6 ผู้ดำเนินการทดสอบต้องแสดงความเป็นกันเอง ทำให้ผู้ได้รับการทดสอบไม่
กังวล มีความมั่นใจและร่วมมือทำแบบทดสอบเป็นอย่างดี

1.7 ครูแนะนำการเขียนเครื่องหมาย (X) ให้เด็กเขียนอย่างชัดเจนบนกระดานดำ

2. ดำเนินการทดสอบตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ดำเนินการทดสอบทีละ 1 ตอน

2.2 ให้เด็กเปิดทีละ 1 หน้า พร้อม ๆ กัน

2.3 ทำทีละ 1 ข้อ

2.4 ผู้ดำเนินการทดสอบอ่านคำสั่งข้อละ 2 ครั้ง

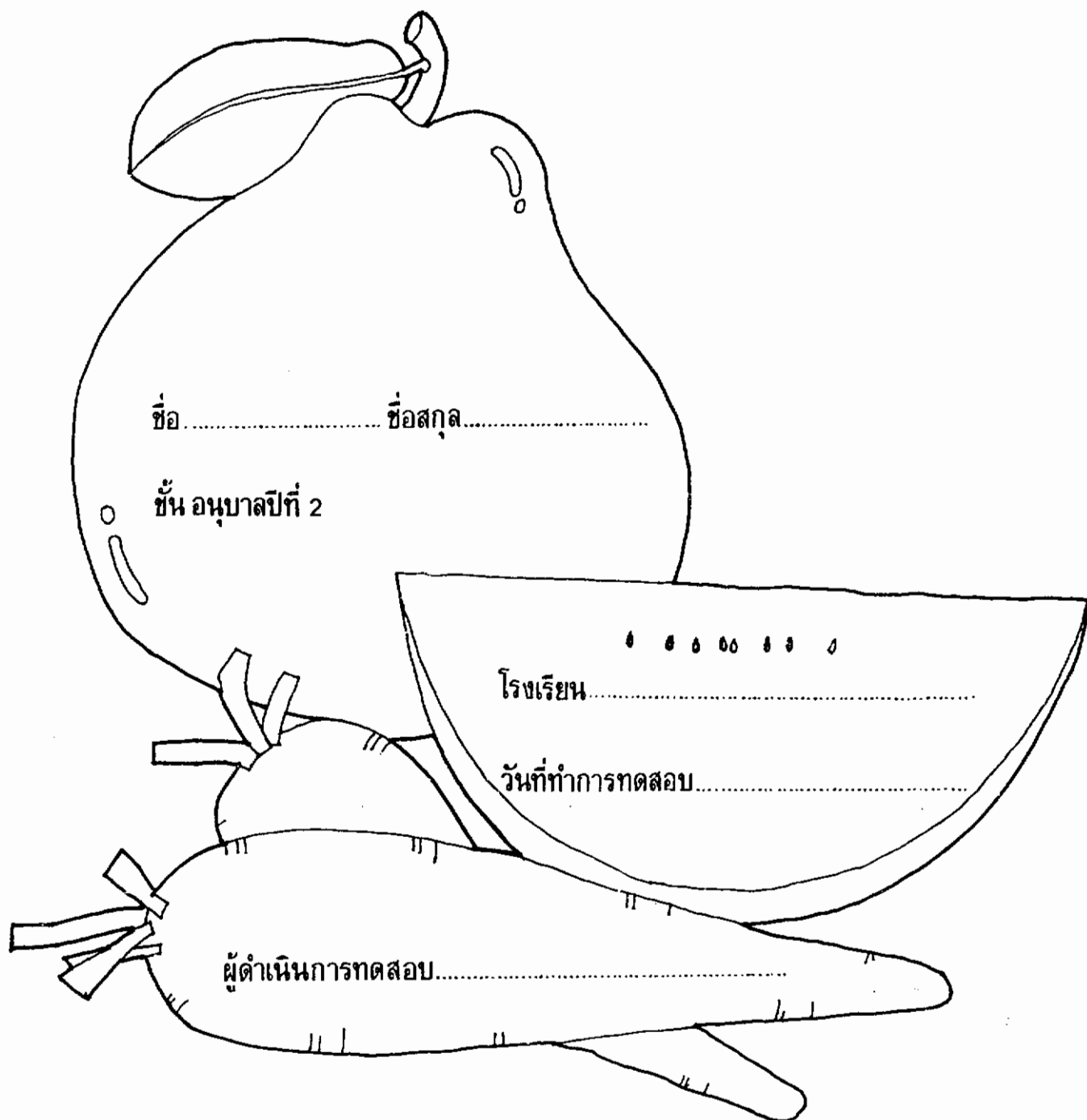
2.5 ผู้ดำเนินการทดสอบและผู้ช่วยสังเกตให้นักเรียนทำทุกคน

2.6 เมื่อจบ 1 ตอนให้เด็กพักประมาณ 5 นาที

2.7 ให้เขียนชื่อ นามสกุล ที่หน้าปกแบบทดสอบของผู้รับการทดสอบทุกคนให้
เรียบร้อยก่อนดำเนินการทดสอบทุกครั้ง

หมายเหตุ ในการทดสอบแต่ละครั้ง ผู้ดำเนินการทดสอบต้องคำนึงถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทำแบบ
ทดสอบด้วย ซึ่งไม่ควรให้ผู้รับการทดสอบทำแบบทดสอบติดต่อกันนานเกินกว่าครั้งละ
20 นาที

แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม ชุดที่ 1

ตอนที่ 1 ความรับผิดชอบ

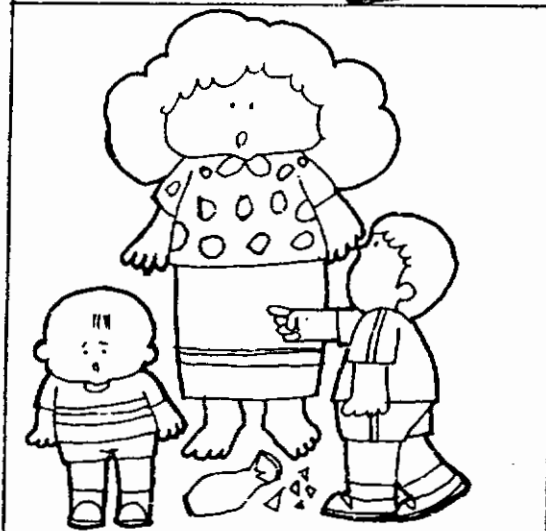
1. ตุ้มวิ่งเล่นกับน้องในบ้าน แล้วตุ้มวิ่งชนโต๊ะรับแขก ทำให้แจกันตกลงมาแตก คุณแม่มาพบเข้า ถ้านักเรียนเป็นตุ้ม นักเรียนจะอย่างไร

1

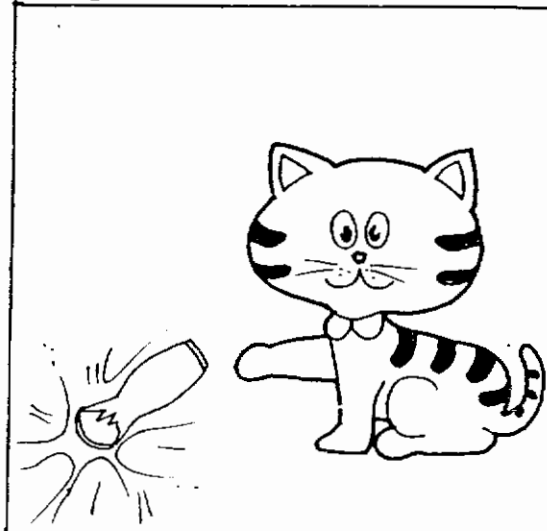
ภาพที่ 1 บอกคุณแม่ว่านักเรียนทำแตก

2

ภาพที่ 2 บอกคุณแม่ว่านักเรียนและน้องทำแตก

3

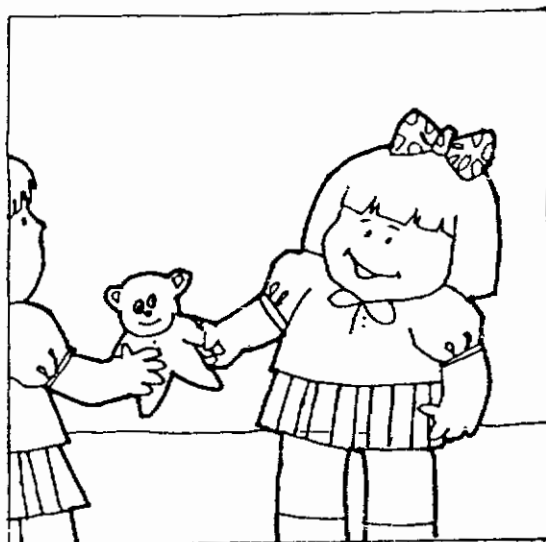

ภาพที่ 3 บอกคุณแม่ว่าเจ้าเหมียวทำแตก

ตอนที่ 2 ความซื่อสัตย์

1. กุ้งไปเที่ยวที่บ้านของป๊ว กุ้งเห็นตุ๊กตาของป๊วน่ารักมาก กุ้งจึงขอยืมไปเล่นที่บ้าน โดยบอกป๊วว่าพรุ่งนี้จะนำมาคืน ป๊วให้ยืม เช้าวันรุ่งขึ้น ถ้านักเรียนเป็นกุ้ง นักเรียนควรทำอะไร

1

ภาพที่ 1 นำตุ๊กตาที่ป๊วให้ยืมมาคืนตามสัญญา

2

ภาพที่ 2 ไม่ยอมนำมาคืนตามสัญญา

3

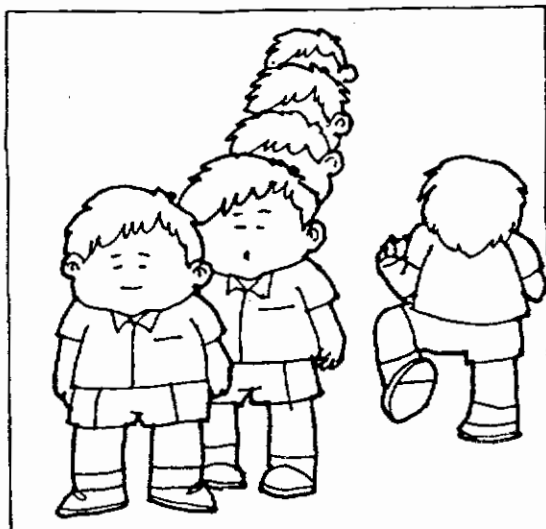

ภาพที่ 3 นำมาคืน แต่ต้องให้ยืมของเล่นอีกนะ

ตอนที่ 3 ความมีระเบียบวินัย

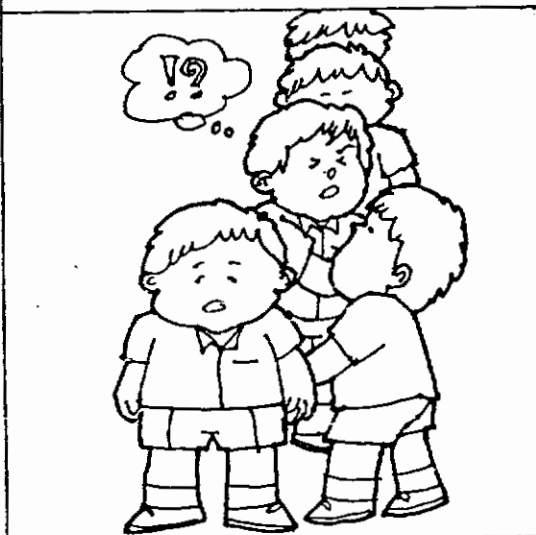
1. ขณะที่เพื่อน ๆ กำลังเล่นของเล่นอยู่ เมื่อได้ยินสัญญาณเข้าแถวรับนม นักเรียนยังเก็บของเล่นไม่เสร็จ เพื่อน ๆ ไปเข้าแถวเรียบร้อยแล้ว เหลือนักเรียนกำลังเก็บของเล่นคนเดียว นักเรียนควรทำอย่างไร

1

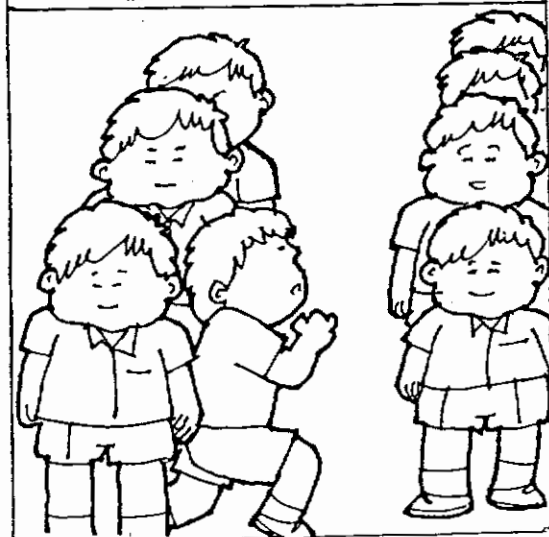
ภาพที่ 1 เก็บของเล่นให้เสร็จแล้ววิ่งไปต่อข้างหลังแถว

2

ภาพที่ 2 เก็บของเล่นให้เสร็จแล้วเข้าไปแทรกแถวเพื่อน

3

ภาพที่ 3 วิ่งไปจะแทรกแถวเพื่อนก่อนเก็บของเล่น จึงนำมาเข้าแถวตามลำดับ

แบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม ชุดที่ 2

ชื่อ.....ชื่อสกุล.....

ชั้น อนุบาลปีที่ 2

โรงเรียน.....

วันที่ทำการทดสอบ.....

ผู้ดำเนินการทดสอบ.....

ตอนที่ 4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

1. ขณะที่หน้อยกำลังนั่งวาดรูป หน้อยลืมเอายางลบมาจึงไปขอยืมจากเป้ ถ้านักเรียนเป็นเป้ นักเรียนจะอย่างไร

1

ภาพที่ 1 ไม่ยอมให้หน้อยยืม

2

ภาพที่ 2 ให้ยืม เพราะหน้อยลืมเอามา

3

ภาพที่ 3 ให้ยืมแต่ต้องซื้อขนมให้เรานะ

ตอนที่ 5 ความเมตตากรุณา

1. น้องของบอมถูกเพื่อนดึงรื้องให้ ถ้านักเรียนเป็นบอม นักเรียนจะอย่างไร

1

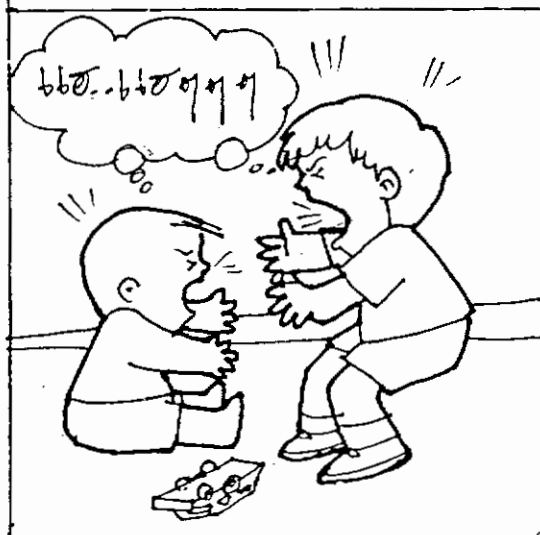
ภาพที่ 1 อึ้งน้องไปหาแม่

2

ภาพที่ 2 ปลอบน้องที่กำลังร้องไห้

3

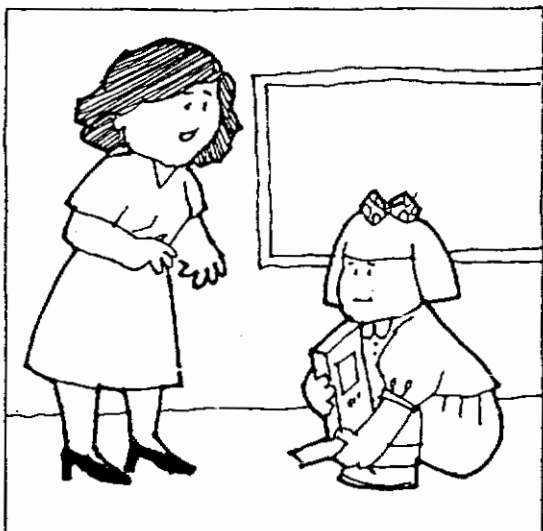

ภาพที่ 3 ล้อเลียนน้องที่กำลังร้องไห้

ตอนที่ 6 วาจาสุภาพและการมีสัมมาคารวะ

1. ขณะที่นักเรียนกำลังวิ่งเล่นอยู่ในบริเวณโรงเรียนอยู่นั้น คุณครูเดินหอบของเข้ามา นักเรียนวิ่งชนคุณครู ทำให้ของของคุณครูหล่นลงพื้น นักเรียนควรทำอย่างไร

1

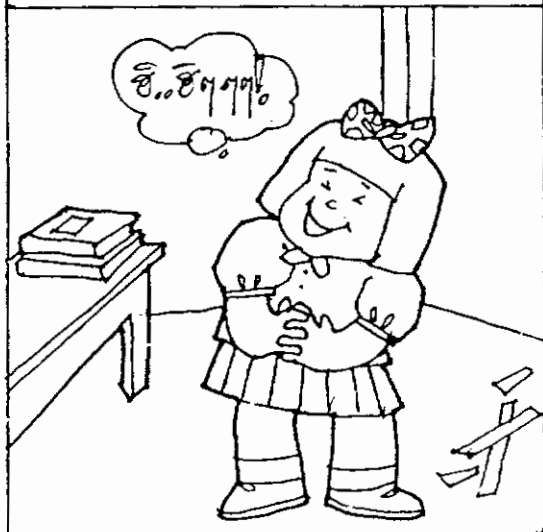
ภาพที่ 1 กล่าวคำขอโทษ และช่วยคุณครูเก็บของ

2

ภาพที่ 2 กล่าวคำขอโทษ และวิ่งหนีไป

3

ภาพที่ 3 หัวเราะด้วยความขบขัน

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขแบบทดสอบการรับรู้ทางจริยธรรม

1. อาจารย์ คร.พัชรี ผลโยธิน อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จ.นนทบุรี
2. อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
3. อาจารย์จิตพรธม ทองคำ อาจารย์ภาควิชาการอนุบาลศึกษา
สถาบันราชภัฏเทพสตรี จ.ลพบุรี
4. อาจารย์กัญญา เกตุกล้า อาจารย์โรงเรียนบางบัว (เพ่งตั้งตรงจิตรวิทยาคาร)
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
5. อาจารย์มาณวิกา ผลพิรุฬห์ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน เขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข บัตรเรื่อง แผนการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม

แผนการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม

1. อาจารย์ คร.พัชรี ผลโยธิน อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จ.นนทบุรี
2. อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นัยนา จันทร์เรือง อาจารย์โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
4. อาจารย์มาณวิกา ผลพิรุฬห์ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน เขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร
5. อาจารย์จิตพรธม ทองคำ อาจารย์ภาควิชาการอนุบาลศึกษา
สถาบันราชภัฏเทพสตรี จ.ลพบุรี

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวเบญจพร สมานมาก

เกิด 26 กันยายน 2510

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 73 ม.7 ถ.ภักดีดำรง อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ 31140

โทร.044-671578

สถานที่ทำงาน ร.ร.บ้านหนองไผ่งาม 1 ต.หนองไผ่งาม อ.บ้านกรวด จ.บุรีรัมย์ 31180

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2528 มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์

พ.ศ.2536 ค.บ.(การศึกษาปฐมวัย) จากวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์

พ.ศ.2540 กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

กรุงเทพมหานคร

**ผลของการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรมและ การสนทนาเสริมจริยธรรม
ที่มีต่อการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย**

**บทคัดย่อ
ของ
เบญจพร สมานมาก**

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
ตุลาคม 2540**

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนชายและหญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนอนุบาลบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 45 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน คือ กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ ระยะเวลาการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 45 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ บัตรเรื่องสำหรับการแสดงละครสวดแผนการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ และเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเป็นแบบทดสอบวัดการรับรู้ทางจริยธรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่น .94 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ตามแผนการวิจัยแบบ Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Anova และ Scheffé's Test ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรม กิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ มีการรับรู้ทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย กลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสวดเสริมจริยธรรมแตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรม และกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนาเสริมจริยธรรมและกิจกรรมแบบปกติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

**EFFECTS OF MORAL IMPROVISATION AND CONVERSATION ON MORAL
PERCEPTIONS OF PRESCHOOL CHILDREN**

**AN ABSTRACT
BY
BENJAPORN SMANMARK**

**Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University**

October 1997

The purpose of this study was to compare moral perceptions of preschool children through moral improvisation, moral conversation and normal activities.

The sample of this study were 45 of preschool children age 5-6 years of Kindergarten II, first semester, academic year 1997 at Burirum Kindergarten School, Office of Burirum Primary Education, selected by the simple random sampling technique, and divided equally into three groups for the experiment. The first group experienced moral improvisation the second group experienced moral conversation and the third group experienced normal activities. The experiment was carried 8 weeks.

The instrument for this study were scenario lesson plane for each moral activities developed by researcher and moral perceptions test yielded the reliability of .94 The research design was randomized control groups Pretest-Posttest design. The data were analyzed by Anova and Scheffé's test.

The results were as follows:

1. The mean score obtain from the test conducted on three groups of preschool children was significant by different at .05 level.
2. The comparative of the mean score of three groups revalued that the first experimental group was more effective than the other two groups significantly different at .05 level. The second and the third groups were not significant differences.